

T.C.

**SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**İSTANBUL HACI SELİM AĞA KÜTÜPHANESİ'NDEKİ KIRÂAT
VE TECVİDE DÂİR ESERLER**

Mustafa EROL

1230207661

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. İshak ÖZGEL

ISPARTA 2019

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Düzeltilme Sonrası Girecek Öğrenci

Öğrencinin Adı Soyadı	Mustafa EROL		
Anabilim Dalı	TEMEL İSLAM BİLİMLERİ		
Tez Başlığı	İSTANBUL YAZMA ESER KÜTÜPHANELERİNE GÖRE (SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ HARİÇ) KIRAAT İLİMLERİ BİBLİYOGRAFYASI		
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)	İSTANBUL HACI SELİMAĞA KÜTÜPHANESİ'NDEKİ KIRÂAT ve TECVİDE DAİR ESERLER		
Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Yüksek Lisans Tez Savunma Sınavında Jürimiz 21/10/2019 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Yüksek Lisans tezi için; ☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU² ile aşağıdaki kararı almıştır. ☒ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez KABUL edilmiştir. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin REDDEDİLMESİ kararlaştırılmıştır.			
TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	Kabul/Ret	İmza
Danışman	Prof. Dr. İshak ÖZGEL /SDÜ	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğretim Üyesi Recep KOYUNCU / Necmettin Erbakan	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğretim Üyesi Ali BULUT /SDÜ	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi		☐ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi		☐ Kabul ☐ Ret	

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

YÖK LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİ Madde 9- (7) Tezi başarısız bulunarak reddedilen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir. (8) Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç üç ay içinde düzeltmeleri yapılan tezi savunma harf önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da başarısız bulunarak tezi kabul edilmeyen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir.

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “İstanbul Hacı Selim Ağa Kütüphanesindeki Kırâat ve Tecvide Dâir Eserler” adlı tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

21. 10. 2019

Mustafa EROL

(EROL, Mustafa, “*İstanbul Hacı Selim Ağa Kütüphanesindeki Kırâat ve TecvideDâir Eserler*”, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2019)

ÖZET

İstanbul Üsküdar’da bulunan Hacı Selim Ağa Kütüphanesindeki kırâat ve tecvid ilmine dâir eserler tezin konusunu oluşturmuştur. Bu çalışmada, kırâat alanında telif edilmiş, kütüphane raflarında bulunan kırâate dair eserler günyüzüne çıkarmak amaçlanmıştır.

Kütüphanede; Hacı Selim Ağa, Kemankeş, Hüdâî, Nurbânu ve Yakup Ağa olmak üzere beş koleksiyon bulunmaktadır. Bu koleksiyonlarda kırâat ve tecvid ilmi ile ilgili toplam yüz on sekiz eser tespit edilmiştir. Eserlerin bir kısmı tahkiki yapılmış ve matbu iken bir kısmıda mahdudtur. Çalışmada bu eserlerin tasnifi, tanıtımı, fiziki özellikleri, konusu ve metodu ele alınmıştır.

Çalışma, giriş, üç bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş bölümünde, çalışmanın konusu, amacı, yöntemi ile ilgili genel bilgiler verilmiştir.

Birinci bölümde, kırâat ilmi ile ilgili eserler, nesir ve manzum olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. İkinci bölümde tecvid ilmiyle ilgili eserler aynı şekilde tanıtımı yapılmıştır.

Üçüncü bölümde ise şerh ve haşiyeler ele alınmış olup, eserler hakkında bir değerlendirme ile tez sonuçlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kırâat, Tecvid, Yazma Eserler, Risâleler, Hacı Selim Ağa, Varak.

(EROL, Mustafa, “*Qırâat and Tajweed Works in Istanbul Hacı Selim Aga Library*”, Masters Thesis, Isparta, 2019)

ABSTRACT

The subject of the thesis is the works related to the science of Qiraat and Tajweed in the Hacı Selim Aga Library in Üsküdar, Istanbul. In this study, it is aimed to reveal the manuscripts on the shelves of the library which are authored in the field of Qiraat and Tajweed.

There are five collections in the library: Hacı Selim Aga, Kemankeş, Hudai, Nurbanu and Yakup Aga. In these collections, a total of one hundred eighteen works were identified related to the science of Qiraat and Tajweed. While some of the works are verified and printed, some of them are manuscripts. In this study, classification, introduction, physical properties, subject and method of these works were discussed.

The study consists of introduction, three chapters and conclusion. In the introduction, general information about the subject, aim and method of the study is given.

In the first chapter, the works related to the science of Qiraat were discussed under two titles as prose and verse. In the second chapter, the works related to the science of Tajweed were introduced in the same way. In the third part, the commentaries and the footnotes were discussed and the thesis was concluded with an evaluation of the works.

Keywords: Qiraat, Tajweed, Manuscripts, Treatises, Hacı Selim Aga, Waraq.

ÖNSÖZ

Kullarını kelâm-ı ilâhîsi ile tanıştıran Allah Teâlâ'ya hamd, onu insanlara tebliğ eden Rasûlüne salât, ondan aldıkları ilmi asırlar boyu insanlığa öğreten kırâat ulemasınada selam olsun.

Kur'ân-ı Kerîm'in lafzının korunmasına vesile olan kırâat ve tecvid ilmi, İslâm'ın ilk yıllarından beri müslümanların üzerinde özenle durduğu, büyük emekler verdiği önemli bir ilim dalı olmuştur. İlk yıllarda sözlü olarak aktarılan bu ilim, zamanla yazıya geçmiş ve bu alanda büyük bir literâtür oluşmuştur. Bunların bir kısmı matbu, bir kısmı ise mahdud olmak üzere kütüphanelerde bulunmaktadır. Bu çalışmada, İstanbul Üsküdar'da bulunan Hacı Selim Ağa Kütüphanesi'ndeki kırâat ve tecvide dâir eserler tanıtılmaya çalışılmıştır. Çalışma giriş, üç bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır.

Giriş bölümünde araştırmanın konusu, amacı ve metodu hakkında bilgi verilmiştir.

Birinci bölümde kırâat ilminin doğuşu, telif süreci, kırâat ilminin gayesi, faydası ve Osmanlı döneminde yapılan kırâat çalışmaları hakkında genel bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde Hacı Selim Ağa Kütüphanesi'nde bulunan kırâat ve tecvid ilmine dâir eserler, nesir ve manzum şeklinde tasnif edilerek ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise; kütüphanedeki kırâat ilmine dâir telif edilen eserlere yapılan şerh ve hâşiyeler incelenmiştir.

Sonuç bölümünde ise eserler hakkında bir değerlendirme yapılmıştır.

Sonuç olarak bu çalışmanın yapılmasına vesile olan ve çalışma esnasında her türlü destek ve yardımını esirgemeyen danışman Hocam Prof. Dr. İshak ÖZGEL'e teşekkürü bir borç bilirim. Yine çalışma esnasında yardımlarını gördüğüm Hacı Selim Ağa Kütüphanesi yetkililerine teşekkür ederim. Ayrıca bu süreçte bana her türlü destek olan eşim ve aileme de teşekkür ederim. Yapılan bu çalışmanın bundan sonraki yapılacak çalışmalara bir basamak teşkil etmesini Yüce Rabbim'den niyaz ederim.

Mustafa EROL

Isparta-2019

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI.....	i
YEMİN METNİ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KİRÂAT İLMİ VE GELİŞİM SÜRECİ

I. KİRÂAT İLMİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ.....	3
A. Sözlükte Kırâat Kelimesi	3
B. Istılahta Kırâat Kelimesi.....	3
II. KİRÂAT İLMİNİN KONUSU GAYESİ VE FAYDASI.....	3
III. KİRÂAT İLMİNİN DOĞUŞU VE GELİŞİM SÜRECİ.....	4
IV. OSMANLI DÖNEMİ KİRÂAT İLMİ.....	5
A. İbnü'l-Cezerî (ö.833/1429)	5
B. Molla Gürânî (ö.809/1406).....	6
C. Ahmed el-Mesyerî (ö.1006/1598).....	7
D. Ali b. Süleyman el-Mansûrî (ö.1134/1721)	7

İKİNCİ BÖLÜM

MUSTAKİL ESERLER

I. KİRÂAT İLMİNE DAİR ESERLER	10
A. Nesir Eserler	10
1. الكافي في القراءة السبعة (el-Kâfi fi'l- Kırâati's-Seb'a)	10
2. كتاب تحفة الأنعام في الوقف على الهمة (Kitab-ı Tuhfeti'l-Enâm fi'l-Vakfi ale'l-Hemze).....	11
3. التيسير في القراءات (et-Teyisîr fi'l-Kırâat)	13
4. جامع الكلام في رسم مصحف الإمام (Câmi'ü'l-Kelâm fi Resm-i Mushâfi'l-İmam).....	14
5. التبيان في اختلاف آيات القرآن (et-Tibyanu fi İhtilâfi Ayâti'l-Kur'ân)	15
6. كتاب النشر الكبير النشر في القراءات العشر (Kitâbü'n-Neşri'l-Kebîr, en-Neşr fi'l-Kırâati'l-Aşr).....	17

رسالة تتعلق بقراءات بعض الآيات من طريق طيب.7 (Risâletun Tetealleku bi-Kırâati Ba'di'l-Âyât min Tarik-i Tayyibe)	19
رسالة في تحقيق بعض وجوه القراءات المذكورة في الشاطبية.8 (Risâle fî Tahkik-i Ba'di Vücuhi'l-Kırâati'l-Mezkure fi's-Şâtibiyye)	20
رسوم، Hutût ve Mesahif'e Dâir) (el-Muknî fi Resm-il Mesâhif)	22
منتخاب مختلفة الايات.10 (MüntehabuMuhtelifetü'l-Âyât)	23
مرشد الطلبة إلى معرفة طرق اطيبة.11 (Mürşidü't-Talebe ilâ Ma'rifeti Turuki't-Tayyibe)	24
تحفة الطلبة في مدات طرق الطيبة.12 (Tuhfetü't-Talebe fiMeddâti Turuki't-Tayyibe).....	26
مصطلح الإشارات في القراءات الزوائد المروية عن الثقات.13 (Mustalahu'l-Îşârât fi'l-Kırâati'z-Zevaidi'l-Merviyye ani's-Sikât)	27
المقنع في رسم المصحف.14 (el-Mukni' fi Resmi'l-Mushaf).....	28
الإتقان في علوم القرآن.15 (el-İtkân fi Ulûmi'l-Kur'ân)	30
ترتيب زيبا.16 (Tertib-i Zîba)	31
رسالة تجويد فارسي.17 (Risâle-i Tecvid-i Fârisi)	32
رواية ابن كثير في الوقف.18 (Rivâyeti İbn Kesir fi'l-Vakf)	32
النشر الصغير.19 (en-Neşrü's-Sağır)	34
النشر الكبير.20 en-Neşrü'l Kebîr.....	35
مجموعة في القراءات رسالة – رسالة حرز الأماني.21 (Mecmu'a fi'l-Kırâati -Risâle-i Hırzi'l-Emânî).....	36
رفع الختام عن وقف همزة وهشام.22 (Ref'u'l-Hitam an Vakfî Hamza ve Hişam).....	37
طبقات القراء "في القراءات السبع.23 (Tabakâtu'l Kurrâ "fi'l Kırâati's-Seb'a)	38
رسالة في معرفة ما رسم في مصحف عثمان بن عفان.24 (Risâle-ifi Ma'rifeti ma Rusime fi Mushafi Osman b.Affan).....	39
شرح الهياكل السبعة.25 (Şerhu'l-Heyakili's-Seb'a ve İbn'ül Cezerî'den Bazı Mühim Kısımlar)	41
الايتلاف في وجوه الاختلاف.26 (el-İtilâf fi Vücûhi'l-İhtilâf)	41
الكشف عن وجوه القراءات والعل.27 (el-Keşf 'an Vücûhi'l-Kırâati ve'l-İlel).....	43
شفاء الصدور بقراءات حفص المشهور.28 (Şifâu's-Sudûr bi-Kırâati Hafsi'l-Meşhûr).....	45
المكرر في ما تواتر من القراءات السبع وتحرر.29 (el-Mükerrer fîmâ Tevâtere mine'l-Kırâati's-Seb'i ve Teharrer)	46
عجائب الزمان في غرائب القرآن.30 (Acaibü'z-Zaman fî Garâibü'l-Kur'ân).....	47
رسالة عن القراءة.31 (Kırâat hakkında bir risâle)	48
رسالة عن القراءة.32 (Kırâat hakkında bir risâle)	49
B. Manzûm Eserler	50

1. حرز الأمانى ووجه التهاني (Hırzi'l-Emânî ve Vechü't-Tehânî).....	50
2. الدرة المضئية (ed-Dürretü'l-Mudie).....	51
3. الدرة المضئية (ed-Dürretü'l-Mudie).....	53
4. عاقلة أتراب القصائد فى أثنى المقاصد. (Âkiletü Etrâbi'l-Kasâ'id fi Esne'l-Mekasid).....	54
5. عاقلة أتراب القصائد فى أثنى المقاصد. (Âkiletü Etrâbi'l-Kasâ'id fi Esne'l-Mekâsid)	55
6. حرز الأمانى ووجه التهاني (Hırzi'l-Emânî ve Vechu't-Tehânî)	56
7. قصيدة الشاطبية المسمى بحر الأمانى مع ترجمته بالفارسية. (Kasîdetü's-Şâtıbiyye el-Müsemma bi Hırzi'l-Emânîmea Tercümetihi bi'l Fârisiyye)	57
8. متن القباقي. (Metnü'l-Kabâkıbî).....	58
II. TECVİD İLMİNE DAİR ESERLER	59
A. Nesir Eserler	59
1. هداية الطلاب فى النطق باضاد على سبيل الصواب. (Hidâyetü't-Tullab fi'n-Nutki bi'd-Dad alâ Sebil'is-Savab).....	59
1. هداية الطلاب فى النطق بالضاد على سبيل الصواب. (Hidâyetü't-Tullab fi'n-Nutki bi'd-Dâd alâ Sebil'is-Savab)	61
3. مرشدة المشتغلين فى أحكان النون الساكنة والتنوين. (Mürşidetü'l-Müştağılîn fi Ahkâmî'n-Nuni's-Sakineti ve't-Tenvîn).....	62
4. رسالة فى التجويد. (Risâletün fi't-Tecvid)	63
5. تجويد. (Tecvid).....	64
6. تجويد قواعد القرآن العظيم. (Tecvid-i Kavâidi'l-Kur'ânî'l-Âzîm)	65
7. رسالة من التجويد والقراءة. (Tecvid ve Kırâatten Bir Risâle)	66
8. الورد المفيد فى شرح التجويد. (el-Virdü'l-Müfid fi Şerhi't-Tecvid)	67
9. رسالة التجويد. (Risâle-i Tecvid)	68
10. رسالة التجويد. (Risâle-i Tecvid)	69
11. تجويد القرآن العظيم. (Tecvidü'l-Kur'ânî'l-Âzîm).....	70
12. كتاب تجويد قواعد القرآن الكريم. (Kitâb-ı Tecvid-i Kavâidi'l-Kur'ânî'l-Kerîm).....	71
13. رسالة تجويد قواعد القرآن العظيم. (Risâle-i Tecvid-i Kavâidi'l-Kur'ânî'l-Âzîm)	72
14. رسالة التجويد. (Risâle-i Tecvid)	73
15. قواعد القرآن العظيم. (Kavâidü'l-Kur'ânî'l-Âzîm)	74
16. قواعد القرآن فى تجويد القرآن. (Kavâidü'l-Furkân fi Tecvidi'l-Kur'ân)	75
17. رسالة التجويد. (Risâletü't-Tecvid).....	76
18. كتاب تبیان لمقدمة التجويد. (Kitab-i Tibyân li-Mukaddimeti't-Tecvid)	77
19. رسالة فى قواعد القرآن. (Risâlefi Kavâidi'l-Kur'ân)	78
20. شمسية فى علم التجويد. (Şemsiyye fi İlmi't-Tecvid).....	79
21. رسالة التجويد. (Tecvid Risâlesi)	80

22. رسالة قواعد القرآن (Risâle-i Kavâidil-Kur'ân)	81
23. رسالة في تحقيق مخرج الضاد (Risâlei fi Tahkik-i Mahreci'd-Dâd).....	82
24. الدر اليتيم (ed-Dürrü'l-Yetim)	83
25. كنوز ألطاف البرهان في رموز أوقاف القرآن (Kunûzü Eltâfi'l-Burhân fi Rumuzi Evkâfi'l-Kur'ân)	84
26. الورد المفيد في شرح التجويد (el-Virdü'l-Müfid fi Şerhi't-Tecvid)	85
27. زلة القارئ (Zelletü'l-Kârî)	86
28. رسالة التجويد (Risâle-i Tecvid)	87
29. رسالة في الضاد رداً على ساجقلى زاده (Risâlefi'd-Dâd Redden alâ Saçaklızâde)	88
30. رسالة في كيفية أداء الضاد (Risâle-i fi Keyfiyyeti Edâi'd-Dâd).....	89
31. سؤال وجوابي تجويد (Suallive Cevablı Tecvid)	90
32. كتاب التجويد في كلام المجيد (Kitâbü't-Tecvidfi Kelâmi'l-Mecîd).....	91
33. رسالة عن التجويد والقراءات (Tecvid ve Kırâat hakkında bir risâle).....	92
34. التجويد (Tecvid)	93
35. رعاية التجويد (Riâyetü't-Tecvid)	94
36. مقدمة التجويد على قواعد القرآن (Mukaddimetü'l-Tecvid alâ-Kavâidi'l-Kur'ân)	95
B. Manzûm Eserler	96
1. المقدمة (el-Mukaddime).....	96
2. المقدمة (el-Mukaddime).....	97
3. المقدمة (el-Mukaddime).....	98
4. المقدمة (el-Mukaddime).....	99
5. منظومة الجزري (Manzumetü'l-Cezerî)	100
6. مقدمة الجزري (Mukaddimetü'l Cezerî)	101
7. مقدمة الجزري (Mukaddimetü'l-Cezerî)	102
8. مقدمة الجزري (Mukaddimetü'l-Cezerî)	103
9. مقدمة الجزري (Mukaddimetü'l-Cezerî)	104
10. مقدمة الجزري (Mukaddimetü'l-Cezerî)	105
11. المقدم (el-Mukaddime).....	106
12. مقدمة الجزري (Mukadimetü'l-Cezerî).....	107
13. منظوم رسالة التجويد (Manzûm Risâle-i Tecvid)	108
14. رسالة أحكام النون والواو والياء (Risâle-i Ahkâm-ı Nûn ve'l-Vâv ve'l-Yâ)	109
15. منظوم تجويد (Manzum Tecvid).....	110
16. قصيدة في القراءة السبعة (Kasîde-i fi'l-Kırâati's-Seb'a)	111

ÜÇÜNCÜBÖLÜM

I. ŞERH-HÂŞİYE ESERLER.....	112
A. ŞERHLER.....	112
1. المقدمة (el-Havâş'î-l-Müfhime fî Şerhi'l-Mukaddime).....	112
2. المقدمة (ed-Dekaiku'l-Muhkeme fî Şerhi'l-Mukaddime).....	113
3. شرح الجزري (Şerhu'l-Cezerî).....	114
4. شرح در اليتيم (Şerh-u Dürri'l-Yetim).....	115
5. شرح طيبة النشر في القراءة العشر (Şerh-u Tayyibeti'n-Neşr fî'l-Kırâati'l-Aşr).....	116
6. كنز المعاني في شرح حرز الاماني (Kenzü'l-Meânî fî Şerh Hırzi'l-Emânî).....	118
7. كنز المعاني في شرح حرز الأماني (Kenzü'l-Meânî fî Şerh Hırzi'l-Emânî).....	119
8. كنز المعاني في شرح حرز الأماني (Kenzü'l-Meânî fî Şerh Hırzû'l-Emânî).....	120
9. كشف المعاني لحرز الاماني (Keşfü'l-Meânîli Hırzi'l-Emânî).....	122
10. شرح حرز الاماني ووجه التهاني (Şerhu Hırzi'l-Emânî ve Vechi't-Tehanî).....	123
11. كنز المعاني في شرح حرز الأماني (Kenzü'l-Meânî fî Şerhi Hırzi'l-Emânî).....	125
12. شرح قصيدة الشاطبية حرز الاماني كنز المعاني (Şerh-u Kasîdeti'ş Şâtıbiyye Hırzi'l-Emânî) (Kenzu'l-Me'ânî).....	126
13. شرح قصيدة الشاطبية حرز الاماني إبراز المعاني (Şerh-u Kasîdeti'ş Şâtıbiyye Hırzi'l-Emânî) (İbrâzu'l-Me'ânî).....	127
14. الوسيلة إلى كشف العقيلة (el-Vesîle İlâ Keşfi'l-Akîle).....	128
15. إيضاح الرموز ومفتاح الكنوز (İdahu'r-Rumûz ve Miftahu'l-Kunûz).....	130
16. التقريب مختصر النشر (et-Takrîb/Muhtasar'u-n-Neşr).....	131
17. التقريب مختصر النشر في قراءة العشر (et-Takrîb, Muhtasar'u-n-Neşr fî Kırâati'l-Aşr).....	132
18. المقدمة (ed-Dekâiku'l-Muhkeme fî Şerhi'l-Mukaddime).....	133
19. شرح مقدمة الجزري (Şerh-u Mukaddimeti'l-Cezerî).....	134
20. المقدمة (ed-Dekâiku'l-Muhkeme fî Şerhi'l-Mukaddime).....	135
21. شرح الشاطبي بالفارسية (eş-Şâtıbî'nin Farsça Şerhi).....	136
22. شرح قصيدة الشاطبية المسمى بإبراز المعاني من حرز الأماني (Şerh-u Kasîdeti Şâtıbiyye el-Müsemma bi İbrazi'l-Meânî min Hırzi'l-Emânî).....	136
23. شرح قصيدة الشاطبية المسمى بسراج القارئ (Şerh-u Kasîdeti Şâtıbiyye el-Müsemma bi Siracü'l-Kâri).....	138
24. كتاب البشارة من كتاب الإشارة (Kitabü'l-Bişera min Kitabi'l-İşera).....	139
B. HAŞİYE ESERLER.....	140
1. حل المشكلات الشاطبية والتيسير (Hallü'İMüşkilât eş-Şâtıbiyyeve't-Teysîr).....	140
2. بدائع البرهان على عمدة العرفان في وصف حروف القرآن (Bedâiyu'l-Burhân alâ Umdeti'l-İrfân fî Vasfî Hurûfî'l-Kur'ân).....	141

فهرس أسامي الكتب القراءة.3 (Fihrist-i Esami'l-Kütübi'l Kırâat).....	142
C. DİĞER ESERLER	144
1.تهذيب الترتيب (Tehzibü't-Tertîb)	144
2.آداب قراءات القرآن (Adâbu Kırâati'l-Kur'ân)	145
SONUÇ.....	147
KAYNAKÇA	148
ÖZGEÇMİŞ.....	151

KISALTMALAR

a.e.	: Aynı yer/eser
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale/madde
a.mlf.	: Aynı müellif
b	: Bin
bbst.	: Satır sayısı farklı
Bkz.	: Bakınız
Blm.	: Bölümü
Bs.	: Baskı/Basım
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
d.	: Doğumu
DİA.	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Ed.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan
H.	: Hicri
İFAV	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları
İSESKO.	: Münezzametü'l-İslâmiyyetü li't-Terbiyeti ve'l-Ulûmi ve's-Sekâfe
Ktp.	: Kütüphane
Md.	: Madde
Nr.	: Numara
ö.	: Ölümü
s.	: Sayfa
sav.	: Sallallahu aleyhi ve selem
s.s.	: sayfa sayısı
sy.	: Sayı
t.y.	: Tarihi yok
tahk.	: Tahkik eden
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
vr.	: Varak
y.y.	: Yayın yeri yok
yay.	: Yayıncılık/Yayınevi
Yay. haz.	: Yayına hazırlayan
Yy.	: Yüzyıl
yk.	: Yaprak

GİRİŞ

ARAŞTIRMANIN KONUSU AMACI VE YÖNTEMİ

Kur'ân eğitiminin önemli bir bölümünü kıraat ilmi oluşturur. Hz. Peygamber zamanında ve onun vefatından sonraki dönemlerde, kırâat ilmiyle ilgili eğitim-öğretim faaliyetleri devam etmiştir. Bu bağlamda kırâat ve tecvid ilmine dâir çok sayıda eserler telif edilmiştir.

Telif edilen eserler ülkemizde birçok yazma eser kütüphanelerinin raflarında yer almaktadır. Araştırma neticesinde bazı yazma eser kütüphanelerinin tez konusu olarak çalışıldığını gördük. Bu çalışmada İstanbul Üsküdar Hacı Selim Ağa kütüphanesindeki kırâat ve tecvid ilmine dâir eserleri tanıtmaya karar verdik.

Bu çalışmayı kaleme almamızın temel nedeni, günümüzde kırâate dâir açıklama bekleyen birçok muhtelif konular bulunurken bu meselelerin çözümünde ilk başta yapılması gereken şey, önceki âlimlerin kırâat ilmine dâir kaleme aldıkları eserlere müracaat etmektir. Kütüphanedeki yazma eserlerin tanıtımını yapıp bu eserleri gün yüzüne çıkararak kırâat ilmine dâir meselelerin çözümüne katkı sağlamaktır.

Çalışmayı yaptığımız Hacı Selim Ağa Kütüphanesi yazma eser bakımından oldukça zengindir. Bünyesindeki beş adet koleksiyonda toplam iki bin sekiz yüz seksen yedi (2887) adet yazma eser bulunmaktadır. Bu koleksiyonlar sırasıyla Hacı Selim Ağa, Kemankeş, Hüdâi, Nurbânu ve Yakup Ağa koleksiyonudur. Yakup Ağa koleksiyonunda kırâate dâir eser bulunmazken diğer koleksiyonlarda toplam yüz on sekiz (119) adet yazma eser tespit edilerek incelenmiştir.

Çalışmada bahsi geçen yazma eserler tespit edildikten sonra kütüphane kataloğu esas alınarak eserler incelenmiş ve fiziki özellikleri kaydedilmiştir. Eserlerin fiziki özelliklerini net göstermek için şematik tablo kullanılmış ve (Eserin Adı, Müellifi, Fiziki Özellikleri, Eserin Başı, İçeriği / Metodu, Sonu, Ferağ Kaydı) olmak üzere altı başlık altındaele alınmıştır. Araştırmacıların bu çalışmadan daha iyi istifade edebilmeleri için bu başlıklara göre tasnif çalışması yapılmıştır.

Koleksiyonlar incelendiğinde eserlerin kitap, risâle, manzum, nesir, kırâat ve tecvid vs. gibi eserlerden oluştuğu görülmüştür.

Kütüphanede bulunan kırâate dâir eserlerin dijital kopyası alınarak kitap haline getirilmiştir. Eserlerin tespiti aşamasında bazı eserlerin müstakil şekilde yer aldığını,

bazılarının ise mecmua şeklinde olduğu gör÷lm÷ştür. Mecmuada olanlar genelde risâle biçiminde olduğu ve bir mecmuada birçok farklı konuda risâlelerin yer aldığı gör÷lm÷ştür. Çalışma kapsamındaki eserlerin çoğunluğu Türkçe ve Arapça dilleriyle kaleme alındığı tespit edilmiş ve birkaç Farsça esere rastlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KİRÂAT İLMİ VE GELİŞİM SÜRECİ

I. KİRÂAT İLMİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

A. Sözlükte Kırâat Kelimesi

Kırâat kelimesi قَرَأَ kökünden قِرَاءَة mastarının çoğulu olup “okumak, telâffuz etmek, tilavet etmek,¹tertilde harf ve kelimeleri birbirine katma” anlamlarına gelmektedir.²İbnü'l-Cezerî (ö.833/1430) kırâati “Kur’ân kelimelerinin nasıl okunacağını râvilere nisbet ederek bu kelimeler üzerinde değişik okuyuşları konu edinen ilim olarak tarif etmiştir.³

B. Istilahta Kırâat Kelimesi

“Mütevâtir ihtilaf vecihleri bakımından Allah kelâmı olan Kur’ân-ı Kerîm’in nazmının şekillerinden bahseden”⁴kırâat, istilahta Kur’ân lafızlarının nasıl telaffuz edileceği ve lafızlardaki farkı okuyuş şekillerini ve bunların râvilere nispetini inceleyen bir ilim dalıdır.⁵

II. KİRÂAT İLMİNİN KONUSU GAYESİ VE FAYDASI

Kırâat ilminin konusu; kendisinde med, kasr ve nakl gibi hallerinden bahsedilmesiaçısından Kur’ân kelimeleridir.⁶

Kırâat ilminin amacı, Hz. Peygamberden Kur’ân lafızlarının ne şekilde okunacağını bilmek ve aynı şekilde uygulamaktır.⁷Kırâat ilmi, ilim dallarının en

¹ Fâris b.Ebu'l-Hüseyn Ahmed b.,*Mu'cemu Mekâyisi'l-Lüğa*, Thk. Abdüsselam Muhammed Harun, Beyrut, Dârü'l-Fıkr, 1399/1979, C. V, s. 7879; Ebü'l-Fazl Cemâlü'd-Dîn Muhammed b. Mükerrrem İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, Kahire, Dâru'l-Meârif, t.y., C. V, s. 3563-3566.

² Râğıb el-İsfehânî,Ebü'l-Kâsım Hüseyin b. Muhammed b. Mufaddal, *Mufredâtu Elfâzi'l-Kur'ân*, thk. Safvân Adnân Dâvûd, 4. bs., Dımaşk, Dâru'l-Kalem, Beyrut, ed-Dâruş Şâmiyye, 2009/h. 1430, s. 668.

³ İbnü'l-Cezerî, Ebu'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed, *Müncidü'l-Mukriinve Mürşidü't-Talibîn*, Beyrut, 1400/1980, s. 3.

⁴ Taşköprizâde, İsmâeddin Ahmed Efendi, *Miftâhü's-Sa'ade ve Misbâhü's-Siyade fî Mevzuâtı'l-Ulûm*, (nşr. Abdü'l-Vehhâb Ebu'n-Nûr-Kâmil Bekri) Kahire 1968, II, 6.

⁵ Dimyâtî, Ahmed b. Muhammed Abdulgani, *İthâfu Fudalâi'l-Beşer fî'l-Kırâati'l-Erba'ate Aşere*, Matbaa-ı Amire, İstanbul 1865, I, 5; Birişik, Abdülhamit, *Kırâat İlmî ve Tarihi*, Emin Yayınları, Bursa 2004, s. 17.

⁶ Dimyatî, C. I, s. 74

önemlilerindendir. Zira; bu ilim sayesinde Kur'an lafızlarının yanlış telâffuz edilmesinin önüne geçilmek sûretiyle Kur'an metninin zayî veya tahrif olması engellenmiştir.⁸

III. KIRÂAT İLMİNİN DOĞUŞU VE GELİŞİM SÜRECİ

Kırâat ilmi, islâmi ilimler içerisinde ortaya çıkışı ve önemi bakımından ayrı bir özelliğe sahiptir.⁹ Kırâat ilminin doğuşu aslında Kur'an-ı Kerim'in inzaliyle başlamıştır. Nitekim Hz. Peygamber kendisine nâzil olan ayetleri hem okuyor hemde Kur'an lâfızlarının nasıl okunacağını sahabeye öğretiyordu. Bu okuyuşları öğrenen sahabelerde ayetleri muhafaza ederek diğer sahabelere naklediyorlardı. Nazil olan ayetlerde geçen "tertil" kelimesi (yani ağır ağır ve dikkatli okumak)¹⁰ sahabeyi okuyuş konusundahada hassas davranmaya sevk ediyordu.

Hz. Peygamber Kur'an'ın tebliğ ve tebyininin yanısıra, kırâat talimi ilede mükellef kılınmıştı. Her ayetin sonunda vakf yapan Resûl-i Ekrem onu ağır ağır, tane tane okurdu.¹¹ Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okuduğu gibi ashabınıda güzel okumaya teşvik ederdi.

"Kur'an-ı şu dört kimseden alınız: Abdullah b. Mes'ûd, Sâlim, Mu'âz ve Übey b. Ka'b"dan¹² diyen Resûl-i Ekrem, sahabeden güzel Kur'an okuyanlara iltifatta bulunmuş, diğer sahabeleride Kur'an-ı öğrenmeye ve güzel kırâate teşvik etmiştir.

Kur'an eğitimini peygamberden alan sahâbeler, Kur'an muallimi olarak gittikleri bölgelerde Kur'an ve kırâat konusunu işlemişlerdir. Sahâbeden tâbiîn, onlardan da tebe-i tâbiîn bu ilim yazıya geçirilinceye kadar şifahi olarak nesilden nesile aktarmışlardır.

Hicri üçüncü asırda kırâat ilmine dâir birçok çalışma yapılmıştır.¹³ Kırâat âlimleri tarafından kırâat rivâyetleri incelenmiş olup, kırâat rivâyetlerinin zayıfını sahîhinden, şâz olanını mütevâtir olanından ayırmak sûretiyle kırâat ilmi ile ilgili ilk telifler

⁷ Dimyatî, *İthâf*, C. I, s. 74; Taşköprizâde, *Miftâhü's-Sa'âde ve Misbâhü's-Siyâde fî Mevzûâtî'l-Ulûm*, C. II, s. 6

⁸ Ali Osman Yüksel, *İbn Cezerî ve Tayyibetü'n-Neşr*, 2. bs., İstanbul, İFAV, 2012, s. 114.

⁹ Taşköprizâde, *Miftahü's sa'âde*, C.1, s. 68-69

¹⁰ el-Müzzemmil, 73/4, el-Furkan, 25/32

¹¹ Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, C. 6, s. 288-302

¹² Buhârî, "Fezâ'ilü'l-Kur'an", 8

¹³ Yazılış sırasına göre bu eserleri görmek için bkz. İbnü'l-Cezerî, *Müncidü'l-Mukri'in ve Mürşidü't-Talibîn*, s. 33-34

başlamıştır. Nitekim bu alanda ilk eser telif eden kişi, ebû Ubeyd el-Kâsım b. Sellam (ö.224/838)'dır.¹⁴ Akabinde, ebû Hatîm es-Sicistânî (ö.255/869) ve ebû Ca'fer et-Taberî (ö.310/922) telif ettikleri eserlerinde kırâat konusunu işlemişlerdir.¹⁵

Ebû Bekir b. Mücahid (ö.324/935)*Kitâbü's-Seb'a* adlı eseri telif ederek, bu eserle mütevâtir olan yedi kırâatı biraraya toplamıştır.¹⁶ Ebû Bekir b. Mücahid'in eserinden sonra bu alanda Ebû Amr Osman b. Sâid ed-Dânî (ö.444/1052) *et-Teyssîr* adlı eseri, Muhammed b. Fîre eş-Şâtîbî (ö.590/1194)'de *Hırzî'l-Emânî* isimli eseri telif etmişlerdir.¹⁷

Kırâat ilmi alanında telif edilen eserler, kırâat alimleri tarafından bu ilmin taliplerine okutulmuş ve kırâat eğitimi İslam beldelerinde hızla yayılmıştır. Mısır ve Şam Osmanlıdan önce kırâat ilminin merkezleri haline gelmiştir.

IV. OSMANLI DÖNEMİ KIRÂAT İLMİ

Osmanlı'nın ilk dönemlerinde kırâat ilmini tahsil etmek isteyen kimseler başta Mü'min Efendi gibi Şam ya da Mısır'a gidiyorlardı. Mü'min Efendide (ö.799/1396) kırâat ilmini tahsil etmek için Mısır'a giden ilk kişiydi. İbnü'l-Cezerî'den kırâat eğitimini alan Mü'min Efendi bu ilmi Osmanlı'ya getiren ilk şahıs olarak zikredilebilir. Aldığı kırâat ilminin eğitimini vererek, Bursa İlinde kırâat-ı seb'a ve aşere'yi okutmuştur.¹⁸ *Câmi'ü'l-Kelâm fi Resmi Mushafî'l-İmâm* isminde kırâat ilmine dâir önemli bir eser telif eden Mü'min Efendi (ö.799/1396) yılında vefat etmiştir.¹⁹

A. İbnü'l-Cezerî (ö.833/1429)

Tam adı Ebû'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ali b. Yûsuf İbnü'l-Cezerî olan İbnü'l-Cezerî (ö.751/1350) yılında Dımaşk'te doğdu.

¹⁴ İbnü'n-Nedîm, Muhammed b. İshak, *Kitâbü'l-Fihrist*, Haz. Eymen Fuad Seyyid, Londra, Müessesetü'l-Furkân, 1430/2009, C. I, s. 91; Hocazâde Ahmed Hilmi, *Ravzatü'l-Kurrâ ve Tarih-i Kur'ân-ı Kerîm*, İstanbul, Türk Neşriyat Yurdu, 1959, s. 6; Mehmet Ünal, *Kur'ân'ın Anlaşılmasında Kırâat Farklılıklarının Rolü*, s. 17-18.

¹⁵ Nihat Temel, *Kur'ân ve Tefsir Araştırmaları IV*, Ensar Yayınları, İstanbul 2002, s. 259.

¹⁶ Muhammed Muhtar Veleddü Ebbâh, *Târîhu'l-Kırâat fi'l-Meşriki ve'l-Mağrib*, Mağrib, ISESKO, 1422/2001, s. 126-127.

¹⁷ Mahmud Ahmed Said Atraş, *Târîhu'l-Kırâat ve'l-Kurrâ ve Cühûdühüm fi'l-Kirâe ve't-Te'lîfi fi'l-Kirâati ve Ülûmihâ Münzü'l-Ahdi'n-Nebevî Hatte'l-Yevm*, İskenderiye, Dâru'l-İman, 2008, s. 8.

¹⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, 7. Baskı, y.y., Türk Tarih Kurumu Yayınları, t.y., C. I, s. 263.

¹⁹ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye fi Tabakâti'l-Kurrâ*, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 1402/1982, C. II, s. 283.

Cezerî künyesi Şırnak'ın Cizre ilçesinden mülhem olarak kullanılmıştır. İlk tahsilini babasından alan İbnü'l-Cezerî, Ebû'l-Hasan el-Hudisi (ö.764/1362) den aldı. Mısır'da İbnü's-Saig'den aşereyi, Ebû Muhammed b. Bağdadi'den aşereye ilaveten İbn Muhaysın, Â'meş ve Hasan Basri'nin kırâatını okudu. Emevî camiinde kırâat dersleri vermiştir.²⁰ İnfirâd usulü çok fazla zaman aldığı için indirac metodunu tercih etmiştir. Dimaşk'a dönüşünde ise Ebû Yûsuf Ahmed el-Kefrî'den (ö.?) kırâât-i seb'a tarikiyle hatim okumuştur.

Yıldırım Bayezid (ö.805/1403) tarafından Bursa'ya davet edilen İbnü'l-Cezerî daveti kabul ederek Bursa'ya yerleşmiştir. İbnü'l-Cezerî'nin Bursa'ya yerleşmesi ve burada kırâat eğitimine başlaması Osmanlıda kırâat eğitiminin başlangıcı olmuştur. İznik'te yedi yıl kalıp kırâat eğitimi veren İbnü'l-Cezerî'ye 'Muallim-i Sultânî' payesinin yanı sıra bazı maddi imkânlar sunulmuştur.²¹ Bursa'da kaldığı süre zarfında *en-Neşr fî'l-Kırâ'âtî'l-Âşr*, *Tayyibetü'n-Neşr* ve *Nihâyetü'l-Berara fîmâ Zâde ale'l-Âşera* isimli üç önemli eserini telif eden İbnü'l-Cezerî, bu eserlerini pek çok ilim talebesine ezberleterek aşere dersleri vermiştir.²² İbnü'l-Cezerî'nin Osmanlı kırâat eğitimine en önemli katkısı kırâate dâir eserler kaleme alıp bu eserleri talebelere okutması ve bu sayede kırâate âir ilmi birikimini Osmanlıya aktarması olarak zikredilebilir.²³

B. Molla Gürânî (ö.809/1406)

Asıl adı Şemsüddîn Ahmed b. İsmâil'dir. Molla Gürânî (ö.809/1406) yılında Gürân'da doğmuştur. Osmanlı âlimi ve müftüsü Gürânî, ilim hayatına küçük yaşlarda Kur'ân-ı Kerîm'in hıfzıyla başlamıştır.²⁴Bağdat'ta Ömer el-Kazvîni'den (ö.739/1338) kelâm, tefsir, nahiv, fıkıh, kırâat-i seb'a ve Hasankeyf'te Celâleddin el-Hulvânî'den (ö.1064/1654) Arap dili ve edebiyatı derslerini almıştır. Daha sonra İbn Hacer el-Askalânî (ö.852/1449), Muhammed ez-Zerkeşî (ö.794/1392), Ali el-Makrizî (ö.

²⁰ Altıkulaç Tayyar, "İbnü'l-Cezerî", C. XX, *DİA*, İstanbul 1999, s. 551.

²¹ Yüksel Ali Osman, "Meşhur Kırâat Âlimi: İbnü'l-Cezerî", Hz. Nuh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu, İstanbul: 1999, s. 114.

²² Ahmet Gökdemir, *Ali b. Süleyman el-Mansûrî*, Ravza yay. İstanbul 2018s. 45-46.

²³ Yüksel, Meşhur Kırâat Âlimi s. 47.

²⁴ M. Kâmil Yaşaroğlu, "Molla Gürânî", *DİA*, C. XXX, İstanbul 2005, s. 248-250.

845/1442) ve Ahmed el-Kalkaşendî (ö.821/1418) gibi önemli hocalardan kırâat, tefsir, fıkıhve hadis dersleri almıştır.²⁵

Bursa kaplıca ve Yıldırım medreselerine hoca olarak tayin edilmiş ve daha sonra Manisa'da Fatih Sultan Mehmet'in (ö.886/1481) eğitimi için görevlendirilmiştir.²⁶ Gürânî, Fatih ve II. Beyazıt'ın (ö.918/1512) maddi destekleriyle Kur'ân eğitimi veren üç müessese tesis etmiştir.

Osmanlı döneminde kırâat ilmi İbnü'l-Cezerî'yle Bursa'da başlamış olup Molla Gürânî'yle İstanbul'da devam etmiştir. Vefa ve Fındıkzade de yaptırmış olduğu dârukkurralarda kırâat eğitimi vererek bu alanda önemli eserler kaleme almıştır. Kırâate dâir telif ettiği eserler ise, *Gāyetü'l-Emânî fiTefsîri'l-Kelâmi'r-Rabbânî, Ref'ül-Hitâm an Vakfı Hamza ve Hişâm, el-Abkarî fiHavâşî'l-Ca'berî ve Keşfü'l-Esrâr an Kırâ'âtî'l-Eimmeti'l-Ahyâr*'dir.²⁷

C. Ahmed el-Mesyerî (ö.1006/1598)

Ahmed el-Mesyerî, Kahire'nin Mesyer köyünde dünyaya gelmiştir. Ebû Abdillâh Muhammed b. Sâlim et-Tablâvî'den kırâat ilmini tahsil eden Ahmed el-Mesyerî, Kanûnî zamanında Sokullu Mehmed Paşa'nın davetiyle İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'da şeyhülkurrâlık ve ömrünün sonlarına kadar Eyüp Sultan Camiinde imamet görevini ifa etmiştir.²⁸

Teysîr tariki Ahmed el-Mesyerî'nin Eyüp Sokullu Dârülkurrâsı'ndaki kırâat eğitimi sonrasında zamanla İstanbul tarîki diye adlandırılmıştır.²⁹ Ahmed el-Mesyerî (ö.1006/1598) yılında İstanbul'da vefat etmiştir.³⁰

D. Ali b. Süleyman el-Mansûrî (ö.1134/1721)

On yaşında hafızlık eğitimini ikmal eden Ali b. Süleyman el-Mansûrî, XVII. yüzyılın başlarında Mansûra'da doğmuştur.³¹ el-Mansûrî, kârî ve müderris Sultan el-Mezzâhî'den (ö.1075/1664) tüm rivâyet ve tarikleriyle beraber aşereyi ve şâz kırâatler

²⁵ Muhammed b. Abdîrahmân es-Sehâvî, *ed-Davudu'l-Lâmî*, Dâr-u Mektebeti'l-Hayâh, C. I, Beyrut, t.y.s. 241.

²⁶ Gökdemir, *Ali b. Süleyman el-Mansûrî*, s. 50-51.

²⁷ Yaşaroğlu M. Kâmil, "*Molla Gürânî*", *DİA*, C. XXX, İstanbul 2005, s. 248-250.

²⁸ Mustafa b. Hasen İslambulî, *Mürşidü't-Talebe ilâ Ma'rifeti Turuki't-Tayyibe*, Süleymaniye Ktp., Hacı Selim Ağa Blm., nr. 29, vr. 66b, 69b.

²⁹ Muhammed Emin Efendi, *Umdetü'l-Hallân*, s. 115.

³⁰ İstanbulî Mustafa, *Mürşidü't-Talebe*, vr. 69a-b.

³¹ el-Mansûrî, *İcâzetnâme*, Süleymaniye Ktp., Reşid Efendi Blm., nr. 24, vr. 97b.

diye bilinen dört kırâatı tahsil ederek kendisinden eş-Şâtıbiyye, er-Râiyye ve et-Tayyibe eserlerini okumuştur.³² Ali b. Süleyman, Bakarî'den (ö.1111/1699) ve eş-Şebrâmellisî'den (ö.1087/1676) ders alarak onlardan da eş-Şâtıbiyye, ed-Dürre ve Tayyibe eserlerini okumuştur. Bu iki ilmî şahsiyetin dışında Muhammedeyn diye bilinen mağribli büyük ve küçük Muhammed'den de kırâat eğitimi almıştır.³³

Osmanlıda kırâat eğitiminde önemli katkıları bulunan el-Mansûrî, Köprülü Mehmed Paşa Türbesi'ne hâfız-ı kütüb, dersiâm ve muhaddis olarak atanmıştır.³⁴ Ayrıca Sultan Ahmed Dârulkurrâsında kırâat eğitimi veren el-Mansûrî 'Akîle fi'r-Resm, eş-Şifa, eş-Şâtıbiyye, ed-Dürre ve Tayyibe eserlerini okutmuştur.³⁵

Sultan Ahmed Camiin'e Şeyhu'l-kurrâ olarak atanan el-Mansûrî kırâat alanında birçok âlim yetiştirmiş ve çok sayıda önemli eserler telif etmiştir.³⁶ Kırâate dâir olan eserleri; *Tahrîru't-Turuk ve'r-Rivâyât min Tarîki Tayyibeti'n-Neşr, Hallü Mücmeli't-Tayyibât, Reddü'l-İlhâd fi'n-Nutki bi'd-Dâd, Risâletü'r-Reddiyye fi Risâle İbn Ğanem, Risâle fi Mes'eleti Âlâne, Risâle fi Beyâni Evcühi't-Tekbîr fi'l-Hatm, Risâle fi's-Suâl ve'l-Ecvibe* 'dir. "Şâtıbiyye" ekolünün İstanbul'da yaygınlaşmasını sağlayan Mansûrî, ders verdiği talebeleri ile bu ekolün günümüze de gelmesine vesile olmuştur.³⁷

İşte Osmanlı dönemindeki kırâat ve tecvid ilmine dair telif edilen bu eserler, yazma eser kütüphanelerinde muhafaza edilmektedir. Hacı Selim Ağa Kütüphanesinde bu kütüphanelerden biridir. Kütüphanedeki kırâate dair eserlerin bir kısmının tahkiki yapılmış matbu' haldedir. Matbu' olan eserlerin tanıtımını yapmamızın sebebi; yazmalarını merak eden araştırmacılara bu eserlerin nerede olduğunu göstermektir.

Eserlerin diğer kısmı ise, mahdut³⁸ olarak kütüphane raflarında gün yüzüne çıkmayı beklemektedir. Bu çalışmanın yapılmasının sebebi ise; kırâat hakkında açıklığa kavuşturulması gereken birçok konu varken ve bu konular hakkında Osmanlı

³² el-Mansûrî, *İcâzetnâme*, Muhammed b. Suûd Üniv. Ktp., nr. y., vr. 5a.

³³ el-Mansûrî, *İcâzetnâme*, Muhammed b. Suûd Üniv. Ktp., nr. y., vr. 6b.

³⁴ Şeyhî Mehmed Efendi, *Vekâyü'l-Fudalâ*, Haz. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yayınları, C. III, İstanbul 1989, s. 677-678.

³⁵ Kadir Ayaz, "Zâhid el-Kevserî'nin İcâzetnâmesinde Yer Alan İsnadların Osmanlı Anadolu'sundaki Tarihçesi", *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XL (2015): s. 91.

³⁶ Haşim b. Muhammed Mağribî, *el-Bereretü'l-Hayriyye fi Vucûhi Kırâati'l-Eimmeti'l-Aşere*, (yazma), Süleymaniye ktb., Erzincan blm., nr. 72, vr. 46.

³⁷ ez-Ziriklî *el-Â'lâm*, b.y., t.y., C. IV, s. 292; Ömer Rızâ Kehhâle, *Mu'cemü'l-Müellifîn*, C. II, s. 448.

³⁸ Elle yazılmış eser

döneminde yaşamış kırâat alimleri tarafından kaleme alınmış bunca eser kütüphane raflarında dururken, meselelerin halli konusunda faydalı olacağına dâir olan mülâhazalardır.

İKİNCİ BÖLÜM

MUSTAKİL ESERLER

I. KIRÂAT İLMİNE DAİR ESERLER

A. Nesir Eserler

1. الکافی فی القراءة السبعة (el-Kâfi fi'l- Kırâati's-Seb'a)

a. Eserin Müellifi:

Ebû Abdillâh Muhammed b. Şüreyh er-Ruaynî el-İşbîlî (Ö.476/1084) 392 yılında işbîliye'de doğmuştur.³⁹Mısırdan gelerek Endülüs'e yerleşmiş veAhmed b. Ali'den kırâat dersleri almıştır. H. 433 yılında Mısıra dönerek âli isnad sahibi Ebû'l- Abbas ibn Nefîs ile el-Bağdâdî'den kırâat dersleri aldı. Mısırdan sonra Mekke'ye seyahat ederek el- Kantârî'nin kırâat derslerini takip etti. İbn Şüreyh tekrar Endülüs'e dönerek şeyhü'l-kurrâ oldu. Burada el-Kâfi adlı eserini yazan İbn Şüreyh kitabını okutmaya başlayıp birçok öğrenci yetiştirdi.⁴⁰

Başta kırâat olmak üzere, sarf nahiv, hadis ve fıkıh dallarında iyi bir yere sahip, rivayetlerinde sika kabul edilen İbn Şüreyh 476/1084 de İşbîli'yede vefat etti.

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	29
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	7.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:2
Ebadı	225*160,165*95 mm		Varak:58b-101b

³⁹ İbnü'l-Cezerî, *Müncidü'l-Mukri'in ve Mürşidü't-Talibîn*, Beyrut; 1980, s. 3.

⁴⁰ Mekkî b. Ebû Tâlib, el-İbâne 'an me'âni'l-kırâ'at, Kahire, 1960, s. 40-41, Ahmet Madazlı, "İbnŞüreyh", *TDV*, İstanbul,1999, C.20, s. 383

c. Eserin Başı:

أخبرنا الشيخ العالم الفقيه المقرئ الماهر عفيف الدين أبو عبد الله محمد بن قريش بن مسلاسي الفارقي النحوي

اللغوي صانه الله قدره

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Zahriyyesinde Molla Hüseyin (Sâbikan) Terâyidî (?) mührü, el-Hafız Muhammed Emin b. el-Hâc Muhammed b. el-Hâc İbrahim Sivâsîzâde'nin (sene 1194, hâlen) mühür ve imzası ile Hacı Selim Ağa'nın vakıf mührü bulunmaktadır.

Eser yedi meşhur kırâat imamından on dört meşhur rivâyeti konu edinmektedir. Eser onbir bab olarak ele alınmıştır. Söz konusu bablarda yedi kırâat imamı ve râvilerinin isimleri, râvilerin yedi imama nisbesi, yedi imamın Peygamber'e (a.s.) nisbesi, besmele, istiâze ve Fatıha sûresinden Nâs sûresine kadar yedi kırâat imamı ve râvilerinin kırâat farklılıkları ele alınmıştır.

Eserin istinsah tarihi ve müstensihisi ile ilgili bir bilgi verilmemiştir. Zahriyye ve ferağ kaydından sonra Hacı Selim Ağa'nın vakıf mührü bulunmaktadır. Kenarlarında (metindeki kalem ve hat ile aynı olarak) tashih notları bulunmaktadır. Eserin mukaddimesinde müellif icazetnâmesini nakletmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

كامل كتاب الكافي في القراءات السبع والحمد لله على عونه وجميع نعمه. وصلواته على محمد عبده ورسوله وسلامه.

2. Kitap-ı Tuhfeti'l-Enâm fi'l-Vakfi ale'l-Hemze)⁴¹

a) Eserin Müellifi

İbnü'l-Kâsîh-Ebü'l-Beka Ali b. Osman b. Muhammed Bağdadî (ö.801/1398)

716/1316 yılında Bağdat'ta dünyaya geldi. İlköğrenimini tamamladıktan sonra Mısır'a giden İbnü'l-Kâsîh burada kıraât ilminde derinleşerek önde gelen kıraât âlimleri arasına girdi. İbnü'l-Kâsîh-Ebü'l-Beka 801/1398 yılında vefat etti.⁴²

Müellife ait kıraât ilmine dâir tespit edilen 13 eser bulunmaktadır.⁴³ Müellifin meşhur eserleri olarak *Sirâcü'l-Kâri el-Mübtedî ve Tezkirâtü'l-Mukri el-Müntehî*,

⁴¹ Esere ait diğer nüshalar: Süleymaniye Ktp., Dârülmescnevî, nr. 7, Beşir Ağa, nr. 1, Hacı Mahmud Efendi, nr. 350/4, Erzincan, nr. 153, Fâtih, nr. 59/2, nr. 67/1, Çelebi Abdullah Efendi, nr. 13, Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 41, ve Haraççıoğlu, nr. 743.

⁴² Ömer Rızâ Kehhâle, *Mu'cemu'l-Müellifîn*, Beyrut, Mektebetü'l-Musennâ, C. VII, s. 148, ez-Ziriklî, *el-A'lâm*, C.V, s.127, İbnü'l-Cezerî, *Gayetü'n-Nihaye fî Tabakati'l-Kurrâ*, C.I, s.555.

Kurrâtü 'layn, Dürretü 'l-Efkâr fî Marifeti Evkati 'l-Leyli ve 'n-Nehar ve Akâletü Etrâbi 'l-Kasâid zikredilebilir.⁴⁴

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	8	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak:52
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	186*140,132*75 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

الحمد لله النافذة قدرته القاطعة حجته العالية كلمته السابقة نعمته الذي تكلم بالقران

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Bir istek üzerine, kırâat imamlarından Hamza ve Hişâm'ın hemze üzeri vakf konusundaki tercihlerini derleme amacı ile telif edilmiştir. Vecihler sıhhat bakımından değerlendirilip, şâz rivayetlerde belirtilmiştir. Müellif eserinin telifinde *eş-Şâtıbiyye* şerhleri ile *et-Teysîr*, *en-Neşr* vb. eserlerden yararlanmıştır.

Zahriyye, vr. 20a ve ferağ kaydında Hacı Selim Ağa vakıf mührü bulunmaktadır. Ayrıca zahriyyede el-Hac Ahmed b. Hüseyin temellük kaydının yanında “Yâ kebîkeç” yazısı bulunmaktadır.

Eserin telif, istinsah tarihi ve müstensihî hakkında bilgi verilmemiştir. Yer yer farklı kalem ve hat ile tashih kayıtları düşülmüştür.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

اريت ذكر في الانعام ان شائلك ذكر في النساء ولم يكن له كفوا ذكر في البقرة وحسبنا الله ونعم الوكيل.

⁴³ Mehmet Ali Sarı, "*İbnü 'l-Kâsıh*", *DİA*, C. XXI, İstanbul 2000, s. 102-103.

⁴⁴ Kehhâle, *Mu'cemu 'l-Müellifîn*, C. VII, s. 148, ez-Ziriklî, *el-A 'lâm*, C.V, s.127.

3. التيسير في القراءات (et-Teysîr fi'l-Kirâat)

a. Eserin Müellifi:

ed-Dânî-Ebû Amr Osman b. Said b. Osman'dır. 371 / 981 tarihinde Kurtuba'da doğmuştur. Önceleri İbnü's-Sayrafi diye anılmakta olan ed-Dânî (ö. 444 / 1053) yıllarca yaşadığı Dâniye'ye nisbetle ed-Dânîdiye meşhur olmuştur. Rivâyete göre 14 yaşında eğitim ve öğretim hayatına başlamıştır. Kayrevan, Mısır, Mekke ve Medine'de birçok hocadan kırâat, tefsir, hadis, fıkıh vb. ilimleri okuyan ed-Dânî doğu ülkelerindeki âlimlerden faydalanmak üzere seyahatlere bulunmuştur. Oğlu Ebü'l-Abbas Ahmed b. Osman, ayrıca Abdurrahman b. Muhammed el-Kurtubî, Halef b. İbrâhim et-Tuleytî, Abdullah b. Sehl el-Mürsî, Muhammed b. Halef el-Kurtubî ve Ebû Dâvûd Süleyman b. Necâh talebeleri arasında zikredilebilir.

Kendi zamanına kadar kaleme alınmış kitaplarda bulunan, gerekse sözlü olarak kendisine nakledilen bilgileri kendine has ilmi bir üslupla tasnif ederek daha sonraki nesillere ulaşmasını sağlamıştır.

ed-Dânî'ye ait olduğu tespit edilen yüz yirmi (120) tane eser bulunmaktadır.⁴⁵ Bize ulaşan en önemli eserleri: Cami'u'l-Beyân fi'l-Kirâ'ati's-Seb'a, et-Teysîrfi'l-Kirâ'âti's-Seb'a, el-Muhkem fi Nakti'l Mesâhif, el-Muknî fi Ma'rifeti Mersûmi Mesahifi'l-Emsar, el-Müktefâ fi'l-vakfi ve'l-İbtidâ olarak zikredilebilir. Kendisine nispet edilen Dâniye'de (ö. 444/1053) yılında vefat etmiştir.⁴⁶

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	9	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak:76
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	205*150,145*77 mm		Varak:

⁴⁵ Abdurrahman Çetin, "Dâni", *DİA*, C. VIII, İstanbul, 1993, s. 459-461

⁴⁶ Ez-Zirikli, *el-A'lâm*, C. IV, s. 366

c. Eserin Başı:

أخبرنا الشيخ الفقيه القاضي الشريف أبو محمد عبد الله بن القاضي أبو الفضل عبد الرحمن بن يحيى العثماني
الديباجي نص قراءة عليه في منزله بالاسكندرية في شوال سنة تسع وستين وخمسمائة

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Mukaddimede belirttiği üzere müellif eserini öğrencilerinden gelen talep üzerine yedi kırâat imamının mezheplerini, her imamın iki râvisini esas alarak telif etmiştir.

Eserin istinsah tarihi 1090'dır. Müstensihî hakkında bilgi verilmemiştir. Zahriyye ve vr. 18a'da Hacı Selim Ağa vakıf mührü bulunmaktadır. Zahriyyede eserin Baş Kâtip Hafız Muhammed Emin'in temellük kaydı ve eserin fiyatı 90 olarak kaydedilmiştir. Yer yer tashih kayıtları bulunmaktadır.

Vr. 77a-b'de bazı kelimelerin farklı yazılışları "İhtilâfu ba'zî'l-kelimât" başlığı ile verilmiş ve eserin Muharrem ayı aşûra günü 1090 senesinde tamamlandığı belirtilmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تمام التيسير بعون الله اليسير وبالله التوفيق.

4.جامع الكلام في رسم مصحف الإمام (Câmi'u'l-Kelâm fi Resm-i Mushâfi'l-Îmam)

a. Eserin Müellifi:

ebû Amr b. Said b. Osman b. Ömer el-Mukrî ed-Dânî (ö.444/1053)⁴⁷

b.Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	13
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	10	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak:83
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	190*134,108*60 mm		Varak:

⁴⁷ Hacı Selim Ağa nr 9.

c.Eserin Başı:

الحمد لله الذي انزل خير كتبه على افضل رسله محمد صلى الله عليه وسلم وعلى آله مفاتيح الهدى وصحبه مصاييح الدجى والصلوة والسلام على عباده الذين اصطفى اما بعد فان علم المرسوم اجل العلوم قدرا.

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Resmî Osmânî olarak bilinen Mushaf'ın Rasul-i Ekrem'in vahiy kâtibi olan Zeyd b. Sâbit tarafından yazıldığını, Mushaf yazımında bunun esas olduğunu ve buna muhalefetin bizzat Kur'ân-ı Kerîm'in tilâvetine muhalefet olacağını ifade ederek, eserini bu konuya tahsis ettiğini belirtmiştir. Fatihâsûresinden Nâs sûresine kadar Resmi Osmanî hattının kelimelerdeki farklılıklarını göstermiştir.

Eser 1169 tarihinde Muhammed b. Muhammed tarafından istinsah edilmiştir. Zahriyye 66ave 83a'da Hacı Selim Ağa vakıf mührü bulunmaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

كتبه الفقير محمد بن محمد غفر الله له ذنوبه وستر عيوبه ولوالدينا ولمن نظر فيه ومصليا على نبيه محمد واله الطاهرين اجمعين. سنة تسع وستين ومائة ولف من الهجرة من له العز والشرف.

5. التبيان في اختلاف آيات القرآن (et-Tibyanu fi İhtilâfi Ayâtî'l-Kur'ân)

a. Eserin Müellifi:⁴⁸

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	20
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	25.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle: 1
Ebadı	200*135,153*90 mm		Varak:1-48

⁴⁸ Müellifi belli değildir

c. Eserin Başı:

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين الحمد لله الاحد بلا عدد السرمد بلا مدد منزل القرآن المجد الامجد وجعله لاهل التقوى
العدد الذي لم يتخذ صاحبة ولا الولد لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفوا احد والصلوة والسلام على خير الخلق والارشاد
محمد المصطفى المبعوث الاحمر والابيض والاسود وسلم تسليما كثيرا اما بعد

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Müellif mukaddimede eserin adını “*Tibyânu İhtilâfi 'l-Kur'ân*” diye zikrettikten sonra eserde Kur'ân âyetlerinin adedi, faziletleri, âlimlerin ihtilaf ve ittifak ettikleri sûre ve âyetlerin sayısı, âyetlerin başı ve sonu, her sûrede kelime ve harf sayısı, hizipleri gibi konuları işlemiştir. Müellif eserde, önceki âlimlerâyetlerin sonunu belirtmiş fakat evvelini bahsetmediklerini kaydeder, bundan dolayı bu eserde âyetlerin hem başını ve de sonunu zikrettiğini ve Kur'ân âyetlerinin sayısı ile ilgili âlimlerin ittifak ettiği sayıları açıkladığını kaydetmiştir. Sonra geçmiş âlimlerinâyetlerin sayısı konusunda ittifak ettikleri sûrelerin başları ve sonlarının harflerini kitabın sonunda belirttiğini yazmıştır. Müellif esere ‘vifak’ kelimesi üzerinde durarak başlamış ve şöyle açıklamıştır; Âlimlerin âyetlerin sayısı üzerine ittifak ettikleri sûrelerdir.

Eserde sayfa kenarlarında yer yer tashih kayıtları bulunmakla beraber Kur'ân-ı Kerîmi cüz cüz ayırmış ve vifak âyetlerin adedini sayfa kenarlarında yazmıştır. Eserin sonunda ferağ kaydı mevcut olup, telif tarihi ise h. 1086 olarak kayıtlıdır. Varak47a da Hacı Selim Ağa Kütüphanesi vakıf mührü bulunmaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تم الكتاب بعون الله الملك الوهاب وبلطف الكريم التواب في ليلة الجمعة المباركة الثامن والعشرين من شهر ربيع الاول
المبارك سنة ست وثمانون والف من له الغرف الشرف من الهجرة النبوية رحم الله من نظر فدعا لكاتبه وانصف فعفا
لنقصانه اللهم اغفر لكاتبه ولقرئه ولجميع المؤمنين والمؤمنات الاحياء منهم والاموات آمين يا رب.

6. كتاب النشر الكبير النشر في القراءات العشر. (Kitâbü'n-Neşri'l-Kebîr, en-Neşr fi'l-Kirââtî'l-Aşr)⁴⁹

a. Eserin Müellifi:

İbnü'l-Cezerî ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed 750/1350 yılında Şam'da doğdu. Ali b. Ahmed b. Abdulvahid'in talebelerinden kırâat tahsil etti.⁵⁰ Daha sonra Hamevi'den cem metoduyla yedi kırâat eğitimini aldı. Kırâat tahsili için Mısır'a seyahat etti. İbnu's-Saiğ'den aşereyi, Ebû Muhammed b. Bağdadi'den aşereyle beraber İbn Muhaysın, Â'meş ve Hasan Basri'nin kırâatlerini tahsil etti.⁵¹ Kırâat tahsil ettiği hocaların sayısı kırkı aşmaktadır.

Hocalık yaptığı dönemde kırâat ilmine ayrı bir önem vermiştir. Kırâatte daha çok aşereyi ele almıştır. Evvela *en-Neşr fi'l-Kirâ'âtî'l-Aşr* isimli eserini telif etmiş, sonra onu *Tayyibetü'n-Neşr* ile manzum hale dönüştürmüş, ardından da *Takrîbü'n-Neşr fi'l-Kirâ'âtî'l-Aşr* adıyla eserini muhtasar hale getirmiştir. Onu diğer kırâat âlimlerinden farklı kılan hususlardan biri ise, yedi kırâate sahih olan üç kırâatı daha ekleyerek aşereye tamamlamasıdır.

(*en-Neşr fi'l-Kirâ'âtî'l-Aşr*, *Tayyibetü'n-Neşr fi'l-Kirâ'âtî'l-Aşr*, *Takrîbü'n-Neşr fi'l-Kirâ'âtî'l-Aşr*, *ed-Dürre fi Kirâ'âtî's-Selâseti'l-Mütemmîme li'l-Aşere ed-Dürretü'l-Ma'niyyetü'l-Mudîyye fi Kirâ'âtî'l-eİmmeti's-Selâseti'l-Mardîyye li-Tetmîmi'l-Kirâ'âtî'l-Aşr*, *Mukaddimetü'l-Cezerîfîmâ Yecibü ale'l-Kâri'i en Ya'lemehû, el-Mukaddimetü'l-İbnü'l-Cezerîyye, el-İbnü'l-Cezerîyye, Mukaddime fi't-Tecvid*, *Hidâyetü'l-Mehere fi Tetimmeti'l-Kirâ'âtî'l-Aşera*) önemli eserleri olarak zikredilebilir.⁵²

⁴⁹ Ebû Bekir Ahmed, *Şerhu Tayyibetü'n-Neşr fi'l-Kirâ'âtî'l-Aşr* (nşr. Ali Muhammed ed-Dabbâ, Kahire 1950; nşr. Enes Mihre, Beyrut (1418/1997); Ebü'l-Kâsım Muhammed b. Muhammed en-Nüveyrî, *Şerhu Tayyibetü'n-Neşr fi'l-Kirâ'âtî'l-Aşr*. Daha fazla bilgi için bkz. Çelebi, Kâtip. *Keşfü'z-Zunûn*, C II, s. 1118. *İzâhu'l-meknûn*, C, II, s. 89

⁵⁰ ez-Ziriklî, *el-A'lâm*, C. I, s. 227

⁵¹ Ahmed b. Muhammed el-Ednevî, *Tabakatu'l-Mufessirîn*, Medine, 1997, Mektebetü'l-Ulûm ve'l-Hikem, s. 320

⁵² Altıkulaç Tayyar, "*İbnü'l-Cezerî*", *DİA*, C. XX, İstanbul 1999, s. 551-557

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	35
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	27	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak:195
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	275*195,195*135 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

قال مولانا الامام شيخ الاسلام مقتدي العلماء الاعلام مقري ديار مصر والشام افتخار الائمة ناصر الامة استاذ ... العلماء الراسخين شمس الملة والشريعة والدين ابو الخير محمد بن الجزري الشافعي ... الله ظلال افادته على المسلمين الحمد لله الذي انزل القرآن كلامه ونسره وسهل نشره لمن رame وقدره

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Müellif, Kur'ân'ın faziletinden başlayarak yedi kırâat, Resm-i Mushaf, şaz kırââtler, kırâât imamları ve rivâyetleri gibi kırâate dâir birçok önemli konuyu ele almıştır. Eserin zahriyyesinde Hacı Selim Ağa vakıf mührü, İsa el-Feyyûmî el-Ezherî'ye ait 971, ismi okunamayan bir zatın 918 tarihli temellük kayıtlarının yanında, Muhammed b. Ali ...ile Ahmed b. İbrahim el-Cevherî'nin 854 tarihli mütâlaa kaydı bulunmaktadır. 196b'de ise Câmi Ali Efendi 1180 notu düşülmüştür. Varak 49, 65 ve 109'da temellük kaydı bulunmaktadır.

Eserin 3b-7a varakları arasında eserin mukabele gördüğünü ifade eden بلغ kaydı bulunmaktadır. Diğer varaklarda ise صح kayıtlarının yanında metin içerisindeki konulara işaret eden مطلب kayıtlarına yer verilmiştir. Müstensihi belirtilmeyen eserin istinsah tarihi, 853 olarak verilmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وكان الفراغ من من كتابته يوم الخميس المبارك رابع عشر من جمادي الاخرة سنة ثلاث وخمس وثمان مائة وصلى الله على سيدنا محمد واله وصحبه وسلم وحسبنا الله ونعم الوكيل والحمد لله وحده.

7. رسالة تتعلق بقراءات بعض الآيات من طريق طيب. (Risâletun Tetealleku bi-Kırâati Ba'di'l-

Âyât min Tarik-i Tayyibe)

a. Eserin Müellifi:

el-Mansûrî-Ali b. Süleyman (ö.1134/1721)⁵³ 1134/1722 tarihinde Mansûra'da dünyaya gelmiştir. On yaşında hâfızlığını ikmâl eden Mansûrî⁵⁴, kırâat ilmi tasili için Mısır'a seyahat etmiştir.⁵⁵ Burada Sultan el-Mezâhî'den(ö.1075/1664)aşereyi,eş-Şatıbiyye, er-Raiyye ve et-Tayyibe 'yi ile şâz kırâatleri okumuştur. Ayrıca Bakârî'den (ö.1111/1699) birçok kırâat kitaplarını ve meşhur kırâat âlimiolan eş-Şebrâmellisî'den (ö.1087/1676)eş-Şatıbiyye, ed-Dürre ve Tayyibe kitaplarını okuduğunu ifade etmiştir.

Hayatının büyük bir bölümünü Mısır'da geçiren el-Mansûrî daha sonra İstanbul'a gelerek farklı yerlerde şeyhülkurrâlık, ders-i 'amlık, hâfız-ı kütüblük ve muhaddislik görevlerinin⁵⁶ yanında reîsülkurrâlık da yapmıştır.⁵⁷

1134/1721 yılında İskenderiye'de vefat etmiştir.

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	25
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	5.3	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:3
Ebadı	230*150,160*85 mm		Varak:276b-335b+4

⁵³ Kehhâle, *Mu'cemu'l-Müellifin*, C. VII, s. 104. Daha geniş bilgi için bkz. s.7

⁵⁴ el-Mansurî, *İcazetname*, Suleymaniye Ktp., Reşid Efendi Blm., nr.24, vr. 97b.

⁵⁵ el-Mansuri, *İcazetname*, Muhammed b. Suud Univ. Ktp., nr. y., vr.3b; Şeyhi, *Vekâyiü'l-Fuzala*, C. III,s. 677; ez- Ziriklî,*el-A'lam*, b.y.y: Daru'l-İlim li'l-Melayin, C. IV, s. 292

⁵⁶ Gökdemir, Ahmet, *Ali b. Süleyman el-Mansûrî*, Ravza Yayınları, İstanbul 2018. s. 61

⁵⁷ Süleymaniye Ktp., Laleli Blm., nr. 3351, vr. 1a.

c. Eserin Başı:

الحمد لله رب العالمين وصلى الله وسلم على سيدنا محمد وعلى اله وصحبه اجمعين وبعد فيقول العبد الفقير الى الله تعالى علي المنصوري غفر الله تعالى له ولوالديه وجميع المسلمين...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Ali el-Mansûr tarafından telif edilen eserin konusu mukaddimede belirttiğine göre, *Tayyibetü'n-Neşrfi'l-Kırâati'l-Aşr* adlı eserdeki bazıâyetlerin tarık ve rivâyetleri olarak ifade edilmiş, ismi belirtilmemiştir.

Eserin istinsah tarihi ve müstensihine yer verilmemiştir. Mecmûanın bütününün aynı kalem ve yazı karakteri ile yazılmış olması müstensihin Hacı Selim Ağa'da 5/1 demirbaş nolu eserin müstensihisi ile aynı kişi olduğunu göstermektedir. Kenarlarında metin ile aynı ve farklı yazı karakterleri ile tashih kayıtları bulunmaktadır. Risâlenin devamında 336a-340b'ye kadar çeşitli âyetlerin kırâat vecihleri yer almaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

ويختتم بقوله تعالى اولئك على هدى من ربهم واولئك هم المفلحون وندعوا ونرفع ايدينا الى السماء انه مجيب الدعاء والحمد لله رب العالمين رتبت هذه الرسالة بقدر الطاقة باذن استاذي.

Bu ferağ kaydından sonra müellif konulara dâir dört varak daha ekleme yapmıştır. Eser şu ibâre ile bitmektedir.

والتلخيص ويجوز في مد الاخرة وتوسيطهما لمن له ذلك قصرها ايضا عملا بتغيير السبب كما تقدم في نظائرها والله اعلم.

8. رسالة في تحقيق بعض وجوه القراءات المذكورة في الشاطبية (Risâle fi Tahkik-i Ba'di Vücuhi'l-

Kırâati'l-Mezkure fi'ş-Şâtibiyye)

a. Eserin Müellifi:

Yusuf Efendizâde ebû Muhammed Abdullah b. Muhammed (ö.1167/1754)

Şeyhü'l-Kurrâ Muhammed Efendinin soyundan olup 1085/1674 tarihinde Amasya'da doğmuştur.⁵⁸

⁵⁸ ez-Ziriklî, *el-A'lâm*, b.y., t.y., C. VIII, s. 211.

Kırâat, kelam, hadis, tefsir ve mantık ilim dallarında mütehhassıs olup, saray hocalığı yapmıştır.⁵⁹Ömrünü ilme adayan Yusuf Efendizâde 82 yaşında İstanbul’da vefat etmiş ve Maltepe kabristanlığına defnedilmiştir.⁶⁰

Kırâat ilmine dâir; (*el-İtilâf fi vücuhi’l-İhtilâf, Zübdetü’l-İrfân fi Vücuhi’l-Kur’ân, Hâşiye ale Envârut’Tenzîl, İtilâf, Ravdatü’l-Vaizîn, Reddü’l-Kırâati bi’ş-Şevâz, Risâle-i Harfî’ d Dadi’s-Sahîha, Zühretü’l-Hayati’d-Dünya, Beyânı Meâtibi’l-Meddât*) isimli eserleri vardır.

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	25
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	5.5	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle: 5
Ebadı	230*150,160*85 mm		Varak:360-399

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي خلق الانسان علمه البيان وجعله انسا لتلاوة القرآن ورفع لوحهائته مالا يحصر من العلامات ونصب على وجود وجوده وكمال ذاته ما لا يحصى من الآيات والصلاة والسلام.

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Müellif eserini telif etme sebebini, “Zamanımızda şehrimiz Kostantiniyye’de, câmi, mescid, kırâat, kutlama ve toplantı meclislerinde şâz kırâatler ile okuma ortaya çıkıp yaygınlaşınca bu konuda âlimlerimizin görüşlerini özetlemek istedim.” diye ifade etmiştir.

Eserin müstensih ve istinsah tarihine yer verilmemiştir. Eserde medd-i munfasılın meratib-i erbeasına ve şâz kırâatlere değinilmiştir.

Bu eser aynı müellife ait dört risâleden oluşur.⁶¹

⁵⁹ Kehhâle, *Mu’cemü’l-Müellifin*, C.VI, s.145; ez-Ziriklî, *el-A’lâm*, C.IV, s.130; Murâdî, *Silkü’d-Dürrer*, C.III, s. 87.

⁶⁰ Bursalı Mehmed Tahir Efendi, *Osmanlı Müellifleri*, (Haz. A. Fikri Yavuz, İsmail Özen), İstanbul, Meral Yayınevi, t.y., C. I, s. 472.

⁶¹ Eserde aynı müellife ait iki risâle, kütüphanedeki bilgi fişlerinde tek risâle olarak verilmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وكتابي ابي العز وكفاية السبط وغاية ابي العلا والمصباح والمستنير والتذكار وجامع ابن فارس وغاية ابن مهران والموضح والمفتاح ادريس من غاية ابي العلا والمصباح وكفاية السبط والمبهيج والكمال

9. (el-Muknî fi Resm-il Rusum, Hutût ve Mesahif'e Dâir) رسوم، خطوط ومصاحف

Mesâhif)

a. Eserin Müellifi:

ebûAmr b. Said b. Osman b. Ömer el-Mukrî ed-Dânî (ö.444/1053)⁶²

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	25.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle: 2
Ebadı	200*135,153*67 mm		Varak:49b-78a+4

c. Eserin Başı:

قال الحافظ أبو عمر ابن سعيد ابن المقرئ رضي الله عنه ... احمده عل ما اولانا من مننه وخصنا به من جزيل نعمه حمدا يزلف عنده ويوجب مزيته صلى الله على نبي الرحمة ومبلغ الحكمة وعلى اله وسلم تسليما هذا كتاب اذكر فيه ان شاء الله ما سمعت من مشايخي

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Kütüphane kayıtlarında eserin adı ve müellif hakkındaki bilgiler eksiktir. Araştırmalar neticesinde bu eserin adı yukarıdaki gibi “*el-Muknî*” olduğunu ve eserin müellifinin Ebû Amr b. Osman ed-Dânî’ye ait olduğunu görmekteyiz.

Müellif eserin mukaddimesinde, hocalarının rivâyetlerinden öğrendiklerini, şu diyarların mushaflarının Resmi Hattı Osmaniye uygun olan ve olmayan yerlerini tetkik ettiğini belirtmiştir. Müellif esere ilk mushafın toplama konusuyla başlamış ve aşağıdaki

⁶² Hacı Selim Ağa nr 9.

gibi bablara ayırarak konuları işlemiştir: Kur'ân'ın toplanması, mushaflarda sabit olan ve hazfedilen yerlerin bahsi ve bölgelere gönderilen mushaflardaki ortak ve ayrı noktalarının zikredilmesi gibi. Eserin sonunda istinsah tarihi 1086 olarak yazılmıştır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

ووجه السبب في ذلك وبالله التوفيق وصلى الله على سيدنا محمد واله اجمعين الطيبين الطاهرين وسلم تسليما كثيرا كثيرا الى
يوم الحشر والقرار ووقع الفراغ من هذا الكتاب في يوم الجمعة المباركة من شهر جمادى الاولى لسنة

10. (Müntehabu Muhtelifetü'l-Âyât) منتخب مختلفة الايات⁶³

a. Eserin Müellifi: İbrahim ibn Hacı Mustafa⁶⁴

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	20
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	26.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle: 1
Ebadı	200*140,125*bb mm		Varak:1-6

b. Eserin başı:

الحمد لله الذي انزل القرآن كلامه ويسره وسهل نشره لمن رآه وقدره وصلى الله على سيدنا محمد القائل أن الماهر بالقرآن
مع السفرة الكرام البررة وعلى آله وصحبه الذين جمعوا القرآن في صدورهم السليمة وصحفهم المطهرة

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Beş sayfalık bir risâledir. Müellifi İbrahim İbn Mustafa (İstanbul Fatih'te bulunan Nişancı Mehmet Paşa Camii İmam Hatibi) dir. Eserin adı ikinci sayfada geçtiği gibi Müntehab Muhtelifetü'l-Âyât olarak geçmektedir. Eserin konusu Kur'ân-ı Kerîm'deki

⁶³ Eser kütüphane bilgi fişlerinde bulunmamaktadır, ancak inceleme sonucunda bu eserin kırâate dair olduğu tespit edilip çalışmaya dahil edildi.

⁶⁴ Müellif hakkında bilgi yoktur.

sûrelerin ve âyetlerinâdedi ve yerleri hakkında kısa bir risâledir. Eserin başında İmam Ca'berî'nin tecvid manzûmesinden on iki beyit yazılıdır.⁶⁵

Müellif eserde Kur'ân-ı Kerîm'in sûrelerini Kırâat âlimleri tarafından üç bölümde ele aldıklarından bahsetmiştir. Birinci bölümde, icmâlde⁶⁶ ve haşûde⁶⁷ ihtilafı olmayan otuz dokuz sûre. İkinci bölümde icmâlde ittifak, haşûde ihtilaf olan beş sûre. Üçüncü bölümde ise, hem icmâlde hemde haşûde ihtilaf olan yetmiş sûre olduğu yazılmıştır. Müellif bu eserde ise ihtilaflı sûreleri ebû'l Kâsım eş-Şâtıbînin (ö...) "Nazîmetuz-Zehr" kasîdesi, el-İsbehânî'nin (ö....) "Nezmu'l-Cevâhir" kasîdesi, Ebû Muhammed el-Ca'berî'nin (ö....) "Şerhu's-Şâtıbyye" eserlerini inceleyerek ele almıştır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وعندهم الخلاف في اية يس اية كوفي سورة الصفات مكية وهي 183 عند غير بصري ومدني اول واية عندهما اختلفوا في الايتين وما كانوا يعبدون اية.

11. مرشد الطلبة إلى معرفة طرق اطية (Mürşidü't-Talebe ilâ Ma'rifeti Turuki't-Tayyibe)

a. Eserin Müellifi:

ebû'l-HasanMustafa b. Hasan b. Ya'kub el-İslambûlî (ö.1145/1733)

H. 1105 tarihinde İstanbul'da dünyaya geldi. 1120 yılında hâfızlığını ikmâl etti. Dönemin ünlü âlimleri olan Hasen Sirozî, Süleyman Efendi, Mustafa Efendi, Amasîzâde Ali Efendi (ö.1149/1736)den şer'i ilimleri tahsil etti. Kırâat ilmine Osmancıklı Ömer Efendinin yanında başladı. Kırâat-ı seb'a yı bitirip, kırâat-ı aşerede yûnus suresine kadar okudu. Hocasının vefatı üzerine eğitime Çelebî İmam (Muhammed Efendi) dan devam etti. 1136/1723 yılında aşere, 1144 tarihinde ise tayyibe icazetini, Muhammed Efendiden aldı. 1041/1728 tarihinde Beyazıt ve Şehzâde Camiilerine kurrâ olarak tayin edildi.⁶⁸ Eserde varak 75a da Müslüman ordusunda imamlık vazifesinde bulunduğunu belirten müellifin , vefat tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.

⁶⁵ Eserde İmam Câberiye ait olduğu yazılan bu beyitlerin, araştırma neticesinde imam Yusuf es-Sarsariye ait olduğu tespit edilmiştir

⁶⁶ İcmal: Bir sûrenin toplam âyet adedidir

⁶⁷ Haşûde: Bir sûrede âyetlerin başlangıç ve bitiş noktasıdır

⁶⁸ Mustafa b. Hasen, Mürşidü't-Talebe, vr. 75a-76a.

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	27
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	29.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı	195*115,133*59 mm		Varak:2+1b-71a

c. Eserin Başı:

قال ابو الحسن مصطفى بن الحسن بن يعقوب الاسلامبولي الامام لجيش المسلمين. الحمد لله أكمل الحمد على كل حال...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Müellif eserinde İbnü'l-Cezerî'nin “*Neşr*” kitabındaki *Turuk'ut-Tayyibe*'sini derleyip açıkladığını kaydetmiştir. Bu tariklerin sayısının dokuz yüz seksen (980) olduğunu yazmıştır. Bunların “*Neşr*” kitabında varolduğunu ancak toplu halde oldukları ve talebelerin bu tariklerin tek tek izahını istediklerini belirtmiş ve bunun üzerine bu eseri kaleme aldığını kaydetmiştir. Müellif eserde İbnü'l-Cezerî'nin muttasıl senetlerini ve dört tarikin yirmi râvisinin on imamını zikrettiğini belirtmiştir.

Bu tariklerden sonra müellif kırâatte meşâyih silsilesini ve İbnü'l-Cezerî'ye senedini zikretmiştir.⁶⁹ Eserin hâşiyelerinde tariklerin sayısı râvilerle ilgi açıklamalar bulunmaktadır.⁷⁰ Eserin sonunda müellifin ferağ kaydı mevcut olup, eserin telif tarihi ise 1144 olarak yazılmıştır. Eserin yazma nüshaları da vardır.⁷¹

⁶⁹ Mustafa b. Hasen, Mürşidü't-Talebe, vr. 6a-63a.

⁷⁰ Mustafa b. Hasen, a.g.e., vr. 63b-76a.

⁷¹ Konya Karatay Yusufâğa ktp., nr. 28, vr. 1b-69a; Erzurum İl Halk ktp., nr. 2004, 1b-70b; Beyazıt Kütüphanesi Beyazıt nr. 211 ; İbrahim Efendi, nr. 11, vr. 242b-314b

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وقد وقع اتمام هذا الكتاب سنة اربع واربعين ومائة والف نسأل الله الجليل..وان يثمنني بالايامن معهم بحرمة محمد خاتم النبيين صلى الله عليه وسلم وعليهم وعلى آله وآلهم وصحبه وصحبهم اجمعين والحمد لله رب العالمين..

12. تحفة الطلبة في مدات طرق الطيبة (Tuhfetü't-Talebe fiMeddâti Turuki't-Tayyibe)

a. Eserin Müellifi:

ebû'l-Hasan Mustafa b. Hasan b. Ya'kubel-İslambûlî⁷²(ö.1145/1733)

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	27
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	29.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle: 2
Ebadı	195*115,133*59 mm		Varak:73b-82a

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي علم القرآن وزين الانسان بنطق اللسان فطوي لمن يتلو كتاب الله حق تلاوته ويواظب آناء الليل واطراف النهار...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Eserin başında Sultan Ahmet Camii İmamı Hacı Muhammed tarafından tahrir yazısı mevcuttur.

Müellif eserin başında belirttiğine göre eser,müellifin dahaönce topladığı ve sayısı dokuz yüz seksen iki(982) olan *Turuk'ut-Tayyibe* ile Kur'ân-ı Kerîmi okumak isteyenler için muttasıl ve munfasıl meddin meratibi hakkında bir risâle olduğunu zikretmiştir.

⁷² Bkz. Bir önceki eser

Müellif, on bâb halinde oluşturduğu eserde, on kırâat imamının ikişer râvisi ve dörder tariki ile toplam seksen(80) rivâyet yolunun muttasıl ve munfasıl medlerini incelediğini beyan etmiştir.⁷³

Eserin kenarlarında tarikler ve rivâyet yolları hakkında açıklamalar bulunmaktadır.

Eserin sonunda telif tarihi 1145 olarak geçmektedir. İstinsah tarihi ise 1176 olarak yazılmıştır.Eserin yazma nüshaları mevcuttur.⁷⁴ Bitiş İbaresı de şöyledir:

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وقد وقع الاتمام يوم الاربعاء سلخ شهر ذي القعدة المباركة سنة خمس واربعين ومائة والف من هجرة من له العز والشرف

سنة

13. Mustalahu'l-İşârât fi'l-Kırâati'z-Zevaidi'l-Merviyye ani's-Sikât

a. Eserin Müellifi:

İbnü'l-Kâsîh-ebü'l-Beka Ali b. Osman b. Muhammed (ö.801/1399)⁷⁵

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	30.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle: 1
Ebadı	210*160,145*65 mm		Varak:1b-141b

c. Eserin Başı:

صلی الله علی محمد واله وصحبه وسلم تسليما قال مولفه الفقير بو البقا علی بن عثمان بن محمد بن احمد بن القاصح

العذري رحمه الله

⁷³ Mustafa b. Hasen, a.g.e., vr. 77b-87a.

⁷⁴ Süleymaniye Ktp., Fatih, nr. 68, vr. 40-47; Bağdatlı Vehbi, nr. 36, vr. 1b-9a.), MÜİFK, (Üsküdarlı blm., nr. 31, vr. 141a-146b), Konya Karatay Yusufaga ktp., nr. 28, vr. 71b-82a

⁷⁵ Hacı Selim Ağa, nr. 8

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Bu mecmûa, iki adet risâleden oluşmaktadır. Eserin vikâyesinde Hacı Selim Ağa vakıf mührü bulunmaktadır. Müellif dibâcede *el-Unvan*, *el-Kâfi*, *et-Teysîr* ve *Kasdu's-Şâtubî* kitaplarını inceledikten sonra, bu kitaplardaki yedi meşhur kırâatin dışında kalan diğer zevâid kırâatleri hakkında muhtasar bir risâle kaleme aldığını beyanetmiştir.

Müellif bu eserde meşhur kırâatlerin senet zincirlerini yazdıktan sonra (باب) gibi konular ile kırâat imam ve râvilerinin bu konulardaki kırâat farklılıklarını açıklamıştır. Kur'ânsûrelerinin Fatihâsûresinden Nâs sûresine kadar on kırâat dışındaki zâid kırâatlerin farklı vecihlerini kaleme almıştır.

Bazı sayfa kenarlarında tashih kayıtları bulunan eserde, yazı stili açık olup yer yer silinmeler mevcuttur. 25a, 45a, 64a gibi sayfalarda Hacı Selim Ağa kütüphanesi mührü bulunmaktadır.

Varak 141a'da müellifin ferağ kaydı mevcuttur, 141b'de ise Hafız Lütfullah b. Süleyman tarafından istinsah kaydı vardır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب في يدي حافظ لطف الله ابن سليمان غفر الله ذنوبه واحسن اليهما.

14. المقنع في رسم المصحف. (el-Mukni' fi Resmi'l-Mushaf)

a. Eserin Müellifi:

ed-Dânî-Ebû Amr Osman b. Said b. Osman (ö.444/1053)⁷⁶

⁷⁶ Hacı Selim Ağa, nr. 9

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	23
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	30.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle: 2
Ebadı	210*160,145*65 mm		Varak: 143b-171b

c. Eserin Başı:

في معرفة مرسوم مصاحف اهل الامصار المتفق عليه والمختلف فيه مع بيان القول في كيفية نقطه واحكام ضبطه على وجه الاجاز وطريق الاختصار...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Kütüphane bilgilerinde eserin adı ve müellifi hakkındaki bilgiler eksiktir. Araştırma neticesinde bu eserin adı yukarıdaki gibi “*el-Muknî*” olduğunu ve eserin müellifinin ebû Amr b. Osman ed-Dânî’ye ait olduğunu görmekteyiz.

Müellif eserin mukaddimesinde hocalarının rivâyetlerinden öğrendiklerini şu diyarların Mushaflarının, Resmi Hattı Osmaniye uygun olan ve olmayan yerlerini tetkik ettiğini, kurrallar için daha kolay olması için Resmi Mushafa uymayan yerleri tashih ettiğini belirtmiştir. Müellif esere ilk mushafın toplama konusuyla başlamış ve aşağıdaki gibi bablara ayırarak konulara devam etmiştir: Kur’ân’ın toplanması, Mushaflarda sabit olan ve hazfedilen yerlerin bahsi ve bölgelere gönderilen Mushaflardaki ortak ve ayrı noktalarının zikredilmesi gibi. Hacı Selim Ağa (25/2) de bu eserin bir nüshası vardır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وبالله التوفيق تم الكتاب بمحمد الله وعونه واحسانه وتوفيقه والصلاة والسلام على سيدنا محمد وعلى آله واصحابه وسلم تسليمًا كثيرًا.

15. الإِتْكَانُ فِي عُلُومِ الْقُرْآنِ (el-İtkân fi Ulûmi'l-Kur'ân)⁷⁷

a. Eserin Müellifi:

es-Süyûtî-Ebü'l-Fadl Celaleddin Abdurrahman b. Ebû Bekir Bilal (ö.911/1505)

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	33
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	33	Müstakil ise	Cilt: 1
Dili	Arapça		Varak:217
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	255*177,210*130 mm		Varak.

c. Eserin Başı:

يقول الفقير الى الله تعالى عبد الرحمن السيوطي الشافعي الحمد لله الذي انزل على عبده الكتاب تبصرة لاولي الابواب
واودعه من متون العلوم والحكم العجب العجائب...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Suyûtî'nin Kur'ân ilimleri hakkında kaleme aldığı değerli bir eseridir. Kur'ân'a dâir kapsamlı ve çeşitli konular ihtiva etmesi itibariyle Kur'ân İlimleri Ansiklopedisi mahiyetindedir. Süyûtî'nin bu eseri günümüze kadar kırâat dâhil Kur'ân ilimleri alanında sıkça başvurulmuş bir eser olup temel kaynaklardan sayılmıştır

Suyûtî bu eserde, Kur'ân nasıl indirildi, vahiy nedir, Kur'ân âyetleri ile olayların arasındaki bağlantılar, nâsih-mensûh gibi birçok Kur'ân-ı Kerîm ile ilgili konuların yanı sıra, mekkî ve medenî âyetler, nuzûl sebepleri, âyetlerin sayısı, kırâat ilmiyle ilgili ise; kırâat çeşitleri, Kur'ânın ilk hafızları ve râvileri, kırâat ilminde âlî ve nâzil senetler, meşhur, mütevâtir, âhâd, şâz, müdrec, mevzû kırâatler, yedi kırâat imamları ve yedi harf konularını ele almıştır.

⁷⁷ Suyûtî, Celalüddin Abdurrahman b. Ebi Bekr es-Suyûtî, *el-İtkân fi 'ulumi'l-Kur'ân*, (thk. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim), Mısır: el-Hey'etu'l-Mısriyye, 1974, C. I, s. 275

Eserin zahriyyesinde müellifin ve müstensihin ismi yazılmıştır. Ayrıca vakıf mührü mevcuttur. Eserin kenarlarında değişik sayfalarında Hacı Selim Ağa vakıf mührü, matlab kayıtları ve tashih yazıları bulunmaktadır.

Eserin sonunda iki adet istinsah kaydı vardır. Biri 973 tarihli Abdülkerim Muhammed el-Kutbî el-Hanefî tarafından kaydedilmiş, diğerinin tarihi ise 1196 dır.

e. Eserin Sonu / Ferağ kaydı:

وكان الفراغ من كتابته يوم الثلاثاء المبارك عاشر شهر شوال المبارك سنة ثلاث وسبعين وتسعمائة وصلى الله على سيدنا محمد واله واصحابه الطيبين الطاهرين صلاة وسلاما دائما الى يوم الدين.

16. ترتیب زیبا (Tertib-i Zîba)

a. Eserin Müellifi:⁷⁸Eserin müellifi bilinmiyor.

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	13
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	7	Müstakil ise	Cilt: 1
Dili	Türkçe		Varak: 23
Yazı Stili	Harekeli Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	208*145,117*67 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد واله وصحبه اجمعين. ان الله لا يستحيي هؤلاء. منه اثنتا عشر...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Bu risâle,resmi mushaftaki maktu' ve mevsûl harflerin imlasınadâir kaleme alınmıştır. Örnekler eşliğinde bu konu izah edilmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

(ما اتى الذين من قبلهم). (فأتاهم الله من حيث لم يحتسبوا). (حتى أتى اليقين).

⁷⁸ Eserin müellifi bilinmiyor.

17. رسالة تجويد فارسي (Risâle-i Tecvid-i Fârisi)

a. Eserin Müellifi:⁷⁹

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	15
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	15-3 M	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Farsça		Varak:
Yazı Stili	Talik	Mecmuada ise	Risâle:3
Ebadı	180*135,bb*bb mm		Varak:164-173b

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي تقدس عن الاولاد والاجناد وتنزه عن الاضداد والانداد فالق الاصباح رازق الارواح لا تدركه الابصار ولا تكيفه الافكار...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Eser kırâate dâir Farsça bir risâledir. Risâlenin başında tecvid ilminin öneminden bahsettikten sonra tecvid kaidelerini beş bab altında ele almıştır. Bu bablar da kendi içinde fasıllar halinde daha etraflıca ele alınmıştır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

من يتق الله ومن يطع الله وبالله التوفيق تمت التاب بعون الله الوهاب والحمد لله رب العالمين.

18. رواية ابن كثير في الوقف (Rivâyeti İbn Kesir fi'l-Vakf)

a. Eserin Müellifi

İbn Kesîr-ebü'l-Fidâ İmadüddin İsmail b. Ömer (ö.774/1373)

701/1301 yılında Busrâ'da dünyaya gelmiştir.⁸⁰ Küçük yaşlarda babasını kaybetmiş ve ailesiyle birlikte Dimaşk'a göç etmişlerdir. Eğitimine burada hafızlıkla

⁷⁹ Müellifi bilinmiyor.

⁸⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, C.14, s.21

başlamış, farklı hocalardan fıkıh, hadis, tarih, kelâm dersleri almış ve dahaçok Burhâneddin el-Fezârî, yûsuf el- Mizzi ibn Teymiyye ve Zehebî'den etkilenmiştir.⁸¹

Kırâat ilmini ise Muhmmmed b. Şerafeddin el-Ba'lebekkî'den okumuştur. Tahsilini tamamladıktan sonra kırâat âlimi, müderris, müftü, hatip ve mahkeme heyeti gibi değişik görevlerde bulunmuştur. 736/1335 te Necîbiyye Medresesi'nde ders vermeye başlamıştır.

Uzun bir müddet burada ders verdikten sonra, Salihîyye Medresesi'ne müderris olarak atanmıştır. El-Hâfızü'l-Muhaddis ünvanına layık görülen ibn kesir, Zehebî tarafından da “el-Fâkihü'l-Müfti” lakabı verilmiştir.⁸²

İbn Kesîr tabâkat, tarih, tefsîr, hadis ve fıkıh dallarında birçok eser telif etmiştir. el-Bidâye ve'n Nihâye, Tefsîrü'l-Kur'âni'l-'azîm,⁸³ gibi meşhur ve eserleri vardır. 773/1373 te Dımaşk'ta vefat etmiştir.⁸⁴

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	7
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	16	Müstakil ise	Cilt: 1
Dili	Arapça		Varak: 29
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	107,107*73 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

ابن كثير يزى قنبلاعود بالله من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Eser İbn Kesîr'in ve râvilerinin kırâat vecihlerini açıklayan bir risâledir. Sayfa kenarlarında yer yer hâşiyeler yazılmıştır. Varak 16a ve 30b'de vakıf mührü vardır.

⁸¹ Abdülkerîm Özaydın, ibn Kesîr ebü'l-Fidâ, TDV. İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 1999, C. 20, s. 132-134

⁸² Zehebî, Tezkiretü'l-Huffâz, C. IV, s.1508

⁸³ Bekir Karlığa ve Bedreddin Çetiner tarafından, *Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsîri* adıyla Türkçe'ye çevirmişlerdir. İstanbul, 1983-1988, 1993-1994

⁸⁴ İbn Tağrîberdî, *en-Nücûmü'z-Zâhire*, C. XI, s.123

Eserin vikâyesinde Türkçe ve Farsça beyitler mevcut olup, Emir Havâce'den Valide-i Atik camiine vakfedildiğine dâir vakıf mührü bulunmaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

سورة الفلق وسورة الناس ليس فيهما خلاف لابن كثير والله اعلم بالصواب

Eserin sonunda Hacı İbrahim b. Dervîş Ali tarafından 991 tarihli istinsah kaydı vardır.

تمت هذا الكتاب بعون الله الملك الوهاب كاتب حاجي ابراهيم بن محمود بن درويش علي غفر الله له

19. النشر الصغير (en-Neşrü's-Sağır)

a. Eserin Müellifi:

İbnü'l-Cezerî-Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed (ö.833/1429)⁸⁵

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	49	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak: 254
Yazı Stili	Talik	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	179*134,130*75 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

قال الشيخ الامام العالم العلامة شيخ الاسلام ومقتدى الانام شمس الدين ابو الخير محمد بن محمد بن محمد ابن الجزري...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

İbnü'l-Cezerî'nin kırâate dair telif ettiği meşhur eserin tam adı, “en-Neşr fi'l-Kırââtî'l Aşr”dır. Ca'fer b. Mekkî b. Ca'fer'in istinsah ettiği bu eser ise; en-Neşr fi'l-Kırââtî'l Aşr'ın muhtasarıdır.

Eserin 3b varakında müellif yedi harfle ilgili hadisi şerifi naklettikten sonra şâz kırâatler hakkında bilgiler vermiştir. 5b den itibaren bablar halinde kırâat imamlarının isimleri, rivâyetleri, nesepleri, beldeleri, künyeleri ve ölümlerinden bahsedilmiştir.

⁸⁵ Hacı Selim Ağa, nr. 27

Varak 17b'den itibaren sırasıyla (babü'l istiâze, besmele, suretü'l-ümmü'l-Kur'ân) konularını ele almış, varak 23b'dan itibaren, Bakara suresinden başlayarak on kırâat imamının ikişer râvisi, her râvininde ikişer tariki ve her iki tarikin yine ikişer tariki ele alınmıştır.

Eser iki cilt halindedir. İkinci cilt varak 94b'den başlamaktadır. Eser güveler tarafından bayağı tahrib olmuştur.

Ca'fer Mevsîlî tarafından 10 şevvâl 6852'te Şirâz'da istinsah edilmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

والسلام على خاتم النبيين محمد واله الطيبين اجمعين وسلم وشرف وكرم وعظم تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب

20. النشر الكبير. en-Neşrü'l Kebîr

a. Eserin Müellifi:

ebû'l Hayr Muhammed b.Muhammedü'l Cezerî (ö.833/1429)⁸⁶

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	21
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	51 (53) ⁸⁷	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak:37
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	244*170,163*102 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

والسلام على سيد المرسلين محمد واله اجمعين وبعد فانك سالتني ايها الاخ الصالح ادام الله لك التوفيق وجعلك من اهل التحقيق ان افرد لك طريق الامام الكسائي الذي قرأه وأقرأ به

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Hacı Selim Ağa koleksiyonu, nr.27' de tanıtımı yapılan eserin bir nüshasıdır.

⁸⁶ Hacı Selim Ağa, nr. 27

⁸⁷ Hüdâî koleksiyonundaki 53 demirbaş numaralı eser 51 numarada yer almaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تم الكتاب والحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على خير خلقه محمد واله وعترته وصحبه اجمعين الطيبين الطاهرين.

21. رسالة حرز الأماني - (Mecmu'a fi'l-Kirâati -Risâle-i Hirzi'l-

Emânî)

a. Eserin Müellifi:

ebû Musael-Mevsilî. (ö.656/1258)

Musul'da dünyaya gelmiş olup yılında Şeyraz'da vefat etmiştir.⁸⁸

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	21
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	53(51)	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak: 74
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	244*170,163*102 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

مفتوحة من التيسير متاع برفع العين قطعاً باسكان الطاء من يشا الى صراط مستقيم ذكر تبلوا بالتا والباء الحي من الميت

والميت من الحي

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Eser iki risâleden oluşmaktadır. Eserin varak 1 ile 16 arasındaki yapraklar noksandır.

Müellif varak 17a dan 91b ye kadar eş-Şâtibî'nin meşhur *Hirzi'l-Emânî* adlı manzum eserinden istifade ederek,yedi kıraat İmamlarından biri olan Ebû Amr b. A'lâ'nın kırâatini ele almıştır. Varak 92b den 127a ya kadar Abdullah b. Amir ve iki ravisi Hişam ve ibn'u Zekvan'ın tariklerini ele almıştır. Varak 128b den 152a ya kadar kırâat imamı Âsım ile iki ravisi Ebûbekir ve Hafsın tariklerini ele almıştır.

⁸⁸ ez-Ziriklî, *el-A'lâm*, C. II, s. 130

Daha sonraki bölümlerde ise *Hırzî'l Emânî*'deki kırâat ihtilaflarını izah etmiştir. 153b den 200a ya kadar Hamza b. Habib ez- Zeyyad'ın tarikini ele almıştır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تم تألفا من لفظ المفتقر الى رحمة ربه العلي ابي موسى جعفر بن مكى بن جعفر الموصلى عفا الله عنه وغفر لصاحبه
ولكاتبه.

22. رفع الختام عن وقف همزة وهشام (Ref'u'l-Hitam an Vakfi Hamza ve Hişâm)⁸⁹

a. Eserin Müellifi:

MollaGürânî-Şemseddin Ahmed b. İsmail b. Osman.

(809/1406) tarihinde Şehrîzor'da doğmuştur. Bağdat'ta Ömer el-Kazvîni'den kırâat-ı seb'a, tefsir, kelam, fıkıh ve nahiv derslerini tahsil etti.⁹⁰ Kırâat ilmi Osmanlı'da İbnü'l-Cezerî ile Bursa'da başlamış olup Molla Gürânî ile İstanbul'da devam etmiştir. Fındıkzade ve Vefa'da yaptırmış olduğu dârulkurrâlar, Kur'ân ve kırâat ilmine önemli katkılar sağlamıştır. İstanbul Vefa'daki bir kiliseyi camiye çevirmiş ve çevresinde inşa etmiş olduğu dârulkurra ve darulhadiste ders vermiş ve aynı zamanda islâmî ilimlerde farklı alanlarda değerli eserler kaleme almıştır. Kırâatla ilgili başlıca eserleri; *Ğāyetü'l-Emânî fî Tefsîri'l-Kelâmi'r-Rabbânî*, *Keşfü'l-Esrâr an Kırâ'âtî'l-e'İmmeti'l-Ahyâr*, *Ref'u'l-Hitâm an Vakfi Hamza ve Hişâm* ve *el-Abkarî fî Havâşî'l-Ca'berî* olarak zikredilebilir.⁹¹

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	13
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	54	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak:37
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	170*110,105*73 mm		Varak:

⁸⁹ Bu eser Ca'berî'nin *Ferâ'idü'l-Esrâr min Vakfi Hamza ve Hişâm* isimli manzum eserinin şerhidir. Kırâat âlimlerinden Hamza b. Habib ve Hişâm b. Ammâr'ın vakf konusundaki uygulamalarını ele almaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz: Süleymaniye Ktp., Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 27.

⁹⁰ Yaşaroğlu, "Molla Gürânî", *DİA*, Ankara, 2005, C. XXX, s. 248-250.

⁹¹ Gökdemir, *Ali b. Süleyman el-Mansûrî*, İstanbul, Ravza Yayınları, 2018, s. 49-52.

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي سهل لنا مسالك الوقوف على مسائل الهمز ويسر لنا طريق العدول عن عوامل اللمز والهمز والصلاة على من وقف أقصى الغايات على اسرار التنزيل ووقف دون...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Eserde kırâat imamı Hamza ve İbn Âmir'in râvisi Hişam'ın hemze konusu hakkındaki kırâat ihtilafları ele alınmıştır. Müellif eserde eş-Şâtîbî'nin manzum metninden beyitleri örnek göstererek, hemzenin Kur'ân-ı Kerîm'deki farklı yazılış şekillerini açıklamıştır. Bu konuda Câ'beri ve Sîbeveyh gibi kırâat ve dil âlimlerinin görüşlerine de yer vermiştir. Eserin sonunda müellifin ferağ kaydı bulunmakta, istinsah tarihi ise 970 olarak kaydedilmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وقد وقع الفراغ من تدوينها ليلة الاحد ليلة 20 رجب المرجب في سنة سبعين وتسعمائة وصلى الله على سيدنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم تسليما كثيرا

23. طبقات القراء "في القراءات السبع" (Tabakâtu'l Kurrâ "fi'l Kırâati's-Seb'a")

a. Eserin Müellifi: Hafız Muhammed Konevî (ö.764/1363)

1280 yılında Dımaşk'ta doğmuş ve orada yaşamıştır. Süleyman el-Mantıkîden, el-Merginânî'nin *el-Hidaye* adlı eserini okuyarak 721 yılında fetva icâzeti almıştır. el-Hanefî ve ibn Balabandan fıkıh dersleri almıştır. Fıkıh, usûl-i fıkıh, ferâiz ve Arapça gramerinde ihtisas sahibi olmuş daha sonra el-Yahyâvî camiinde müderrislik ile hatiplik görevlerinde bulunmuştur.

759 yılında bir ara Kahirede ikamet etmiş. 764 yılında Dımaşk'ta vefat etmiştir. Birçok eser telif etmiş, *Kudsü'l-esrar fi'htisâri'l-Menâr* isimli eseri ise günümüze kadar ulaşmıştır.⁹²

⁹² Süleymaniye ktp., Şehid Ali Paşa, 664/1, vr. 1-14

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	33
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	1847.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Talik	Mecmuada ise	Risâle:2
Ebadı	190*125,140*80 mm		Varak:54-56

c. Eserin Başı:

اللهم انا نحمدك على ما وفقتنا لتعلم كتابك الكريم وحفظ ايات كلامك القلم كما نحمدك على ما اوصلتنا الى طرق
الاهتداء

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Risâle yedi kırâat imamının isimleri, memleketleri, künyeleri, doğum ve vefatyerleri ile vefat tarihlerinden bahsetmiştir. Müellif bu risâleyi Osmanlı Veziri İbrahim Paşa'ya hediye olmak üzere kaleme almıştır. Risâlenin sayfa kenarlarında yer yer tashih kayıtları bulunmaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

عمر على عاصم وطلحة بن مقرن والاعمش وتقدم سندهم تمت الائمة السبعة.

24. رسالة في معرفة ما رسم في مصحف عثمان بن عفان (Risâle-ifi Ma'rifeti ma Rusime fi

Mushafi Osman b.Affan)

a. Eserin Müellifi:

Şeyh ebû Muhammedü'l-Mekkî⁹³

⁹³ Müellif hakkında bilgi yoktur

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	22
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	1847.6	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Talik	Mecmuada ise	Risâle:6
Ebadı	190*125,140*90 mm		Varak:69-73

c. Eserin Başı:

قال الشيخ ابو محمد المكي الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين ولا عدوان الا على الظالمين وصلى الله على سيدنا محمد خاتم النبيين.

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Risâlenin başında kırâat imamları, râvilerinin isimleri ve memleketleri zikredildikten sonra, Resm-i Mushafı Osmanîye göre Kur'ân-ı Kerîm'deki bazı kelimelerin vasıl (birleşik) veya kat' (ayrık) şekilde yazıldığı yerleri sûresûre tasnif ederek açıklamıştır. Ayrıca (نعمة، لعنة، مرضاة) gibi bazı kelimelerin sonunda bulunan harfinin nerelerde açık veya kapalı yazıldığını îzah etmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

بغير الف ويوقف عليه بالف وما يوصل بالف ويوقف عليه بغير الف والله اعلم.

25. شرح الهياكل السبعة. (Şerhu'l-Heyakili's-Seb'a ve İbn'ül Cezerî'den Bazı Mühim

Kısımlar)

a. Eserin Müellifi:⁹⁴

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Nurbanu Sultan	Cilt Türü	
Demirbaş No	20.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı	225*175,207*145 mm		Varak:68-69

c. Eserin Başı:

وان تلافيا البيان لازم / انقض ظهرهك يعرض الظالم. محمد بن جزري. اي اذا تلاقى الضاد والطاء لزم بيانهما...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Risâle iki varaktan oluşmakta olup, Heyâkili Seb'adan bahsedilmiş, ibnû'l-Cezerî'nin bazı beyitlerinin açıklamalarına ve kırâatle ilgili bazı fevâidlere de yer verilmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

في يومئذ وفي اندروا الاشمام ايضاً في ولا تنسوا وهذا على رأي الاكثرين.

26. اليتلاف في وجوه الاختلاف. (el-İtilâf fi Vücûhi'l-İhtilâf)

a. Eserin Müellifi

Yusuf Efendizâde-ebû Muhammed Abdullah b. Muhammed(ö.1167 /1754)⁹⁵

⁹⁴ Risalenin müellifi belli değildir

⁹⁵ Hacı Selim Ağa, nr. 5.5

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	21
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	4.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebâdı	215*150,170*85 mm		Varak:1-86

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي انزل القرآن على سبعة تيسيرا والصلاة والسلام على سيدنا محمد الذي ارسله الله بشيرا ونذيرا
وعلى آله وأصحابه الذين اخذوا القرآن كما علمهم نبيهم تعليمًا...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Yusuf Efendizâde, Abdullah b. Muhammed tarafından telif edilmiştir. Eserin telif tarihi 04 Zilhicce 1141; istinsah tarihi ise 1146'dır. Ferağ kaydında adını vermeyen müstensih, kendisini eserin müellifi olan Yusuf Efendizâde künyesiyle meşhur Abdullah Efendi'nin öğrencisi olduğunu "Şeyhim ve Üstadım" tabirleri ile ifade etmiştir.

Eserin zahriyyesi ve varak 48a da vakıf ibaresi vardır ve şöyledir:

وقف لله تعالى. قد وقف هذا الكتاب المستطاب لوجه الله الملك الوهاب الحاج سليم اغا وشرط ان لا يخرج
ولا يرهن. فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه."

Eserin kenarlarında tashih kayıtları ve vücûhat çizimleri bulunmaktadır. Yazı karakteri bu tashih ve çizimlerin müstensihe ait olduğunu göstermektedir. Eserin adı aynı zamanda kırâat ilminde bir mesleğin adı olmuştur.⁹⁶

Eserde, kırâat imam ve ravilerinin, bazı âyetlerde ki farklı okuyuş vecihleri üzerinde durulmuştur. Ferağ kaydında ifade edildiği gibi müellif bu eserini, ilgili âyetlerdeki kırâat ihtilafları hakkında hocalarından duyduğu (efvâhi'l-meşâyih) bilgileri derleyerek oluşturmuştur.

⁹⁶ Ahmet Gökdemir, *Ali b. Süleyman el-Mansûrî ve Meşhur Mısır Tarîki Kurrâları*, 1. Baskı, Ravza Yayınları, İstanbul, 2018, s. 110-112.

Eser ilk defa H. 1290 tarihinde Arif Efendi matbaasında, sonradan Abdülfettah Pâlûvî'nin Zübdetü'l-İrfan isimli eserinin sayfa kenarlarında basılmıştır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وقد فرغت تنميق هذه النسخة المباركة التي فيها الشيخ الامام العالم العامل الفاضل الكامل شيخني واستاذي عبد الله أفندي المعروف بيوسف افندي زاده سلمه الله تعالى في الدنيا.

27. (el-Keşf 'an Vücûhi'l-Kırâati ve'l-İlel)⁹⁷ الكشف عن وجوه القراءات والعل.

a. Eserin Müellifi:

el-Kaysî-Mekkî b. Ebû Talib Hammuş el-Endelûsî (ö.437/1045)

355/966 Kayrevan'da dünyaya gelmiştir. On üç yaşında hafızlığını ikmal edip, Mısır'a giderek kırâat tahsilini tamamlamıştır. Hayatının büyük bir bölümünü Endülüste kırâat dersleri vererek geçirmiştir. *er-Ri'âye li-Tecvidi'l-Kırâe, et-Tebşıra fî'l-Kırâ'âti's-Seb', el-İbâne 'an Me'âni'l-Kırâ'ât, Tahkîki Lafzi't-Tilâve* kırâate dâir önemli eserleridir. 437/1045 tarihinde vefat eden Mekkî b. Ebû Tâlib Kurtuba'da Rabaz Kabristanı'na defnedilmiştir.⁹⁸

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	29
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	7.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı	225*160,165*95 mm		Varak:1-57

c. Eserin Başı: Başlangıç ibaresi:

اخبرنا الشيخ الامام العالم الكامل موفق الدين احمد بن يوسف بن الحسن بن رافع بن سواد الاعواشي قرأت عليه بالموصل في شهور سنة ست و ستين وستمائة...

⁹⁷ Bkz. eser hakkında daha fazla bilgi için: Kehhâle, *Mu'cemu'l-Müellifin*, C. III, s. 13.

⁹⁸ Altıkulaç Tayyar, "*Mekkî b. Ebû Tâlib*", *DİA*, C. XXVIII, Ankara, 2003, s. 575-577.

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Eserin adı zahriyye ve serlevhâsında “*et-Tebsıra*” olarak verilmiştir. Muhtemelen bu isimlendirme mukaddimede geçen “*Tebsiraten li't-Talib*” cümlesinden alınmadır. Bu ifadeden üç satır sonra ise müellif eserinin adının “*Kitabu'l-Keşf an Vücûhi'l-Kırâât*” olduğunu belirtmiştir.

Müellif eserini özetle şu şekilde tanıtmaktadır: “Kırâat ilminin temel kuralları ve meşhur kârîlerin ihtilaf ettikleri konuların tespiti için benden bir eser yazmamı isteyenler oldu. Ben de sevabını Allah Teâlâ’dan umarak bu isteğe cevap verdim. Yedi kırâat imamından on dört rivâyeti derledim. Bu derlemeyi yaparken de genelde hocam Ebû’t-Tayyib Abdülmün’im b. Ubeydullah b. Galbûn el-Halebî el-Mukrî’ye 378 yılında okuduğum bilgilere dayandım. Rivâyet ve tercihlerinde hocama muhalefet eden edenlerin görüşlerine de dikkat çektim...”

Ferağ kaydında müellif 392 yılında aynı konuda daha muhtasar bir eser yazdığını, başlıklarının yetersiz, ifadelerinin de açık olmadığı gerekçesi ile o eserin çoğaltılmasına izin vermediğini, bu eserin ise o esere bir şerh niteliğinde olup, ondan daha anlaşılır ve geniş olduğunu beyan etmiştir.

Müstensih ve istinsah tarihi belirtilmemiştir. Yer yer tashih kayıtları bulunmaktadır.

Zahriyyesinde eserin hattının Evliya diye bilinen Muhammed Emin’nin hattından istinsah olduğu, bu notun da 1196 tarihinde Misvâkîzâde tarafından buraya kaydedildiği belirtilmiştir.

Ayrıca Molla Hüseyin (Sâbikan) Terâyidî (?) mührü ile el-Hafız Muhammed Emin b. el-Hâc Muhammed b. el-Hâc İbrahim Sivâsîzâde’nin (sene 1194), mühür ve imzası bulunmaktadır. Yazı karakteri Misvâkîzâde’nin adından söz ettiği Muhammed Efendi’nin bu zat olması gerektir. Zahriyye ve varak 19b’de Hacı Selim Ağa’nın vakıf mührü bulunmaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

قد انتهينا على ما شرطنا في هذا الكتاب بعد اجتهاد في البيان... وقد تضمن ما في ذلك الكتاب وزاد عليه اصولا وبيانا ونكتا وبسطا فعلى هذا العمدة وعليه يقع شرح.

28. شفء الصدور بقراءات حفص المشهور. (Şifâu's-Sudûr bi-Kırâati Hafsı'l-Meşhûr)

a. Eserin Müellifi:

*el-Havankî-Muhammed b. Ömer*⁹⁹

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	17
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	23.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Talik	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı	195*130,145*65 mm		Varak:1b-40a

c. Eserin Başı:

بسم الله الرحمن الرحيم من الله الرجا والى احبابه الالتجا يقول العبد الفقير محمد بن عمر الخوانكي ثم المصري زيدت مآربه
وحمدت عواقبه حمدا لمن رفع مقام اهل كتابه درجات حيث قال ثم اورثنا ...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Müellif eserin dibâcesinde uzun ve süslü bir mukaddimeden sonra sayfa 4b'de eserin iki bâb, dört mukaddime, iki makale ve bir hatimeden oluştuğunu yazmış ve bunları şöyle açıklamıştır. Birinci makale, kırâatinin rivâyet silsilesi hakkında, ikinci makale, Kur'ân-ı Kerîm hakkında bazı bilgiler, birinci mukaddimede kâri kişi için gerekli olan bazı hususlar, ikinci mukaddimede ise Hafs rivâyetinin tariklerini ele almıştır. Bablara gelince, birinci bâbda hafs rivâyetinin usulde mezhebi ve buna bağlı bölümler, ikinci babda ise Ferş-i Hurûfta Hafsın mezhebi ve buna bağlı bölümler, üçüncü bab ise sûrelerin tertibi, en son hâtimede ise tekbir hakkında olduğunu ifade etmiştir.

Kitabın muhtevasında imâle, idğam, istiâze, med ve kasır, tarifî resmi osmânî gibi birçok kırâat ile ilgili terim ve bilgilere yer vermiştir. Eserde 23, 29 ve 40. Sayfalardavakıf mührü vardır. Eserde sayfa 21'de başlayan Kur'ân Kerim sûrelerininFatiha'dan Nâs'a kadar kırâat vecihlerinin açıklamaları ve Hafs rivâyetinin

⁹⁹ Müellif hakkında bilgi yoktur.

değerlendirmesi yazılmıştır. Ferağ kaydı sayfa 40'ta yazılan eserin, telif tarihi 1085 olarak yazılmıştır. İki risâleden oluşan mecmûada sayfa 40'tan sonra kırâat dalında olmayan başka bir risâle yer almaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وكان الفراغ من تحرير هذه الرسالة على يد مؤلفها محمد الخوانكي ثم المصري صبيحة يوم الاربعاء من شهر ذي القعدة سنة خمس وثمانين والف.

29. (el-Mükerrer fimâ Tevâtere mine'l-Kırâati's-Seb'i ve Teharrer)¹⁰⁰

a. Eserin Müellifi:

en-Neşşâr-Ebû Hafs Siracüddîn Ömer b. Kasım el-Ensâri (ö.938/1531)

İlk öğrenimine babasının yanında başlamıştır. ed-Dar'ir, ibnû'l Himmisânî, Ahmed et-Tabâtabî, Abdullah ed-Deyrûtî, Muhammed b. Musa'dan kırâat dersleri almıştır. Belli bir müddet Kâhire'de kırâat dersleri vermiştir. *Şatıbiyye* metnini ezbere bildiği nakledilir.¹⁰¹ 938/1531 yılında vefat etmiştir.¹⁰²

Eserleri; *Tırâzü'l-Âlimîn fî Hükm'l-İstifhâmeyn*, *el-Bedrî'l-Münir fî kırâati Nâfi ve Ebu Amr ve İbn Kesir*, *el-Budûru'z-Zâhira*, *Kaside fî ilmi'l-Kırâat*¹⁰³ dir.

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	19	Müstakil ise	Cilt: 1
Dili	Arapça		Varak:160
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	285*213,195*145 mm		Varak:

¹⁰⁰ Ahmed Mahmud Abdussemî' tarafından 2001 yılında Beyrut'ta Darû'l-Kütübî'l-İlmiyye'de basılmıştır.

¹⁰¹ Ebû'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Abdurrahman es-Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-Lami*, Beyrut, Dârü'l-Mektebeti'l-Hayat, t.y., C.III, s. 207

¹⁰² ez-Ziriklî, *A'lâm*, C. V, s. 59; Ömer Türker, "*Neşşâr, Sirâceddin*", *DİA*, C. XXXIII, Ankara 2007, s. 24-25.

¹⁰³ Brockelmann, (*Supp*), C. II, s. 142

c. Eserin Başı:

قال الشيخ الامام العالم العلامة المحقق المدقق منهاج المويدين حاوي زيد المتقنين روضة الطالبين الراجي عفو ربه

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Eserden 73. varak kopmuş, eserin başına konmuştur. Eserin bazı varakları özellikle şîrâzenin üst kısmından yıpranmıştır. Eserin vikâyesinde Emir Havâce Kemankeş el-Üsküdârî tarafından Valide-i Atik Camii'ne belli şartlar altında vakfedildiğine dâir kayıt vardır. Eserin vikâyesinde müellifin adı ve Ali b. Ahmed el-Merkezî'ye ait temellük kaydı bulunmaktadır.

Eser yedi kırâate dâir telif edilmiş olup, bu yedi kırâat imamının vecihlerini sûre sûre ve âyet âyet tertibe riâyet edilerek telif edilmiş bireserdir. Ayrıca sûrelerde kırâat imamların yapmış olduğu vecihlerin sayısı verilmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

عيب وعلا. تم هذا الكتاب بعون الله الملك الوهاب. وصلى الله على سيدنا محمد. واله وصحبه اجمعين. آمين.

30. (Acaibü'z-Zaman fî Garâibü'l-Kur'ân) عجائب الزمان في غرائب القرآن

a. Eserin Müellifi:

Hüseyin b. Ali b. Abdülcebbar el-Yunânî (ö.?)

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Nurbanu Sultan	Cilt Türü	
Demirbaş No	46.6	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Talîk	Mecmuada ise	Risâle: 6
Ebadı	200*100,130*85 mm		Varak:222-282

c. Eserin Başı:

الحمد للهالذى هدانا الى دين الاسلام و ارشدنا الى علوم الدينيه بين الانام ونور باطننا با لايات المحكم

d. Eserin İÇeriği /Metodu:

Müellif eserini telif etme ve bu ismi verme sebebini şöyle açıklamaktadır. Muhakkiklerin söyledikleri, müfessirlerin terkiyetiği, Allah kelamının güzel latifelerini bir araya toplamak, özünü ortaya çıkarmak, lezzetini tattırmak ve hıfzını kolaylaştırmak için olduğunu vurgulamaktadır.

Müellif eseri, Arap alfabesinin harflerini esas alarak yirmi sekiz bab olarak tasnif etmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'deki bazı kelimelerin ne kadar farklı anlamlarda kullanıldığını örneklerle beyanetmiştir. Bablar hangi harf ile başlıyor ise o harf ile başlayan ayetlerdeki kelimeler örnek olarak gösterilmiştir.

Bazı sayfa kenarlarında tashih kayıtları vardır. Varak 229a'da belağ kaydı mevcuttur. Müstensihî Muhammed bin Ahmed Aliyyü'l-Kârî eş-Şafîî's-Serîrî'dir. İstinsah tarihi ise H. 885'te şaban ayıdır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

ولله أعلم تم الكتاب على يد أضعف عباد الله القوى محمد بن أحمد بن على القارى الشافعى السيرى غفرلله لهم فى وقت الضحى رابع شهر شعبان المبارك لسنة خمس وثمانين وثمانماية الهجرية

31. رسالة عن القراءة (Kırâat hakkında bir risâle)

a. Eserin Müellifi: Risâlede müellifle ilgili bir kayıt bulunmamaktadır.

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	11
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	28.3	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:3
Ebadı	210*155,138*87 mm		Varak:15b-33b

c. Eserin Başı:

دُكُرُ قراءت ابى عمر زَئان بن العلاء البصري النحوي رواية ابى محمد يحيى بن المبارك اليزيدي طريق زيد بن ابى بلال خلافاً على ابى بكر عاصم بن ابى النجوى

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Müellifi belli olmayan risale, ebû Amr (ö.154/771)kırâatinin senet, rivayet ve tarikleri hakkındadır. Ebû Amr kırâatinin idğam ve imâle konusundaki görüşleri zikredilmiş,Kur'ân-ı Kerîm'de kaç yerde, hangi kelimelerde, imâle yaptığı belirtilmişve idğam bahsi ele alınmıştır.

Varak 17a da müellif, ebû Amr'ın besmele konusu zikredilmiş ve Fatiha suresinden Nâs suresine kadar sûre sûre ebû Amr'ın okuyuş vecihlerini işlemiştir.

Hafs kırâati ile ebû Amr kırâati karşılaştırılmış ve farklılıkları beyan edilmiştir.

Varak 27b den sonra 33b ye kadar risâle ile ilgisi olmayan ek bir bölüm vardır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

قرء حمزه بضم الهاء في جميع القرآن عليهم اليهم ولديهم هرده كلسا تمت

32. رسالة عن القراءة (Kırâat hakkında bir risâle)

a. Eserin Müellifi: Risâlede müellif ile ilgili bir kayıt bulunmamaktadır.

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	11
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	28.4	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:4
Ebadı	210*155,138*87 mm		Varak:46a-61b

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي خير الكتب على خير الرسل وجعله نورا في قلوب المؤمنين ليهديهم الى اهدى السب وبعد فاني ذاكر

مفردا في قراءة عاصم من ابي النجود الكوفي وما اختلف فيه راويه ابو بكر شعبة بن غياش بن سالم الاسدي

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Müellif risâlede, Âsım (ö.127/744) kırâatini detaylı bir şekilde ele almıştır. Âsım kırâatinin özelliklerini ve ravîleri Ebûbekir b. Şu'be (ö.193/808) ile Hafs b. Süleyman (ö.180/796)'ın kırâat farklılıklarını ortaya koymuştur.

Müellif, Âsım kırâatinin diğer kırâatlerden farklı vecihlerini açıklamış ve Âsım'ın okuyuş şekillerini beyan etmiştir. Ayrıca, Ebûbekir ile Hafs'ın okuyuş farklılıklarını ele almış, nerelerde, ne şekilde okuduklarını ele almıştır.

Varak 26b'den sonra Kur'ân-ı Kerim'deki surelerde, Ebû Bekir ve Hafs'ın okuyuş farklılıkları incelemiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وفي الهمزة بالواو حفص بالهمزة سورة همزة قرأ شعبة في عمد بضم العين والميم قرأها حفص بفتحها سورة الاخلاص قرأ شعبة كفوئاً بالهمز قرأها حفص بالواو تمت.

B. Manzûm Eserler

1. حرز الأماني ووجه التهاني. (Hırzi'l-Emânî ve Vechü't-Tehânî)

a. Eserin Müellifi

eş-Şâtıbî-Ebû Muhammed Kasım b. Firruh b. Halef b. Ahmed(ö.538/1144)

Endülüs'te dünyaya gelmiştir. İbnü'l-Layuh'ten kırâat-ı aşereyi tahsil etmiştir. Amr b. As camiinde kırâat okutmaya başlamış daha sonra Fâziliye medresesinde eğitim vermeye devam etmiştir. Hırzi'l-Emânî (Şâtıbiyye) kasîdesinin büyük bir kısmını burada tamamlamıştır. Ve diğer eserlerini de burada kaleme almıştır. Müellifin kaleme aldığı meşhur eserler olarak; *Hırzi'l-Emânî ve Vechü't-Tehânî* (eş-Şâtıbiyye) ve *Âkiletü Etrâbi'l-Kasâ'id fi Esne'l-Makâsıd, Nâzîmetü'z-Zehr* (fi *Adâdi Ayâti's-Süver*) zikredilebilir.¹⁰⁴

¹⁰⁴ Çetin, Abdurrahman. "Şâtıbî, Kāsım B. Firruh", *DİA*, Ankara, 2010, C. XXXVIII, s. 376-377.

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	13
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	11.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı	190*130,120*80 mm		Varak:1b-49b

c. Eserin Başı:

بدأت بسم الله في النظم اولا / تبارك رحمانا رحيمًا وموئلا

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Manzum olan eserin müstensihi Hafız Ahmed b. Mustafa el-Erzurûmî, istinsah tarihi ise 1138'dir. Zahriyyede ve vr. 40a'da Hacı Selim Ağa'nın vakıf mührü bulunmaktadır. Zahriyye öncesi fihristin bulunduğu eserin kenarlarında yer yer tashih ve tâlikler bulunmaktadır. Eserde yedi kırâat ve ferşü'l-huruf konuları işlenmiştir. Bu eser üzerine çok sayıda çalışma yapılmıştır.¹⁰⁵

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب على يد افقر العباد حافظ احمد بن مصطفى الارضرومي غفر الله له ولوالديه واحسن اليهما واليه سنة.

2. الدرة المضیئة (ed-Dürretü'l-Mudie)

a. Eserin Müellifi: İbnü'l-Cezerî-Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed¹⁰⁶

¹⁰⁵ Bkz. ilgili çalışmalar için: Fatih Çollak, “eş-Şâubîyye” *DİA*, Ankara, 2010, C. XXXVIII, s. 379.

¹⁰⁶ Hacı Selim Ağa, nr. 27

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	13
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	11.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:2
Ebadı	190*130,120*80 mm		Varak:50b-61a

c. Eserin Başı:

قال شيخنا شيخ الاسلام / خاتمة مجتهد الاعلا الاعلام / ابو الخير شمس الشريعة والدين / محمد بن محمد الجزري الشافعي

d. Eserin İçeriği / Metodu:

İbnü'l-Cezerî tarafından manzum olarak telif edilen bu eser onbeş konuyu veciz bir üslupla ele almıştır. Eserde müellif, (besmele, ümmü'l-Kur'ân, idğâm-ı kebir, ha-ı kinâye, el-meddü'l-kasîr, bir kelimede iki hemzenin bulunması konusu, idğâm-ı kebîr, nun-i sâkine ve tenvin) konularını işledikten sonra 53b'den itibaren bab-ı ferşü'l-huruf konusunu ele alarak Bakara sûresinden başlayarak Nâs suresine kadar farklı görüşleri açıklamıştır.

Manzûm olan eserin müstensihî Hâfız Ahmed b. Mustafa, istinsah tarihi ise 1138'dir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وتم نظام الدرة احسب بعدها/ وعام اضاحتي فاحسن تفؤلا...ومن يجمع الشمل واغفر ذنوبنا/ وصل على الانام ومن تلا. تم الكتاب بعون الله الملك الوهاب على يد افقر العباد حافظ احمد بن مصطفى غفر الله له ولوالديه ولجميع المؤمنين

سنة

3. الدرة المضيئة (ed-Dürretü'l-Mudie)¹⁰⁷

a. Eserin Müellifi: İbnü'l-Cezerî-Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed¹⁰⁸

b) Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	15
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	12.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Harekeli Nesih	Mecmuada ise	Risâle:2
Ebadı	180*118,115*66 mm		Varak:44b-53b

c. Eserin Başı:

قل الحمد لله الذي وحده علا / ومجده واسئل عونه وتوسلا / وصل على خير الانام محمد / وسلم وال والصحاب ومن
تلا...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Bir önceki eserin nüshası olan Manzum eserin, müstensih ve istinah tarihi ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Yazı karakterinin aynı olması mecmûanın sonunda yer alan Hafız Mustafa b. Ali'nin müstensih, 1135 tarihinin de istinsah tarihi olduğunu göstermektedir.

Yer yer nüsha farklarına işaret eden kayıtlar vardır. Varak 51a'da Hacı Selim Ağa'nın vakıf mührü yer almaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وتم نظام الدرة احسب بعدها / وعام اضاحجي فاحسن توؤلا ... ومن يجمع الشمل واغفر ذنوبنا / وصل على خير
الانام ومن تلا

¹⁰⁷ Bu eserden iki adet mevcuttur.

¹⁰⁸ Hacı Selim Ağa, nr. 27

4. عاقلة أتراب القصائد في أثنى المقاصد. (Âkiletü Etrâbi'l-Kasâ'id fi Esne'l-Mekasid)¹⁰⁹

a. Eserin Müellifi:

eş-Şâtibî-Ebû Muhammed Kâsım b. Firruh b. Halef b. Ahmed¹¹⁰ (ö.590/1194)

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	13
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	11.3	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:3
Ebadı	190*130,120*80 mm		Varak:62-74

c. Eserin Başı:

الحمد لله موصولا كما امرا / مباركا طيبا يستنزل الدررا / ذو الفضل والمن والاحسان خالقنا / رب العباد هو الله
الذي قهرا...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Bu risâle İmam Şâtibî'nin kırâate dâirkaleme aldığı meşhur ve manzûm bir eserdir.¹¹¹ Eserde eş-Şâtibî Kur'ân-ı Kerîm'in sûrelerini bölümlere ayırarak kırâat imamlarının âyetlerdeki farklı okunuş vecihlerini incelemiştir. 67b'den başlayarak (ziyadeي harfinin hazfî ve sabitliği, و harfinin hazfî ve sabitliği zaid olan ي) gibi konular manzum şekilde ele alınmıştır. Varak 65a'da vakıf mührü bulunmaktadır.

Müstensihi Hâfız Ahmed b. Mustafa, istinsah tarihi 1139'dur.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تمت عقليلة اتراب القصائد في / اسنى المقاصد للرسم الذي بهرتم القصيدة بعون الله الملك العزيز الوهاب على يد افقر
العباد حافظ احمد بن مصطفى غفر الله له ولواده ولجميع المؤمنين سنة.

¹⁰⁹ Eser Ebû Amr ed-Dânî'nin *el-Muknî*' adlı eserinin manzum şekli olup 298 beyitten oluşmaktadır. Bu eser eş-Şâtibiyyetü's-Suğrâ ve *Kasîde râ'îyye* ismiyle de bilinir. Bkz: Abdurrahman Çetin, "*Şâtibî*, Kâsım b. *Fîrruh*", *DİA*, C. XXXVIII, Ankara 2010, s. 376-377

¹¹⁰ Hacı Selim Ağa, nr. 11.1.

¹¹¹ Eymen Rüşdî Süveyd'in 2001 tarihinde Arabistan'da Dâru Nûri'l-Mektebât'ta yayınladığı tahkikli baskısı mevcuttur. Eserin başka baskı ve şerhleride bulunmaktadır.

5. عاقلة أتراب القصائد في أثنى المقاصد. (Âkiletü Etrâbi'l-Kasâ'id fi Esne'l-Mekâsid)

a. Eserin Müellifi:

eş-Şâtibî-Ebû Muhammed Kasım b. Firruh b. Halef b. Ahmed(ö.590/1194)¹¹²

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	15
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	12.3	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Harekeli Nesih	Mecmuada ise	Risâle:3
Ebadı	180*118,115*66 mm		Varak:53b-64a

c. Eserin Başı:

الحمد لله موصولا كما امرا / مباركا طيبا يستنزل الدررا / ذو الفضل والمن والاحسان خالقنا / رب العباد هو الله
الذي قهر...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Bir önceki risâlenin farklı nüshasıdır. Risâle, eş-Şâtibînin *er-Râiyye* diye bilinen manzum bir eseridir. Müellif risâlede varak 2a'dan başlayarak Kur'ân-ı Kerîm'deki sûreleri bablara ayırarak, isbat ve hazif konusunu ele almıştır. Varak 57a'dan sonra (hazif ve zaid olan و, ي, ث harfi, و, أ harfinin yazılışı, maktû' ve mevsûl) konularını ele almıştır. Risâlede müstensih ve istinsah tarihi bulunmamaktadır. Yazı karakterinin aynı olması mecmûanın sonunda yer alan Hafız Mustafa b. Ali'nin müstensih, 1135 tarihinin de istinsah tarihi olduğunu göstermektedir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تمت عقيلة اتراب القصائد في / اسنى المقاصد للرسم الذي بهرا والحمد لله منشورا بشائره / مباركا اولاً
ودائما اخرا ... تضاحك الزهر مسرورا اسرتها / معرفا عرفها الاصل والبكر.

¹¹² Hacı Selim Ağa, nr. 11.1

6. حرز الأماني ووجه التهاني (Hırzi'l-Emânî ve Vechu't-Tehânî)

a. Eserin Müellifi:

eş-Şâtibî-Ebû Muhammed Kasım b. Firruh b. Halef b. Ahmed¹¹³

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	15
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	12.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Harekeli Nesih	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı	180*118,115*66 mm		Varak:1-43

c. Eserin Başı:

بدأت بسم الله في النظم اولا / تبارك رحمانا رحيمًا وموئلا

d. Eserin İçeriği /Metodu:

eş-Şâtibî'nin meşhur manzûmŞâtıbiyye metnidir. Eser 1173 beyitten oluşturulmuştur. Ebû Amr ed-Dânî'nin *Teyşîr fî Kı râati's-Seb'a* isimli eserinin manzûma dönüştürülmüş şeklidir. Eserde yedi kırâatin usul ve vecihleri yanında,(istiâze,besmele, ümmü'l-Kur'ân, idğam, ha-ı kinâye, med, kasır ve bir kelimedede bulunan iki hemze)gibi konular işlenmiştir.

Manzûmolan eserin müstensih ve istinsah tarihi bulunmamaktadır. Yazı karakterinin aynı olması mecmûanın sonunda yer alan Hafız Mustafa b. Ali'nin müstensih, 1135 tarihinin de istinsah tarihi olduğunu göstermektedir.

Hâmişinde yer yer nüsha farklılıklarına dikkat çeken notlar bulunmaktadır.Yüzün üzerinde çalışma yapılan eserin birçok yazmasında mevcuttur.¹¹⁴

Zahriyyesinde fihrist ve Hacı Selim Ağa'nın vakıf mührü, vikâyede ise şu not bulunmaktadır: “Bin yüz on senesinde mâh-ı Rebî'ülEvvelin çarşamba günü ilm-i vücûhata bed eyledik. Allah Teâlâ teysîr eylesin. Sene 1110.”

¹¹³ Hacı Selim Ağa, nr. 11.1

¹¹⁴ Bkz. Daha geniş bilgi için: Fatih Çollak, “eş-Şâtıbiyye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara, 2010, C. 38, s. 379.

Eserin baskıları yapılmış olup bu baskılardan birini, Muhammed Temîm ez-Za'bî'nin 2005 yılında Medine'de Ğavsânî yayınevinden yapmıştır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

خر دعوانا بتوفيق ربنا / ان الحمد لله الذي وحده علا / وبعد صلوات الله ثم سلامه / على سيد الخلق الرضا متنعلا /
محمد المختار للمجد كعبة / صلوة بتاري الريح مسكا و مندلا / وتبدي على اصحابه نفحاتها / بغير تناز زربنا و قرنغلا.

7. قصيدة الشاطبية المسمى بحرز الأمانى مع ترجمته بالفارسية. (Kasîdetü's-Şâtıbiyye el-Müsemma

bi Hirzi'l-Emânîmea Tercümetihi bi'l Fârisiyye)

a. Eserin Müellifi: Risâlenin müellifi bilinmiyor.¹¹⁵

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	8
Bölümü	Nurbanu Sultan	Cilt Türü	
Demirbaş No	20.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça, Farsça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı	225*175,207*145 mm		Varak:1-68

c. Eserin Başı:

قال الشيخ الامام الحافظ المقرئ ابو القاسم بن فيره بن خلف بن احمد الرعيني الشاطبي . / بدأت بسم الله في النظم اولا
/ تبارك رحماناً رحيماً وموثلاً

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Eser İmam Şâtıbînin Hırzi'l-Emânî ve Vechü't-Tehânî adlı manzûm eserinin satırlar arasıFarsça açıklamalı şerhidir. Ana metin siyah mürekkeple, açıklamalar Farsça kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Risâlenin vikâyesinde yedikırâat imamlarının isimleri, rumuzları, vakıf mührü ve birçok not kaydedilmiştir.

Eserin sonunda varak 65a dan 67a e kadar tercüme veya şerh yazılmamıştır. Eserin devamında 91b varaka kadar bir risâle daha mevcuttur.

¹¹⁵ Risâle, eş-Şâtıbiyye manzûmesinin satır arası Farsça açıklamaları bulunan metnidir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تمت القصيدة المباركة بعون الله تعالى وحسن توفيقه وصلى الله على سيدنا محمد واله وصحبه اجمعين والحمد لله رب العالمين.

8. متن القباقي (Metnü'l-Kabâkıbî)¹¹⁶

a. Eserin Müellifi: Muhammed ibnü'l-Kabâkıbî(ö.849/1445)

777/1375 yılında Halep'te doğmuştur. Büyük ihtimalle nalıncılık yapan bir aileden geldiği için İbnü'l-Kabâkıbî veya Kabâkıbî diye meşhur olmuştur.

İbnü'l-Kabâkıbî 803/1401 yılında eğitim görmek için Kahire'ye gitmiştir. Farklı ilim dallarında dersler almış ve kırâat ilmine özel olarak önem vermiştir. Daha sonra Kudüs'e yerleşerek 849/1445 yılında orada vefat etmiştir. *Mecma'u's-Sürûr* ve *Matla'uş-Şümûs ve'l-Büdûr, İzâhu'r-Rumûz ve Miftâhu'l-Künûz, Urcûzetü't-Tecvid* ve *Teysîru mâ fi'l-Mustalah* önemli eserleri arasında zikredilebilir.¹¹⁷

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	21
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	24.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle: 1
Ebadı	200*153,145*110 mm		Varak:1a-47b

c. Eserin Başı:

يقول راجي الله ذي المواهب/محمد الشهير بالقباقيين بعد حمد الله والصلاة/على النبي شافع العصاة

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Eser manzûm olarak telif edilmiştir. Eserin vikâyesinde müellifin adı ve vakıf mührü bulunmaktadır. Müellif eserde şu konuları bablar şeklinde ele almıştır. (Bab'ül istiâze, besmele, sûretü-l fatihatü-l kitab, ha-ı kinaye, med-kasır, hemzeteyn min kelime,

¹¹⁶ Bu eser kütüphane kayıtlarında kıraat bölümünde yer almamaktadır. Araştırmalar neticesinde bu eserin kırâate dair olduğu tespit edilip, çalışmaya dâhil edildi.

¹¹⁷ Muhammed Eroğlu, "İbnü'l-Kabâkıbî", *DİA*, C. XXI, İstanbul 2000, s. 97-98.

vakf, ta-ı te'nis, imâle, mersûm'ul hat) konularını zikrettikten sonra, sûret'ül-Fatiha'dan başlayarak sûret'ün Nâs'a kadar olan Kur'ân-ı Kerîm'deki farklı vecihleri kaleme almıştır.

Varak 30a'da vakıf mührü bulunmaktadır. Eserin sonunda ferağ kaydı ve vakıf mührü bulunmaktadır. Ferağ kaydında Seyyid Ahmed Efendi tarafından bu nüshanın vakfedildiğine dâir bir ibâre mevcuttur. İbare ise, “Allah için vakfedilmiş olup, Feyruzi Veli Efendi ve çocuklarına tevliyesi” şeklindedir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تمت بحمد الله وعونه / وحسن توفيقه.... ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم. وان تجد عيبا فسد الخلا/ فجل من لا عيب فيه وعلا.

II. TECVİD İLMİNE DAİR ESERLER

A. Nesir Eserler

1. هدایة الطلاب في النطق باضاد على سبيل الصواب. (Hidâyetü't-Tullab fi'n-Nutki bi'd-Dad alâ Sebil'is-Savab)

a. Eserin Müellifi: Hâfız Mahmud Efendi(ö.1166/1753)

Ali el-Mansûrî'nin talebesi Hasan Efendi'den kırâat-ı aşereyi, İsmail Efendi ve Trabzonlu Hasan Efendi'den tayyibeyi tahsil etmiştir. Mahmud Efendi, 1149/1736 yılında Mısır'a giderek, Ahmed Bakârî ve Ahmed b. Eskâtîden kırâat okumuştur.¹¹⁸

Risale fî İdâhi Hidâyeti't-Tullâb ile *Er-Risâletü'l-Mahmûdiyyetü'd-Dâdiyyetü'l-Hâliya* adlı krâate dâir iki önemli eser daha kaleme almıştır. Dülgerzâde camiinde imamlık yapmış, şeyhü'l-kurrâlık vazifesinde iken 1166/1753 tarihinde vefat etmiş ve Eyüp kabristanlığına defnedilmiştir.¹¹⁹

¹¹⁸ Hıfzî, *El-İzhâr*, s. 167-168

¹¹⁹ Abdullah Akyüz, *Osmanlı Kırâat Âlimleri*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2016. s. 85

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	25
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	5.6	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:6
Ebadı	230*150,160*85 mm		Varak:400b-411b

c. Eserin Başı:

الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى اما بعد فيقول الفقير الى مولاه المعبود خادم القرآن الحاج محمود...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

el-Hâc Mahmud Efendi, risâlenin mukaddimesinde eseri hakkında özetle şu bilgileri vermiştir: “Sağda solda, kendilerini Kur’ân-ı Kerîmkırâatinde mâhir zanneden, aklî ilimleri yeterli görüp naklî ilimleri önemsemeyen kişilerin ortaya çıktığından bana söz edilmişti. Bu insanların bir diğer özelliği iki ünlü yenilikçi Ali el-Makdisî ve Saçaklızâde’yi taklit etmeleri idi ki bunların içinde bizim öğrencilerimizden Kur’ân-ı Kerîm kırâatının vecihleri konusunda mâhir ileri seviye Kur’ân hocaları da vardı. Bunların arasında (ر، ظ، ض) harflerinin telaffuzu konusunda tartışma çıkmış, benden de bu hususları aydınlatıp, tartışmalara son verici bir risâle yazmamı istemişlerdi. Ben uzun zaman “belki, keşke vb.” kelimelerle ilgisiz kalmıştım ki, günün birinde bir kırâat ehli ile aramızda bu hususlarda bir tartışma oldu. O zaman konunun ciddiyetini anladım ve Ali el-Makdisî ile Saçaklızâde ve bunları taklit edenlerin görüşlerine reddiye olarak bu risâleyi kaleme aldım.”

Eserin müstensih ve istinsah tarihine yer verilmemiştir. Yazı karakteri bu risâlenin de yine önceki risâlelerin müstensihi tarafından istinsâh edildiğini göstermektedir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

والجباه ويسبح بحمده الرياح والمياه اعطنا نتمناه وقنا عذابك فما بقينا غيرك اياه واتل كلا منا من رحمتك ما نترجاه واسلمنا بلطفك في كل ما نعمده ونتوخاه فما للعبد غير مولاه برحمتك يا ارحم الراحمين ويا خير الناصرين.

1. هدایة الطلاب في النطق بالضاد على سبيل الصواب (Hidâyetü't-Tullâb fi'n-Nutki bi'd-Dâd alâ Sebil'is-Savab)

a. Eserin Müellifi: Hâfız Mahmud Efendi (ö.1166/1753)5.6 h.s.a. da yazıldı

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	25
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	5.7	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:7
Ebadı	230*150,160*85 mm		Varak:412a-422b

c. Eserin Başı:

الحمد لله وكفى و سلام على عباده الذين اصطفى أما بعد...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Müellifin dibâcedeifade ettiği üzere, *Hidâyetü't-Tullâb fi'n-Nutki bi'd-Dâd âlâSebili's-Savâb* adlı eserini telif edip, eser ilim muhitlerine yayılınca bazı itirazlar olmuş, el-Hâc Mahmud Efendi de gelen bu itirazlara cevap olmak üzere bu risâlesini telif etmiştir.

Eserin müstensih ve istinsah tarihlerine yer verilmemiştir.Devamındaki iki varakta, muhtelif kayıtların yanında, son varakta Yusuf Efendizâde'nin kırâat ilmine ait icâzetnâmesinde yer vermiştir. Burada yer alan bilgilere göre müellif Muhammed b. Yusuf İstanbul'ludur. Hanefî mezhebine mensup, Sultan Ahmet Camii yakınında bulunan Nakilbend (Na'lbend) camiinde imamlık görevinde de bulunmuştur.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

والحمد لله الذي يجزي بالاحسان احسانا والحمد لله الذي بالصبر نجاة وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين تمت.

3. مرشدة المشتغلين في أحكام النون الساكنة والتنوين. (Mürşidetü'l-Müştağilîn fi Ahkâmi'n-

Nuni's-Sakineti ve't-Tenvîn)

a. Eserin Müellifi:

et-Tablâvî-Nâsiruddîn Muhammed b. Sâlim h. (ö. 966)

Doğumuyla alakalı bilgi olmamakla beraber hicri966 yılında vefat etmiştir.¹²⁰

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	23
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	31.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle: 1
Ebadı	205*155,147*110 mm		Varak 1-9

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي جعلنا من التالين لكتابه الذي اورثه من اصطفاه من عباده واجباهه بفضلله ومنه وانعامه وصلواته وسلامه
على خير خليفته محمد واله وصحبه وشيعته

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Beş risâleden oluşan mecmuanın birinci risâlesi olan bu eser, nun-u sâkine ve tenvîn hakkında telif edilmiştir. Müellif eserde kârîler için daha açıklayıcı ve kolaylık olsun diye bolca kaide, şevahit ve örnek vermiştir. Müellif eserde dört kaide üzerine,(İdğâm, İzhar, İklâb, İhfâ) dört başlık altında, nun-u sâkine'nin hükümlerini detaylı olarak ele almıştır.

Eserin sonunda istinsah kaydı bulunmaktadır, istinsah tarihi 1032'dir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

بعدها ونفعنا ببركات مؤلفها وبركات علومه واثابه واحسن في العقبى مآبه وقد علقها راجي غفو ربه البارى محمد

بن على الابراي غفر الله له ولوالده ولمشايجه ولجميع المسلمين آمين.

¹²⁰ ez-Ziriklî, *el-A 'lâm*, C. VII, s. 348.

4. رسالة في التجويد (Risâletün fi't-Tecvid)

a. Eserin Müellifi:

Eserin müellifi bilinmiyor.

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	17
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	15.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:2
Ebadı	197*140,145*73 mm		Varak:32b-36a

c. Eserin Başı:

لله الحمد في الاولى والاخرة ولحبيبه الصلوة والسلام واله الطاهرة وبعد فهذه رسالة في التجويد لكل تالى قران

مجيد

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Beş varaklık bir tecvid risâlesidir. Müellif risâleye tecvidin tanımıyla başlamış ve sırasıyla (harflerin sıfatları, mahreçleri, idğâm, ihfa, izhar, iklab, med, vakf, sekte, tilavetin keyfiyeti ve tenbîhat) konularını ele almıştır.

Risâlenin müstensihisi Ali Hüseyin, istinsah tarihi de 1114'tür. Bazı sayfa kenarlarında tashih kayıtları vardır.¹²¹

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

قد وقع الفراغ من هذه النسخة الشريفة في يوم السبت في وقت الضحى على يد علي بن حسين غفر الله له ولواديه امين.

¹²¹ Bu eser kütüphane kataloğunda kırâat bölümünde yer almamaktadır. Araştırmalar sonucunda kırâate dair olduğu tespit edilip çalışmaya dâhil edilmiştir.

5. تجويد (Tecvid)

a. Eserin Müellifi: Ahmet Duacı¹²²

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	Bbst
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	28.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Türkçe		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:2
Ebadı	210*155,138*bb mm		Varak:5b-13a +1

c. Eserin Başı:

بشلیا لوم بر رساله حمد له. جوق اسنلک مصطفیٰ یه هم بلهاهلنا اولسون انونک یوزینک سلام. بعد ران بلکل نیه ایدر

کلام

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Bu risâletecvid kaideleri ile ilgili on varaklık bir risâledir. Eser manzum şekilde telif edilmiş olup tecvid kurallarını,(harf-i med, boğaz harfleri, harflerin mahreçleri,vakıf yerleri) gibi başlıklar altında ele almıştır.

Eserde ferağ kaydı ve istinsah tarihi bulunmamaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

شرح تجویدهم بلا در والسلام، سوز تمام اولسون دیالوم یادمز

قل دعا جي قند أحمد آدمز، اي خدا يا عفوكن زمن كناه، تالي يا شام روز مجشر بي كناه، وصلى الله على سيدنا محمد

وآله الطيبين الطاهرين.

¹²² Müellif hakkında bilgi yoktur.

6. تجويد قواعد القرآن العظيم. (Tecvid-i Kavâidi'l-Kur'âni'l- Âzîm)

a. Eserin Müellifi:¹²³

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	11
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	6.3	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Türkçe		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:3
Ebadı	200*155,153*85 mm		Varak:11b-26b+8

c. Eserin Başı:

هذا كتاب تجويد قواعد قران عظيم. بسم الله الرحمن الرحيم اولاً بلكه حرف مد اوجدر..

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Türkçe kaleme alınmış tecvidhakkında küçük bir risâledir. Tecvid ilminin temel konularının yanında harflerin mahreç ve sıfatlarına da yer verilmiştir. Müellif, müstensih ve istinsah tarihi ile ilgili bir bilgiye rastlanmamıştır.

Risâlenin devamında mecmûanın sonu olan 26b'den 35b'ye kadar Cezerî'nin mukaddimesinden alıntı yapılarak harflerin sayısı, mahreç ve sıfatları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Hacı Selim Ağa'nın vakıf mührü mevcut olup ve eserin varak sayıları hakkında bilgi verilmiştir. Risâlenin34 varak olduğu kaydedilmiştir. Kitap sayının dört olduğu belirtilmiş, ancak sonunda bulunan hece harflerinin sayı, mahreç ve sıfatları müstakil bir kitap yerine sıradan bir alıntı şeklinde olduğundan biz bunu risâlenin devamı olarak tanıttık.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وما اشبه فعند هذه الحروف تخفى التنوين تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب

¹²³ Müellifi bilinmiyor.

7. رسالة من التجويد والقراءة. (Tecvid ve Kırâatten Bir Risâle)

a. Eserin Müellifi:¹²⁴

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	Bbst
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	28.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça-Osmanlıca		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı	210*155,138*bb mm		Varak:1a-4a

c. Eserin Başı:

وفي اللسان عشرة مخارج الثمانية عشر حرفا فالقاف من اخر اللسان مما يلي الحق وما يحاذيه من الحنك الاعلى والكاف من المخرج الثاني من بعيد اخر اللسان وما يحاذيه من الحنك الاعلى وهو اسفل من مخرج القاف قليلا...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Risâlenin giriş bölümünde harflerin mahreç bölgeleri Arapça lisânıyla ele alınmıştır. 2b'den itibaren harflerin mahreçleri konusu Osmanlıca işlenmiştir.3a sayfasından itibaren İbn'ül-Cezerînin Mukaddimesi yer almaktadır.

Risâlede ferağ kaydı ve tarihi bulunmamakla beraber 4a sayfasında temellük kaydı bulunmaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

شيوخه من بعض كمنسلى اظهاريله اوقولر تمت حروف استعلا يدي حرفدر خ غ ص ض ط ظ ق وقلقله حروف بشدر قطب جد حرفلريدر

¹²⁴ Müellifi bilinmiyor

8. الورد المفيد في شرح التجويد (el-Virdü'l-Müfid fi Şerhi't-Tecvid)

a) Eserin Müellifi

Es'ad Efendi-Sahhaflar Şeyhîzâde Muhammed Es'ad(ö.1264/1848)

1204/1789 yılında İstanbul'da Ayasofya civarında bir evde dünyaya gelmiştir.¹²⁵

İlk eğitimini babasının yanında, Mısır ve Kudüs'te almıştır. Daha sonra İstanbul'a gelerek Hâlet Efendiden eğitimini devam ettirmiştir. 1808 de müderrisliğe başlamıştır Maddî sıkıntı başgösterince müderrisliği bırakarak naibliğe atanmıştır. 1825te vak'anüvistlik verilmiş ve ömrünün sonuna kadar bu görevde kalmıştır.

Esad efendi hayatı boyunca topladığı 4000 e yakın nâdide eserlerini ilim dünyasına vakfetmiştir. Özellikle tarih üzerine çok eser telif etmiş, kayda değer şiir ve tercüme eserleride vardır. Esad Efendi 1264/1848 de İstanbul'da vefat etmiştir.

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	25
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	32	Müstakil ise	Cilt: 1
Dili	Türkçe		Varak:1a-30b
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı			Varak.

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي انزل القرآن وامر العباد في التلاوة بالترتيل والبيان والصلوة والسلام على النبي النبيل الذي هو معدن

التجويد والترتيل

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Matbu olan bu eser, müellifi tarafından öğrenci ve çocuklara yönelik tecvid kurallarını ve mahreç kaidelerini açıklamak üzere kaleme alınmış bir eserdir. Eserin ilk sayfasında Hacı Selim Ağa Kütüphanesi'ne ait vakıf yazısı bulunmaktadır. Varak 3a'da harf mahreçlerinin ağız ve diş şeması yer almaktadır. Eserde tecvid kuralları (meddi muttasıl, meddi munfasıl, idğâm bilâ ğunne) vs. gibi bâblara ayrılmıştır. Eserin sonunda

¹²⁵ Ziya Yılmaz, "Esad Efendi, Sahaflar Şeyhîzâde", *DİA*, Ankara, C. XI, s. 341-345.

varak 28'den sonra beş varak (Kur'ân'ın faziletleri, tilavet, besmele, hatim) vs. gibi çeşitli fevâidler yer almaktadır. Eserin Dâru't-Tıba'atı'l-Âmire'de 1264 yılında basılmıştır. Eser, Emir Havace tarafından kütüphaneyevakfedilmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ kaydı.

وقد وقع الفراغ من تحرير هذا الوجيز من يد العبد الفقير الى الطاف ربه القدير السيد حسين حمدي سائل نعال السادة النقشبندی في سنة ثلاث وستين ومائتين والف. 1263. في آخر ربيع الاول راجيا...

9. رسالة التجويد (Risâle-i Tecvid)

a. Eserin Müellifi: Mustafa b. Ali (ö.1032/1623)

Bursa'da Dâye Hatun mahallesinde dünyaya gelmiştir. Mısır'a giderek orada hafızlık yaptıktan sonra kırâatlimlerinde mütehassıs olmuştur. Bursa Ulu Camii'ne imam olarak atanan Mustafa b. Ali, Dâru'l-Kurrâ şeyhliğine atanmıştır.¹²⁶

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	15
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	3	Müstakil ise	Cilt:1b
Dili	Türkçe		Varak:30a
Yazı Stili	Nesih-Talik	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	194*120,130*65 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي نزل الفرقان على عبده تنزيلا وامر بترتيبه حيث قال ورتل القرآن ترتيلا...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Eserin zahriyyesinde Üsküdar'da bulunan Valide-i Atik Camii şerifine vakfedildiğine dâir bir ibare ve vakıf mührü bulunmaktadır. Eserde müellif, tecvidin önemine değinmiş ve İbnü'l-Cezerî'den bir alıntı yaparak “her kim Kur'ânı tecvidsiz okursa günahkâr olur” mısrasını nakletmiştir. Ayrıca Hz. Peygamberden “nice Kur'ânı

¹²⁶ Abdullah Akyüz, *Osmanlı Kırâat Âlimleri*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016, s. 193.

okuyanlar vardır ki Kur’ân onları lanetler” hadisini alıntı yapmıştır. Daha sonra lahn (لحن)konusunu işlemiştir.

Müellif kitabı dokuz başlık altında bablar şeklinde telif etmiştir. Bablar,(Harflerin mahreci, harflerin sıfatları, istiâze ve besmele konusu, ya zamiri, med ve kasır, idğâm izhâr, tenvin ve nun-u sâkinenin hükümleri, tefhim terkik, vakf ve sekte) konularını ihtiva etmektedir.

Eserin sonunda telif tarihi olarak 25 zilhicce 1114 yazılmıştır. Aynı sayfada Emir Havace ile meşhur olan “Abdulkadir Üsküdârî tarafından Valide-i Atik Camii şerifine vakfedilmiştir” ibaresi bulunan temellük mührü vardır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب في اليوم الخامس والعشرين من ذي الحجة لسنة.

10. رسالة التجويد. (Risâle-i Tecvid)

a. Eserin Müellifi:¹²⁷

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	11
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	4.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Türkçe		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı	165*105,112*65 mm		Varak:1-54 +2

c. Eserin Başı:

الله تعالى يه حمد وثناده ورسولنه ودخي آله واصحابنه صلوات وسلامدن صكره معلوم اوله كه قرآن مجيدي تجويد ايله...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Müellifrisâlede hamdele ve salveleden sonra tecvidin tanımıyla girizgâh yapmıştır. (Kur’ân’ın tarifi, harfi med, tenvin, sekte, lafzatullâh, işmâm, kalkale) gibitecvid konularını örneklerle işlemiştir. Sayfa kenarlarında yer yer tashih kayıtları

¹²⁷ Müellifi bilinmiyor

vardır. 3a varaktan sonra harflerin sıfatları konusu işlenmiştir. 42b sayfasından itibaren isemahreç bölgeleri hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonraki sayfalarda ise harflerin mahreçleri ve sıfatları, İbnü'l-Cezerî'nin mukaddimesinden alıntı yapılarak açıklanmıştır.¹²⁸

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

ولسان جبريل عليه السلام من اوله اخذ بيوروب واصحاب امتنه تعليم ترغيباً لا ابتغاء لوجه الله تعالى تفهيم بيورمشلردر.

11. Tecvidü'l-Kur'âni'l-Âzîm (تجوید القرآن العظیم)

a. Eserin Müellifi:¹²⁹

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	11
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	5.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Türkçe		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı	212*150,147*90 mm		Varak:1b-7a

c. Eserin Başı:

حرف مد قجدر اوجدر ندر و ي ا سبب مد قجدر ايكيدر همزه سکون واو نرده حرف مد اولور واو ساکن ما قبل مضمون اولسه اول زمانده حرف مد اولور...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Risâle sekiz varaktan oluşmuş,tecvide dâir soru-cevap şeklinde kaleme alınmış bir eserdir. Müellif esere (harf-i med, sebab-i med, medd-i muttasıl, medd-i munfasıl, medd-i lâzım, meddi ârız)gibitecvide dâir kuralları ele almıştır. Risâlenin sayfa kenarlarında tecvid kaideleri ile ilgili şerhler yer almaktadır.

¹²⁸ Eserde 35a varaktan sonra tecvid hakkında bir risâle daha mevcuttur. Bu iki risâleyi tek bir risâle olarak değerlendirilmiştir

¹²⁹ Müellifi bilinmiyor.

Eserin zahriyesinde Emir Havâce tarafından Üsküdar Atik Valide-i Camii şerifine vakfedildiğine dâir yazı bulunmaktadır. Risâlenin sonunda 1087 tarihli istinsah kaydı mevcuttur ve Valide Atik Camii vakıf mührü bulunmaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب الخط باقي والعمر فاني والعبد عاصي والرب عافي سنة

12. Kitâb-ı Tecvid-i Kavâidi'l-Kur'âni'l-Kerîm)

a. Eserin Müellifi:¹³⁰

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Kemankuş	Cilt Türü	
Demirbaş No	5.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Türkçe		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:2
Ebadı	212*150,147*90 mm		Varak:10b-18b

c. Eserin Başı:

اولا بلکه حرف مد اوجدر واو يا الف سبب مد ايكي همزه سكون هر قجن بر يرده حرف مدن برسي اولسه...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Müellifi belli olmayan risâletecvide dâir olup on varaktan oluşmaktadır. Müellifrisâlede medlerleilgilikaidelerdenbaşlayarak, tecvid kaidelerini misallerle açıklamıştır. Risâlenin kenarlarında yer yer tashih kayıtları bulunmaktadır. Teliftarihi bulunmayan eserde istinsah kaydı olarak 1092 tarihi geçmektedir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

فعند هذه الحروف يخفى كلى التنوين تمت سنة اثنا وتسعون والف .

¹³⁰ Müellifi bilinmiyor.

13. رسالة تجويد قواعد القرآن العظيم (Risâle-i Tecvid-i Kavaid-i Kur'âni'l-Âzîm)

a. Eserin Müellifi:¹³¹

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	5.3	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Türkçe		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:3
Ebadı	212*150,147*90 mm		Varak:18b-23b+2

c. Eserin Başı:

الله تعالى يه حمد ثناده ورسولنه ودخي ال اصحابنه صلوة وسلامدن صكره معلوم اوله كه ...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Bu risâlede tecvid ilmine dâir olup altı varaktan oluşmaktadır. Tecvidkonularını diğertecvidrisâlelerinde olduğu gibi harfi medden başlayarak sırasıyla ele almaktadır. Risâlenin sonunda 1094 tarihli istinsah kaydı bulunmaktadır. Risâlenin sonunda iki varaklık sıfatı hurufla ilgili (şiddet, rihvet, cehr, hems) gibi muhtelifkonularyer almaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وبري سورة ء مطففين ده كلا بل ران تعريفني يسر بودر السكت قطع الصوت دون النفس. سنة اربع وتسعين وال ف تمت الكتاب

¹³¹ Müellifi bilinmiyor.

14. رسالة التجويد.(Risâle-i Tecvid)

a. Eserin Müellifi: Prizrenî-Mahmud b. Süleyman¹³²

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Kemankes	Cilt Türü	
Demirbaş No	6.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Türkçe		Varak:
Yazı Stili	Harekeli Nesih	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı	190*132,bb*bb mm		Varak:1b-20a

c. Eserin Başı:

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد واله وصحبه اجمعين نوندنصكره معلوم اوله كه قران اوقيان اخوانه
علم تجويدي اوكرنمك فرض عيندر...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Risâletecvid ilmine dâir kaleme alınmış olup,tecvidin tanımı ve önemi ile başlanmış ve oniki fasıldan oluşmuştur. Konular (mübtedîyegüç olan konular, mehâricu'l-hurûf, ihfâ'ul-huruf, izhâru'l-hurûf,idğam bil-hurûf) vs. beyanındadır. Risâlenin devamında bu fasıllar örneklerle beraber tafsilatlarıyla açıklanmıştır. Risâlenin kenarlarında yer yer açıklamalar bulunmaktadır. Risâlenin sonunda Kur'ân-ı Kerîmde geçen açık ve kapalı (ت)harfinin beyanı ve (حيث ما) gibi bazı kelimelerin bitişik veya ayrı yazılış şekillerine değinilmiştir.

Eserin zahriyyesinde, Muhammed Zeyn Ahmed adlı kişinin temellük kaydı ve 1091 tarihi vardır. Yine eserin Emir Havâce tarafından Üsküdar Valide-i Atik Câmii Şerifine vakfedildiğine dâir vakıf yazısı bulunmaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

ايت غضبي جمع اتمك جائز دكلدر اولندن غيري يرده جائزدر تم الكتاب.

¹³² Müellif hakkında bilgi yoktur.

15. قواعد القرآن العظيم (Kavâidü'l-Kur'âni'l-Âzîm)

a. Eserin Müellifi: Hâcibzâde-Muhammed Emin b. Mustafa Efendi¹³³

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	13
Bölümü	Kemankuş	Cilt Türü	
Demirbaş No	15-1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Türkçe		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı	212*145,135*95 mm		Varak:1a-8b

c. Eserin Başı:

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيد الخلق محمد وآله اجمعين وبعد فان هذه الكتاب للاسئلة والاجوبة من قاعدة القرآن جمعه بالتركي...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Mecmu'anın ilk risâlesi olan eser, tecvid ilmiyle ilgilidir.Müellif girişte eserin öğrencilere yönelik olduğunu ifade etmiştir. (İstiâze, besmele, hâ-ı kinâye, med kasır, mehâriç) gibi konular bâblar şeklinde ele alınmıştır. Varak 7a'da (ض) ve (ظ)harfleriyle ilgili bilgiler mevcuttur.

Eserin vikâyesinde müellifin adı ve vefat tarihi kaydı vardır.Sayfa kenarlarında yer yer hâşiye ve tashih kayıtları vardır. Telif tarihi veya istinsah kaydı bulunmayan eserin sonunda,(lâm-ı ta'rifin idğâmı ve izhârı) ile ilgilideaçıklamalar bulunmaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

ودخي قرانوں ساکن اظہارایدر قجن یایہ واوہ اوغرسہ تمت بعون الله تعالى.

¹³³ Müellif hakkında bilgi yoktur.

16. قواعـد القرآن في تجويد القرآن (Kavâidü'l-Furkân fiTecvidi'l-Kur'ân)

a. Eserin Müellifi: Hâcibzâde-Muhammed Emin b. Mustafa Efendi¹³⁴

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	13
Bölümü	Kemankuş	Cilt Türü	
Demirbaş No	15-2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Türkçe		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:2
Ebadı	212*145,135*95 mm		Varak:9b-21a

c. Eserin Başı:

الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلاة والسلام على خير البرية محمد واله وصحبه اجمعين. الله تعالى به حمد
ايدوب...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Eser küçük bir risâleden oluşmaktadır, mecmu'ada bulunan önceki risâleyle aynı müellife aittir. Risâlede dokuz başlık altında (istiâze, besmele, medler konusu, tenvin, hükm-ü ra, vakıf, resm-i hat) gibi konular işlenmiştir. Müellif varak 13a, 13b ve 14b' de tecvid kaidelerini nazım şeklinde ele almıştır. 22a ve 22b de kırâat imamlarının isimlerini rumûzlarıyla birlikte kaydetmiştir. 17. ve 18. varaklarda sayfa kenarlarında hâşiyeler mevcuttur. Eserin sonunda istinsah tarihi 1111 olarak kaydedilmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

ويا ايها فوق الدخان وايها/ لدى النور والرحمن رافقن حملا. تمت بعون الله تعالى سنة

¹³⁴ Müellif hakkında bilgi yoktur.

17. رسالة التجويد (Risâletü't-Tecvid)

a. Eserin Müellifi:¹³⁵

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	13
Bölümü	Kemankes	Cilt Türü	
Demirbaş No	18-2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Türkçe		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:2
Ebadı	207*145,157*97 mm		Varak:3b-23a

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي امرنا الى قراءة القرآن بالتجويد ويسر الينا قرائته بالتجويد والصلاة والسلام على محمد الذي تعلم القرآن بالتجويد...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Bu risâletecvid ilmi ile ilgili olup risâlenin başında müellif tecvidin önemi hakkında bilgi verdikten sonra, Kur'ân tilavetinde yapılan hatalar, Kur'ân-ı Kerîm eğitiminin fazileti, sûrelerin fazileti, Kur'ân-ı Kerîm'in ve tecvidin tanımı, harflerin mahreç yerlerive sıfatlarından bahsettikten sonra tecvid ilminin bütün kaidelerini örnekleri ile beraber elalmıştır. Sayfa kenarlarında yer yerhâşiyeler mevcuttur. 16a da vakıf mührü bulunmaktadır. Risâlenin sonunda telif tarihi ve ferağ kaydı bulunmamaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

سوره اخري تكبري اولشدرمق جائزدر الا ابري ومدي وحدي اولشدرمسه اولی در

¹³⁵ Müellif hakkında bilgi yoktur.

18. كتاب تبيان لمقدمة التجويد (Kitab-i Tibyân li-Mukaddimeti't-Tecvid)

a. Eserin Müellifi:¹³⁶

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	13
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	18-4	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Türkçe		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:4
Ebadı	207*145,157*97 mm		Varak:26b-69a

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي انزل على عبده الكتاب ووعد من تلاه وعمل به جزيل أجره حمد موقن بيوم الحساب...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Risâletecvid ilmi ile ilgilidir. Müellif risâlenin dibacesinde Müzzemmil-sûresinin 4. âyetini delil olarak göstererek Kur'ân-ı Kerîmi tecvidli okumanın gerekliliğini beyan ettikten sonra tecvidahkâmını on meratip şeklinde ele almıştır. Bunlar: (Nun-u sakine, medler, maksûrat, tefhim, terkik, vakf, vasl, ravm, işmâm ve mahreç)tir. Risâlenin devamında bu konulardetaylı birşekilde açıklanmıştır. Risâlenin sayfa kenarlarında bolca açıklamalar mevcut olup varak 40a da vakıf mührü bulunmaktadır. Risâlenin telif tarihi ve istinsah kaydı bulunmamaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تمت للمقدمة التجويد في الكلام المجيد غفرالله لجامعه ولقاره ولناظره ولكاتبه ولكافة المسلمين اجمعين يا كريم يا رحيم

¹³⁶ Müellif bilinmiyor.

19. رسالة في قواعد القرآن (Risâlefi Kavâidi'l-Kur'ân)

a. Eserin Müellifi:¹³⁷

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	137-5	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Türkçe		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:5
Ebadı	212*140,147*93 mm		Varak:168a-182a

c. Eserin Başı:

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين ولا عدوان الا على الظالمين والصلاة والسلام على خير البرية...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Müellif burisâleyi kaleme almasının sebebini, çocukların tecvidilmini daha kolay öğrenmeleri için olduğunu açıklıyor. eş-Şâtıbînin tecvidrisâlesinden istifade edenmüellif,tecvidkonularını; (istiâze, besmele, ha zamîri, medler, idğam, nun-u sakın ile tenvin, vakf ve resmi hat) konularını sekiz bab halinde işledikten sonra 179b de harflerin mahreç bölgelerini şema ile göstermiştir.

Müstensihi ve istinsah tarihi belli olmayan risâlenin varak 168a'daÜsküdar Valide-i Atik Camii'ne vakfedildiğine dâir, vakıf mührü bulunmaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

يعلمون تعلمون تشكرون كفى. تم رحم الله لمن دعى ونظر لكاتبه بالخير والغفران.

¹³⁷ Müellifi belli değildir.

20. شمسية في علم التجويد.(Şemsiyye fi İlmi't-Tecvid)

a. Eserin Müellifi: Konevî-Ahmed b. Karamanî¹³⁸

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	21
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	251-2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Türkçe		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:2
Ebadı	147*93,107*54 mm		Varak:29b-54a

c. Eserin Başı:

قال العبد الضعيف احمد بن قرامان القونوي احسن الله اليه الغني الحمد لله الذي نور قلوب المؤمنين بنور المعرفة والايقان...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Müellifin varak 29a'da ki ifadesine göre, mübtedîlerin faydalanması için kaleme almıştır. Risâleyi oniki babdan oluşturmuş ve (tecvid, nun-u sakin ve tenvin, ha-ı kinâye, med-kasır, hükmü-ra, idğam-hazif, resmî hat, maktu' ve mevsûl, tı ve dad harfî, meharicü-l huruf, sıfat-ı huruf ve adedü-s suveri vel âyât) konularını etraflıca ele almıştır. Varak 51a da vakıf mührü bulunmaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

نون اولی نون ثانیہ ده ادغام اولنه اشتماله بله. الحمد لولیه والصلاة علی نبیه محمد واله وصحبه اجمعین

¹³⁸ Müellif hakkında bilgi yoktur

21. رسالة التجويد.(Tecvid Risâlesi)

a. Eserin Müellifi:¹³⁹

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	21
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	511.3	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:3
Ebadı	210*148,110*75 mm		Varak:24a-28b

c. Eserin Başı:

ما قبلها باللين وتوصف الراء واللام بالحروف وتوصف الشين بالتفشي وتوصف الضاد بالاستطالة ومن صفات الحروف ما هو قوي وما هو ضعيف...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Bu mecmuada toplam beşrisâle mevcuttur. Eserin başında Emir Havace tarafından Üsküdar Valide-i Atik Camii'ne vakfedildiğine dâiribâre vardır.Bu eser mecmuanınüçüncürisâlesidir. Bu risâlede (sıfatı huruf, yedi kırâat imamların isimleri, Kur'ân'da secde âyetlerinin yeri) gibi muhtelif kırâatve tecvidkonuları anlatılmıştır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

يع قرا مد ايتديلر قصر ايتديلر نمقدار ايكي الف مقدار مد اتفاقيدر يعني واجبدرجم.

¹³⁹ Müellifi belli değildir.

22. رسالة قواعد القرآن (Risâle-i Kavâidil-Kur'ân)

a. Eserin Müellifi:¹⁴⁰

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	16
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	516.4	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Türkçe		Varak:
Yazı Stili	Harekeli Nesih	Mecmuada ise	Risâle:4
Ebadı	208*143,162*73 mm		Varak:77b-78a

c. Eserin Başı:

اعلم ان الوقف مقصورت على خمس مراتب لازم ومطلق وجائز ومجوز بوجه ومرخص ضرورة فشرع الان من في بيان الوقف...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

İki sayfalık kavâidi Kur'ân ile ilgili bir risâledir. (Lâzım, mutlak, câiz, mücevvez ve murahas) olmak üzere beş çeşit vakıf alâmeti ele alınmıştır. Müellif risâleye önce Arapça olarak başlamış daha sonra Türkçe olarak devam etmiştir. İkinci sayfada ر harfinin tefhîm ve terkik okunması gereken yerler belirtilmiş olup, birinci sayfayla bağlantılı değildir.¹⁴¹

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وان كان وقف بالروم فحكمه حكم الوصل فان كان الروم ضمنا فخم او كسرا وقف.

¹⁴⁰ Müellifi belli değildir.

¹⁴¹ Eserin sayfalarının eksik olduğu görülüyor.

23. رسالة في تحقيق مخرج الضاد.(Risâlei fi Tahkik-i Mahreci'd-Dâd)

a. Eserin Müellifi:

Saçaklızâde Muhammed b. Ebû Bekir el-Marâşî(ö.1145/1732)

1070-1080/1660-1670'te Maraşta doğdu. Ailesine nisbetle Saçaklızâde, doğum yeri dolayısıyla Mar'aşî olarak tanınır. Saçaklızâde Maraşta vefat etmiştir.¹⁴²

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	23
Bölümü	Kemankuş	Cilt Türü	
Demirbaş No	556.18	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Talik	Mecmuada ise	Risâle:18
Ebadı	212*147,bb*bb mm		Varak:67b-70a

c. Eserin Başı:

يقول البائس الفقير محمد المرعشي المدعو بساجقلي زاده اكره الله سبحانه بالفلاح والسعادة هذه كلمات تتعلق بكيفية اداء الضاد المعجمة...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Risâlenin başında ki iki varakta, risâle ile ilgisi olmayan muhtelif fevâid bilgiler bulunan yazılar mevcuttur.

Risâle mahreci ض ile ilgili olup, mukaddime, maksad ve hâtimedden oluşmaktadır.Mukaddimede huruf-i itbaktan bahsedilmiş, maksatta ض harfinin telaffuzundan bahsedilmiş, hatimede ise ض harfinin doğru ve yanlış telaffuzdan bahsedilmiştir. Risâlenin sayfa kenarlarında bolca açıklamalar yer almaktadır. Eserin sonunda,risâlenin müellif tarafından tashih edilen bir nüshadan alındığı kaydedilmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

يقول البائس الفقير قد وفق الله سبحانه فاوضحت الحجة...وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين

¹⁴² Keşfü'z-zunûn, C,II, s, 1147. Osmanlı Müellifleri, C, I, s, 325-327;Tahsin Özcan, "Saçaklızade Mehmed Efendi",DİA, C. XXXV, İstanbul2008, s, 368-370.

24. الدر اليتيم(ed-Dürü'l-Yetim)

a. Eserin Müellifi:

el-Birgivî-Muhyiddin Muhammed b. Pir Ali(ö.981/1573)

929/1523 tarihinde Balıkesir’de dünyaya gelmiştir. İlk tahsilini babasından alan Birgivî, İstanbul’da dönemin meşhur âlimlerinden tahsil görmüştür. Birgivî*Avâmil* ve *İzhâreser*leriyle ilim dünyasına büyük bir katkıda bulunmuştur.Yakalandığı veba hastalığı sonrasında 52 yaşında Hakk’ın rahmetine kavuşmuştur.¹⁴³

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	13
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	675	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak: 8
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	165*111,120*65 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

لله الحمد في الاولى والاخرة ولحبيب الصلاة والسلام وآله الطاهرة وبعد فهذه رسالة في التجويد...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Eser, el-Birgivî’nin tecvid ilmine dâir kaleme aldığı bir risâledir. Eserde (ıtbak, istidâle) gibi huruf-u sıfatlar açıklandıkta sonra,(kalkale, idğam, ihfa) gibi tecvid kuralları ve meharicu-l hurufıla ilgili açıklamalarda yer almaktadır. Kur’ân-ı Kerîm’i okuma seyriyle alakalı bilgilerde mevcuttur.¹⁴⁴

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تمت الرسالة بعون الله تعالى وحسن توفيقه على يد العبد الضعيف النحيف والمذنب ... عبد الكريم محمد بن عفا عنهما
العفو الرؤف اللطيف اللهم اغفر لهما وسائر المسلمين اجمعين.

¹⁴³ Emrullah Yüksel, “Birgivî”, *DİA*, C. VI, İstanbul 1992, s. 191-194.

¹⁴⁴ Bu eser iki varaklık bir risâle olup (974/1576) başında kaleme alınmıştır. Eskicizâde’nin tercümesiyle birlikte İstanbul 1253, 1280; İzmir 1301 yılında basılmıştır. Aynı zamanda bu esere müellifin kendisi bir şerh yazmıştır. Bkz. Yüksel, “Birgivî”, *DİA*, Ankara, 1992, C. VI, s. 191-194.

25. كنوز أَلطاف البرهان في رموز أوقاف القرآن. (Kunûzü El-tâfi'l-Burhân fi Rumuzi Evkâfi'l-Kur'ân)

a. Eserin Müellifi: Muhammed Sâdık el-Hindî¹⁴⁵

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	23
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	43	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak:40s
Yazı Stili		Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı			Varak:

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي هدانا لتلاوة كتابه الذي انزله على عبده هدى للمتقين والصلاة والسلام على اشرف خلقه محمد الذي فضله على جميع الانبياء والمرسلين...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Tecvid ilmine dâir kaleme alınmış bir eserdir. El yazısından basılmış olan eserin müellifi, kütüphane bilgi fişlerinde sehven olsa gerek el-Ca'berî olarak kaydedilmiştir. Eserin zahriyesinde Üsküdar Hüdâ-i Kütüphanesine vakfedildiğine dâir kayıt bulunmaktadır. Eserde,(meharicu'l-hurûf, sıfat-ı hurûf, mekkî ve medenî sûreler, Kûfîler, Basrîler, Şâmîlere göre sûrelerin âyet sayısı ve vakflar) konusu ele alınmış oluponbeş fasıldan oluşturulmuştur. Eserin sayfa kenarlarında yer yer hâşiyeler bulunmaktadır. Eserde bolca şematik çizimler yer almaktadır.

Eserin telif tarihi olarak 1290 kaydedilmiş olup Muhammed es-Suhaymî eş-Şâfi tarafından ebced hesabıyla iki ayrı şiirde nazım olarak yazılmıştır.Müstensihi Abdul'âl Ahmed'dir. Eserin basımı1290 yılında Mısır Kastiliye Matbaasında yapılmıştır.

¹⁴⁵ Kütüphane bilgi fişlerinde eserin müellifi el-Ca'berî olarak kaydedilmiştir. Fakat eserin vikayesinde müellifin adı Muhammed Sâdık el-Hindî olarak kayıtlıdır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

هذا ما تيسر منه والله سبحانه وتعالى اعلم بالصواب واليه المرجع والمآب...بقلم كاتبها الفقير عبد العال احمد غفر الله
ولوالديه آمين.

26. الورد المفيد في شرح التجويد.(el-Virdü'l-Müfid fi Şerhi't-Tecvid)

a. Eserin Müellifi: Es'ad Efendi-Sahhaflar Şeyhizade Muhammed Es'ad¹⁴⁶

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	23
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	45	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Türkçe		Varak: 62s
Yazı Stili		Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı			Varak:

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي القرآن وأمر العباد في التلاوة بالترتيل والبيان والصلاة والسلام على النبي النبيل...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Tecvid ilmine dâir telif edilmiş birrisâledir. Özelliklemüellif burisâle-i mübtedî ve sıbyanlar için derlediğini, tecvid ilminin bazı fûruatını kasrettiğini, önemine haiz kavâidleri (maharicu'l huruf, sıfatı lâzime ve sıfatı ârıza,) çocukların daha kolay anlaması ve kavraması için açıkladığını, mübtediler ise talim ederek kuvvet bulacağı bir risâle olduğunu beyan etmiştir. Merhum Birgivî Muhammed efendinin deryetim tam risâle metninin şerhinden istifade ederek telif etmiştir. Müellif varak 6a da meharicu'l hurufu şematik bir tablo ile göstermiş ve 28b ye kadar tecvid ilminin genel konularını işlemiştir. Varak 28a da ferağ kaydı mevcuttur. Müstensihin adı Seyyid Hüseyin Efendi, istinsah tarihi tarihi ise, Rebîû'l Evvelin sonu 1263 olarak zikredilmiştir. Kitabın sonunda beş varaklık faydalı bilgiler mevcuttur.

¹⁴⁶ Hacı Selim Ağa, nr. 32

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

بو فوائد واصل انجام وبو مقدار له اكتفا اولنه رق ختم كلام قلندى.

27. زلة القارئ (Zelletü'l-Kârî)

a. Eserin Müellifi: ez-Zeyli-Ebü'l-Leys Muharrem b. Muhammed b. Arif b. İlyas¹⁴⁷

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	13
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	50	Müstakil ise	Cilt:1b
Dili	Arapça		Varak: 28b
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	149*102,100*54 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي انزل كلاما قيما لا يحوم حوله العوج والصلاة والسلام على رسوله محمد الناطق بالبينات والحجج...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Müellif eserde Kur'ân tilavetinde ekseriyetle yapılan hatâları ve bu okuyuş hatâlarının namaz sıhhati üzerindeki etkisini ele almıştır. Bu konuda müellifin başvurduğu kaynaklar şunlardır. *Hizanetü'l-Müftin*, *Bezzaziyye*, *Fetvel Fudûli*, *Münyetül Musallin*.

Eser altı bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler; (irab hataları, harflerde yapılan hatalar, kelime hataları, âyet yerlerinde yapılan hatalar,vakf ve ibtida hataları, harflerin mahreç yerleri ve adları, küfre düşüren vakf hataları) başlıkları altında bulunmaktadır.

Eserin vikâyesinde kitabın adı ve müellifin ismi yazılmış ve Hüdâî kütüphanesine vakf edildiğine dâir ibare bulunmaktadır. Eserin telif tarihi ve istinsah tarihi bulunmamaktadır.

¹⁴⁷ Müellif hakkında bilgi yoktur. Olabilir

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

لا احصي ثناء عليك انت كما اثنيت على نفسك. تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب.

28. رسالة التجويد (Risâle-i Tecvid)

a. Eserin Müellifi: Ahmed Antalyalı¹⁴⁸

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	bbst
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	55	Müstakil ise	Cilt:1b
Dili	Arapça		Varak: 6b
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	222*162,155*90 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي انزل القرآن هادياً للانام وسبباً للفوز بدار الاسلام وبين لنا فيه الكلام ووضح لنا فيه بحجة الاسلام والصلاة والسلام على محمد سيد البشر...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Müellif risâlenin 1a varakında eserini telif etme sebebini, çocuğunun (vesairil ihvânın) Kur'ân-ı Kerim'i öğrenme yaşına gelmesi ve Allah'a bir vesîle olması için kaleme aldığını ifade ediyor. Konuya (huruf-u heca'dan başlanarak kalın ve ince harfler, ve harfinin ince ve kalın okunduğu yerler, mehâricu'l-huruf, sıfâtü'l-huruf vediğer tecvid kaidelerini) anlaşılır bir dille anlatıyor.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

متقاربين. شمسية. بلا غنه. مع الغنة. ادغام مثلين اولور قجن مدغم ايله مدغماً فيه مخرجه وصفته.

¹⁴⁸ Müellif hakkında bilgi yoktur.

29. رسالة في الصاد ردأ على ساجقلى زاده. (Risâlefi'd-Dâd Redden alâ Saçaklızâde)

a. Eserin Müellifi: el-İzmirî-Muhammed b. İsmail¹⁴⁹

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	56.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili		Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı			Varak:1-22

c. Eserin Başı:

قال محمد الازميري ابن اسماعيل عليهما رحمة الرحمن الجليل الحمد لله منزل القرآن على افضل العباد..

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Bu eser matbû olup Saçaklızâde Maraşlının ضharfi risâlesine bir reddiye olarak Mehmet Efendi el-İzmirî tarafından kaleme alınmıştır. Eserin başında Kur'ân-ı Kerîm'in harflerinin mahreçleri konusu işlenmiştir. Kur'an-ı Kerim tilavetinde vekırâat ilminde harf mahrecinin öneminden bahsetmiş ve bir harf dahi yanlış telaffuz etmenin resmi mushafa muğayır olacağını ve dolayısıyla Kur'ân-ı Kerimdeki bir harfi değiştirmeninde küfre kadar götürebileceğine dâir olan görüşlerini zikretmiştir.

Daha sonra ضharfi mahrecinden nasıl çıkarılması gerektiği ve bu konu hakkındakırâatâlimlerinin görüşlerini zikretmiş ve Saçaklızâdenin ضharfi mahreci konusunda diğer kırâatâlimlerinden ayrıldığını ve yanlışla düştüğünü savunmuştur. Müellif yazdığı reddiyenin sonunda varak 21a da kendi görüşünü destekleyen başka âlimlerin görüşlerinede yer vermiştir. Eserin sonunda varak 22b de ضve ظharfleri arasındaki iltibâsı hakkında Türkçe bazı bilgiler geçmiştir. Son sayfalarda matbaada yapılan hataların düzeltme listesine de yer vermiştir.

¹⁴⁹ Müellif hakkında bilgi yoktur.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

كما صرح به في اخره والمراد بقوله والتحق بما بلاد سائر الاعاصم انتهى بالحرف

30. رسالة في كيفية أداء الضاد. (Risâle-i fi Keyfiyyeti Edâi'd-Dâd)¹⁵⁰

a. Eserin Müellifi: Saçaklızâde-Muhammed b. Ebû Bekir el-Marâşî(ö. 1145/1732)¹⁵¹

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	56.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili		Mecmuada ise	Risâle:2
Ebadı			Varak:23-40s.

c. Eserin Başı:

يقول البائس الفقير محمد المرعشي المدعو بساجقلي زاده أكرمه الله سبحانه بالفلاح والسعادة وهذه كلمات تتعلق بكيفية

اداء الضاد المعجمة...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Bu risâle bir önceki matbueserin ikinci kısmını oluşturan risâledir. İzmirli Mehmet Efendi tarafından reddiye yazılan Saçaklızade'nin risâlesidir. Bu risâlenin bir nüshası Kemankeş koleksiyonunda 556,18 demirbaş no da yer almaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

ذلك فبأي حديث بعده يؤمنون والحمد لله الذي بعزته وجلاله تتم الصالحات وسبحان ربنا رب العزة عما يصفون وسلام

على المرسلين والحمد لله رب العالمين.

¹⁵⁰ Tahkikini Hâtim Salih ed-Dâmin yapmış, 2003 yılında Beşâir yayınevinde basılmıştır

¹⁵¹ Kemankeş, nr. 556.18

31. سؤال وجوابلي تجويد(Suallive Cevablı Tecvid)

a. Eserin Müellifi: Ferid Efendi

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	57	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Türkçe		Varak: 29s
Yazı Stili		Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı			Varak:

c. Eserin Başı:

سؤل - حرف مد قاجدر؟ جواب - اوجدر: واو، يا، الفدر.

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Üsküb-i Kebîr Mektebi İbtidaisinde âdab muallimliği olarak vazife yapan Hafız Ferit tarafından 1324 tarihinde Dersââdet'te basılmıştır. Konuları sorulu-cevaplı şeklinde ele alınmış, matbuu bir eserdir.

Muallimlik yaptığı dönemin bir mahsûlü olduğunu dillendirdikten sonra, telif sebebini; Dini mübin-i islâmın esası olan Kur'ân-ı Kerîm lafızlarının hatasız kırâatedilmesi ve sır ile tahrir olunan ibârelerin hıfzının kolay olması için olduğunu zikretmiştir. Varak 1a'da temellük kaydı bulunmaktadır.

Müellif risalenin 13 sayfasından itibaren;(imâle, teshil, işmâm, harfi lin ve Kur'ân-ı Kerîm'deki 14 secde âyetinin hangi sûrelerde olduğunu beyanetmiş ,bunların yedisinin farz, üçünün vacip diğer dördünün ise sünnet olduğunu manzum bir şekilde kaleme almıştır.

Târifi tasvir başlığı altında ağızdaki dişleri; (tesniye, nâbe, dars, dâhik, dâhin, nâciz) diye gruplara ayırmış ve mahreç bölgelerini şematik bir tablo ile göstermiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

سنت اولدی نمل، اقرأ، نجم داخی انشقاققارء وسامع اولانه امر ايدر رب الانامتم الكلام

32 كتاب التجويد في كلام المجيد (Kitâbü't-Tecvidfi Kelâmi'l-Mecîd)

a. Eserin Müellifi:¹⁵²

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	16
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	137-4	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Türkçe		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:4
Ebadı	212*140,147*93 mm		Varak:126-167

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي انزل على عبده الكتاب ووعد من تلاه وعمل به جزيل الثواب احمده حمد موقن بيوم الحساب...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Tecvidle ilgili bir risâle olup, Kur'an-ı Kerîm ve tecvidin fazîletlerinden ve gerekliliğinden bahsettikten sonra bu konudaki hadisi şerifleride delil olarak göstermiştir. Tecvid ahkâmını; (nun-i sakın ve tenvinin hükümleri, medler, müfehhome, mürakkaka, vakf, vasl, mehâricü'l huruf) gibi konuları on mertebe halinde ele almıştır. Varak 140 da vakıf mührü bulunmaktadır. Eserin 163 varakında madlab kayıtları mevcuttur.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تم الرسالة على يد اضعف العباد ابراهيم سعدي كاتب ديوان همايون غفر الله لمن نظر ودعى لكاتبه بالرحمة والغفران.

¹⁵² Müellifi belli değildir.

33. رسالة عنالتجويد والقراءات.(Tecvid ve Kırâat hakkında bir risâle)

a. Eserin Müellifi:Risâlenin müellifi belli değildir

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	bbst
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	28.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça-Osmanlıca		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı	210*155,138*bb mm		Varak:1a-4a

c. Eserin Başı:

وفي اللسان عشرة مخارج الثمانية عشر حرفا فالقاف من اخر اللسان مما يلي الحق وما يحاذيه من الحنك الاعلى والكاف من المخرج الثاني من بعيد اخر اللسان وما يحاذيه من الحنك الاعلى وهو اسفل من مخرج القاف قليلا...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Risâlenin giriş bölümünde harflerin mahreç bölgeleri Arapça lisânıyla ele alınmıştır. 2b den itibaren harflerin mahreçleri konusu Osmanlıca işlenmiştir.3a sayfasından sonra ibnü'l-Cezerînin mukaddimesi yer almaktadır.

Risâlede ferağ kaydı ve tarihi bulunmamakla beraber 4a sayfasında temellük kaydı vardır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

شيوخدن بعض كمسنلر اظهاريله اوقولر تمت حروف استعلا يدي حرفدر خ غ ص ض ط ظ ق ج د وقلقله حروف بشدر قطب جد حرفلريدق ط ب.

34. التجويد (Tecvid)

a. Eserin Müellifi: Ahmet Duacı

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	bbst
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	28.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Türkçe		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:2
Ebadı	210*155,138*bb mm		Varak:5b-13a +1

c. Eserin Başı:

بشلیا لوم بر رساله حمد له/ جوق اسنلك مصطفى یه هم بله/اهلنا اولسون انونك یوزینك سلام/ بعد ران بلكل نیه ایدر
كلام

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Bu risale tecvid kaideleri ile alakalı on varaklık bir risaledir. Eser manzum şekilde yazılmış olup tecvid kurallarını (harfî med, boğaz harfleri, harflerin mahreçleri,vakıf yerleri) gibi başlıklar altında ele almıştır.Eserde ferağ kaydı ve istinsah tarihi bulunmamaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

شرح تجویدهم بلا در والسلام، سوز تمام اولسون دیالوم یادمزقل دعاچی قند أحمد آدمز، ای خدا یا عفوکن زمن کناه،
تالی یا شام روز مجشر بی کناه، وصلی الله علی سیدنا محمد وآله الطیبین الطاهرین.

35. رعاية التجويد.(Riâyetü't-Tecvid)

a. Eserin Müellifi: Risâlede müellif ile ilgili bir kayıt bulunmamaktadır.

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	14
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	28.6	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:6
Ebadı	210*155,138*87 mm		Varak:72a-77b

c. Eserin Başı:

ذكر الخلاف بين عبد الوارث واليزيدي عن شيخهما أبي عمر وابن العلاء فاما رواية عبد الوارث وقرأت بها القرآن من اوله الى اخره على الشيخ ابين نصر احمد ابن عبد اللوهاب المقرئ

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Müellif risâlede ebû Amr (154/771)'ın râvileri olan Abdülvaris ile Yezidî arasındaki kırâat farklılıklarını açıklamıştır. Varak 73b de Peygambere ulaşan kırâat isnad zincirini vermiştir.

Daha sonra Abdülvaris ile Yezidî arasındaki farklı okuyuşlar sûre sûre incelemiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

آخر الكتاب والحمد لله رب العالمين وصلواته على سيدنا محمد وآله الظاهري

36. Mukaddimetü'l-Tecvid alâ-Kavâidi'l-Kur'ân) مقدمة التجويد على قواعد القرآن.

a. Eserin Müellifi:es-Sehâvî-ebü'l-Hasan Alemüddin Ali b. Muhammed el-Makkarî

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	bbst
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	28.7	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:7
Ebadı			Varak:79b-82a

c. Eserin Başı:

يا من يروم تلاوت القرآن \ ويرم شأوا اتيمة الاثقان \ لاحتسب التجويدمدا مفردا

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Bu risalede müellif eserine ibnü'l-Cezerinin mukaddimesinin bir kısmıyla başlamış olup daha sonra, Fecr sûresinden başlayarak Nâs sûresine kadar Abdülvaris ile Yezidî arasındaki kırâat farklılıklarını açıklamıştır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وحم سجد واما اربعة التي هي ستة في النمل والنجم والنشفاق والعلق ذكر في المحيط

B. Manzûm Eserler

1. المقدمة (el-Mukaddime)

a. Eserin Müellifi:

İbnü'l-Cezerî-Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed(ö....)¹⁵³

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	15
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	12.4	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Harekeli Nesih	Mecmuada ise	Risâle:4
Ebadı	180*118,115*66 mm		Varak:64-68

c. Eserin Başı:

يقول راجي عفو رب سامع / محمد بن الجزري الشافعي / الحمد لله وصلى الله / على نبيه وطفاه...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Manzum olan eserin müstensih ve istinsah tarihi bulunmamaktadır. Yazı karakterinin aynı olması mecmûanın sonunda yer alan Hafız Mustafa b. Ali'nin müstensih, 1135 tarihinin de istinsah tarihi olduğunu göstermektedir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

ايها قاف وزاى في العدد / من يتقن التجويد يظفر بالرشد.

¹⁵³ Hacı Selim Ağa, nr. 27

2. المقدمة (el-Mukaddime)

a. Eserin Müellifi:

İbnü'l-Cezerî-Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed(ö.....)¹⁵⁴

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	15
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	14.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı	198*130,137*75 mm		Varak:1-6

c. Eserin Başı:

يقول راجي عفو رب سامع / محمد بن الجزري الشافعي / الحمد لله وصلى الله / على نبيه ومصطفاه...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

İbnü'l-Cezerî'nin bilinen meşhur eseridir. Arapça, harekeli yazı ve manzûm olan eserin, istinsah tarihi ve müstensihi hakkında bir bilgi bulunmamaktadır.

Zahriyyesinde Mehmed Süleyman Ağazâde'nin temellük kaydı ve mührü bulunmaktadır. 1a'da ise Hacı Selim Ağa'nın vakıf mührü yer almaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وقد تقضى نظمي المقدمة / من لقارئ القرآن مقدمة / والحمد لله لها ختام / ثم الصلوة بعد والسلام

¹⁵⁴ Hacı Selim Ağa, nr. 27

3. المقدمة (el-Mukaddime)

a. Eserin Müellifi:

İbnü'l-Cezerî-Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed(ö.¹⁵⁵

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	23
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	31.3	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle: 1
Ebadı	205*155,147*110 mm		Varak 42b-45a

c. Eserin Başı:

يقول راجي غفو رب سامع / محمد بن الجزري الشافعالحمد لله وصلى الله / على نبيه ومصطفاه

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Mecmuada üçüncü risâle olan bu eser İbnü'l-Cezerî'nin mukaddimesidir. İstinsah kaydı bulunmamaktadır. 107 beyitten oluşan bu manzum mukaddime tecvidle ilgilidir. Yazısı açık ve metinde verilen örnek harfler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserin kenarlarında yer yer açıklamalar kaydedilmiştir.

e. Eserin Sonu /Ferağ Kaydı

تم بلطفه سبحانه وباحسانه جل شأنه اللهم يسر الفهم والتفهيم واعنا على الصراط المستقيم.

¹⁵⁵ Hacı Selim Ağa, nr. 27

4. المقدمة (el-Mukaddime)

a. Eserin Müellifi:

İbnü'l-Cezerî-Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed(ö.¹⁵⁶

b) Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	13
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	11.4	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:4
Ebadı	190*130,120*80 mm		Varak:75-80

c. Eserin Başı:

يقول راجي عفو رب سامع / محمد بن الجزري الشافعي / الحمد لله وصلى الله / على نبيه ومصطفاه...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Manzum olan eserin müstensihî, Ahmed b. Mustafa, istinsah tarihi ise Cemaziyel Âhir1139'dur. Kenarlarında birkaç tâlik bulunmakta ve nüsha farklılıklarına da yer verilmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وقد تقضى نظمي المقدمة / من لقارئ القرآن تقدمة / والحمد لله لها ختام / ثم الصلوة بعد والسلام. تمت الكتاب بعون
الله الملك الوهاب على يد افقر العباد احمد بن مصطفى في شهر جمادى الاخر سنة.

¹⁵⁶ Hacı Selim Ağa, nr. 27

5. منظومة الجزري (Manzumetü'l-Cezerî)

a. Eserin Müellifi:

İbnü'l-Cezerî-Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed¹⁵⁷(ö.

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	15
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	12.5	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Harekeli Nesih	Mecmuada ise	Risâle:5
Ebadı	180*118,115*66 mm		Varak:59b-108a

c. Eserin Başı:

قال محمد هو ابن الجزري / ياذا الجلال ارحمه واستر واغفر / الحمد لله على مايسره / من نشر منقول حروف العشرة...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Eserin müstensihi Hafız Mustafa b. Ali, istinsah tarihi de 1135'tir. 108b'de Hacı Selim Ağa'nın vakıf mührü bulunmaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وههنا تم نظام الطيبة / الفية سعيدة مهذبه / بالروم من شعبان وسط سنة / تسع وتسعين وسبعمائة / وقد اجزتها لكل
مقرئ / كذا اجزت كل من في عصرى... كتبه الفقير الحافظ مصطفى بن على غفر لهما سنة خمس وثلثون ومائة والف.

¹⁵⁷ Hacı Selim Ağa, nr. 27

6. مقدمة الجزري (Mukaddimetü'l Cezerî)

a. Eserin Müellifi:

İbnü'l-Cezerî-Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed(ö.¹⁵⁸

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	5.4	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:4
Ebadı	212*150,147*90 mm		Varak:24-27

c. Eserin Başı:

يقول راجي عفو رب سامعي / محمد ابن الجزري الشافعي

d. Eserin İçeriği / Metodu:

İbnü'l-Cezerînin Mukaddimesidir.İstinsah tarihi bulunmamaktadır. Bu mukaddime daha önceki çalışmalarımızda da geçmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب. بوني ياردى يادكار اولماغيچون / اوقينلر بر دعا قلماغيجون...

¹⁵⁸ Hacı Selim Ağa, nr. 27

7. مقدمة الجزري (Mukaddimetü'l-Cezerî)

a. Eserin Müellifi:

İbnü'l-Cezerî-Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed(ö..¹⁵⁹

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	12
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	11	Müstakil ise	Cilt: 1
Dili	Arapça		Varak: 6
Yazı Stili	Harekeli Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	207*128,128*92 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

يقول راجي عفو رب سامع / محمد بن الجزري الشافعي ...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Bu risale bir önceki risalenin bir nüshasıdır. Eser güzel bir hat ve sâde bir şekilde yazılmıştır. Herhangi bir açıklama veya şerh yoktur. İstinsah kaydı bulunmayan eserin başında Emir Havâce vakıf kaydı bulunmaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

والحمد لله لها ختام / ثم الصلاة بعد والسلام.

¹⁵⁹ Hacı Selim Ağa nr 27

8. مقدمة الجزري (Mukaddimetü'l-Cezerî)

a. Eserin Müellifi:

İbnü'l-Cezerî-Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed(ö.¹⁶⁰)

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	13
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	12	Müstakil ise	Cilt: 1
Dili	Arapça		Varak: 7
Yazı Stili	Harekeli Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	215*150,155*103 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

يقول راجي غفو رب سامع / محمد بن الجزري الشافعي ...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

İbnü'l-Cezerî'nin Mukaddimesinin bir nüshasıdır. Eserin kenarlarında ve beyitler arasında açıklamalar, şerh cümleleri yer almaktadır. İstinsah kaydı bulunmayan eserin sonunda üç sayfalık nun-u sakine kaideleri ile ilgili ek bilgiler yer almaktadır. Eserin başında Üsküdar Valide-i Atik Camii vakfına ait olduğuna dâir bir ibâre ve risâlenin sonunda vakıf mührü bulunmaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

والحمد لله لها ختام / ثم الصلاة بعد والسلام على النبي المصطفى واله / وصحبه وتابع منواله.

¹⁶⁰ Hacı Selim Ağa, nr.27

9. مقدمة الجزري.(Mukaddimetü'l-Cezerî)

a. Eserin Müellifi:

İbnü'l-Cezerî-Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed(ö.¹⁶¹

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	15
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	13	Müstakil ise	Cilt: 1
Dili	Arapça		Varak: 6
Yazı Stili	Harekeli Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	165*138,155*85 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

يقول راجي عفو رب سامع / محمد بن الجزري الشافعي ...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Risale, İbnü'l-Cezerî'nin meşhur mukaddimesinin bir nüshasıdır. Açık bir el yazısıyla yazılan eserin yazı çerçevesi bulunmaktadır. Varak 2a'da sayfa kenarında Mahâricü'l-Hurûf ile ilgili açıklamalar yazılmıştır.

Eserin başında Emir Havâce tarafından Üsküdar Valide-i Atik Camiine vakfedildiğine dâir bir yazı ve vakıf mührü bulunmaktadır. İstinsah kaydı bulunmayan eserin sonunda arap alfabesiyle ilgili bir sayfalık bilgiler yer almaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

والحمد لله لها ختام / ثم الصلاة بعد والسلام على النبي المصطفى المختار / واله وصحبه الأطهار.

¹⁶¹ Hacı Selim Ağa, nr. 27

10. مقدمة الجزري (Mukaddimetü'l-Cezerî)

a. Eserin Müellifi:

İbnü'l-Cezerî-Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed(ö.¹⁶²)

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	6
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	10	Müstakil ise	Cilt: 1
Dili	Arapça		Varak: 12
Yazı Stili	Harekeli Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	157*103,90*53 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

يقول راجي عفو رب سامع / محمد بن الجزري الشافعي ...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Eser İbnü'l-Cezerî'nin mukaddimesidir. Beyitlerin arasında ve sayfa kenarlarında açıklama, i'rab, fevâid yazıları yer almaktadır.

Eserin zahriyyesinde Emir Havâce tarafından Üsküdar Valide-i Atîk Camii şerifine vakfedildiğine dâir yazı bulunmaktadır. Sonunda dua ve tecvide dâir bir varaklık muhtelif bilgiler bulunan eserin, istinsah kaydı yoktur.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

والحمد لله لها ختام / ثم الصلاة بعد والسلام بعد الخمس ورش وحمزة / والاربع نجمة والثالث ... تم الحروف

¹⁶² Hacı Selim Ağa, nr. 27

11. المقدم (el-Mukaddime)

a. Eserin Müellifi:

İbnü'l-Cezerî-Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed(ö.¹⁶³

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	8
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	561.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:2
Ebadı	162*110,95*55 mm		Varak:27-34

c. Eserin Başı:

يقول راجي عفو رب سامع / محمد ابن الجزري الشافعي...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

İbnü'l-Cezerînin tecvid ilmine dâir telif etmiş olduğu manzum meşhur risalenin bir nüshasıdır. Risaleninsayfa kenarlarında tashih kayıtları vardır. Eserin sonunda hurûf-u ihfa hurûf-u izhar ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

والحمد لله لها ختام / ثم الصلاة بعد والسلام. تمت الكتاب بعون الله الوهاب.

¹⁶³ Hacı Selim Ağa, nr. 27

12. مقدمة الجزري.(Mukadimetü'l-Cezerî)

a. Eserin Müellifi: İbnü'l-Cezerî-Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed¹⁶⁴

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	14
Bölümü	Kemankuş	Cilt Türü	
Demirbaş No	516.3	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:3
Ebadı	208*143,162*73 mm		Varak:72-75

c. Eserin Başı:

يقول راجي عفو رب سامع / محمد ابن الجزري الشافعي...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

İbnü'l-Cezerî'nin tecvid ilmine dâir kaleme aldığı yüz yedi(107) beyitten oluşan meşhur manzûm eseridir. Eserin sonunda müstensih tarafından dört beyit dua metni ziyâde yazılmıştır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

والحمد لله لها ختام / ثم الصلاة بعد والسلام

¹⁶⁴ Hacı Selim Ağa, nr. 27

13. منظم رسالة التجويد.(Manzûm Risâle-i Tecvid)

a. Eserin Müellifi:¹⁶⁵

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	16
Bölümü	Kemankes	Cilt Türü	
Demirbaş No	15-5 M	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:5
Ebadı	180*135,bb*bb mm		Varak:176-178

c. Eserin Başı:

بحمدك ربى اول النظم ابتدى / واهدى صلواتى للنبي محمدى

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Mecmuanın son beş sayfalık manzum ve satır arası açıklamaları bulunan tecvid ile ilgili bir risâlesidir. Bu risaleden iki adet vardır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

ولا رب الا الله فاعبدہ مخلصا / فصل على ختم النبیین أحمدى

¹⁶⁵ Müellifi belli değildir.

14. رسالة أحكام النون والواو والياء. (Risâle-i Ahkâm-ı Nûn ve'l-Vâv ve'l-Yâ)

a. Eserin Müellifi:¹⁶⁶

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	15-4 M	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:4
Ebadı	180*135,bb*bb mm		Varak:173a_174b

c. Eserin Başı:

باب احكام النون الساكنة والتنوين وفقك الله ان للتنوين والنون الساكنة اربع احوال...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

İki sayfalık nun-u sakine ve tenvin ile ilgili manzum ve satır arası şerhli bir risâledir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وكذلك الاخفاء هو حال بين الاظهار والادغام عار من الشديد

¹⁶⁶ Müellif hakkında bilgi yoktur.

15. منظوم تجويد. (Manzum Tecvid)

a. Eserin Müellifi: Hilmi Efendi¹⁶⁷

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	23
Bölümü	Hüdâi Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	44	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Türkçe		Varak:
Yazı Stili		Mecmuada ise	Risâle: 1
Ebadı			Varak:1-12

c. Eserin Başı:

بي قياس حمد وسباس اولسون خدایه با صفاهم صلاتيله سلام اولسون بروح مصطفىا

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Risâletecvid ilmi ile ilgili olup, yazma ve matbu bir eserdir. Manzûm şekilde telif edilmiştir. Eserin ilk sayfası bu kitapla alakalı olmadığı görülmektedir. Eserin hâşiyelerinde manzûmenin şerhi yer almaktadır. Kütüphanenin bilgi fişlerinde 42 sayfa olarak kaydedilen eser, 13 sayfadan ibaret olup akabindekırâat ilmiyle ilgili olmayan başka bir risâle yer almaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

سجاوندلر اولدی تمام والسلام / قيل محمد مصطفى یه الصلاة والسلام

¹⁶⁷ Müellif hakkında bilgi yoktur.

16. قصيدة في القراءة السبعة.(Kasîde-i fi'l-Kırâati's-Seb'a)

a. Eserin Müellifi: Ali el-Mansûr¹⁶⁸

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	5.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:2
Ebadı			Varak:253a-275a

c. Eserin Başı:

قال علي وهو المنصوري الحمد للمهيمن الغفور
وافضل الصلاة والتسليم على النبي الرؤف الرحيم
واله وصحبه وتابع وقارئ مجود وسامع

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Ali el-Mansûrî tarafından telif edilen manzum eser, kütüphane kayıtlarında “Kasîde fi'l-kırâati's-seb'a” olarak kayıtlı iken, eserin ferağ kaydında “Hallü Mücmelât-i't-Tayyibe” olarak ifade edilmiştir. 1098 beyitten ibâret olan eserin müstensihî belirtilmemiştir. İstinsah tarihi ise 1107 olarak verilmiştir.

Eserin kenarlarında tashih kayıtları bulunmaktadır. Tashihlerin bir kısmı eserin metni ile aynı özellikteki kalem ve karakterde iken, bir kısmında farklı kalem ve karakterdedir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تمت يوم النحر ختم سنته سبع والف قد خلت ومائها الحمد والصلاة والسلام على محمد لها ختام رضي الله تعالى عنا
وعنكمو...

¹⁶⁸ Hacı Selim Ağa, nr. 5.3

ÜÇÜNCÜBÖLÜM

I. ŞERH-HÂŞİYE ESERLER

A. ŞERHLER

1. المقدمة في شرح الحواشي المفهومة (el-Havâş'î-Müfhime fi Şerhi'l-Mukaddime)

a. Eserin Müellifi:

İbnü'l-Cezerî-Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed
¹⁶⁹(ö.827/1424)

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	13	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak:45
Yazı Stili	Talik	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	204*130,146*71 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

الحمد لله المتعال في جلاله القدسه لا احصي ثناء عليه هو كما اثنى على نفسه محمد من خلقه فسواهم وقرن على انهار رسوا

d. Eserin İçeriği/Metodu:

Müellif eserinin giriş bölümünde Kur'ân-ı Kerîm tilâvetinde tecvit ilminin önemine vurgu yaptıktan sonra eserini özetle şu şekilde tanıtmaktadır: “Bu alanda yazılmış eserlerin en faydalılarından birisi de el-İmam el-Allâme Şeyhülislâm ve'l-Müslimîn âmmeten olan Efendim ve Babam'ın telif ettiği ‘el-Mukaddime’ adıyla bilinen küçük risâlesidir. Bu eser hacminin küçüklüğü ve güzel bir ihtisâr olmasına rağmen büyük kitapların içeremediği kadar güzel faydalı bilgileri içermiştir. Öğrencilerimden bu esere lafız ve ibarelerindeki kelimeleri tahlil eden, mânâ ve işaretlerini açıklayan bir şerh yazmamı isteyince, onların bu taleplerine cevap vermenin

¹⁶⁹ Hacı Selim Ağa, nr. 27

zorunluluğunu anlayıp Allah Teâlâ'dan hayırlı olmasını isteyerek bu eseri yazmaya başladım. Allah Teâlâ'dan başarılı kılmasını niyaz ederim. Adını da 'el-Havâşî'l-Muzimme fi Şerhi'l-Mukaddime' olarak belirledim.”

Eserin müstensih ve istinsâh tarihine rastlanmamıştır. Zahriyye ve ferağ kaydından sonra Hacı Selim Ağa'nın vakıf mührü bulunmaktadır. Kenarlarında yer yer tashih kayıtları bulunmaktadır.

Bu şerh, mukaddimeye yapılan ilk şerhtir. Edirne'de 1403 tarihinde yazılmış olup, 1891'de Mısır Meymûniyye matbaasında basılmıştır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وفرغعتأليفهيوماالخميس آخررجب شهرالمعظمثمانمائةوثمانينشهرأسكوبلارفدهمن معاملمنالبلادالرومية...

2. المقدمة في شرح المحكمة في الدقائق المحكمة (ed-Dekaiku'l-Muhkeme fi Şerhi'l-Mukaddime)

a. Eserin Müellifi:

el-Ensari-Ebû Yahya Zekeriyya b. Muhammed h. 926 yılında vefat etmiştir.¹⁷⁰

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	15
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	14.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:2
Ebadı	198*130,137*75 mm		Varak:7b-43a

c) Eserin Başı:

قال شيخ الاسلام والمسلمين زين الملة والدين ابو يحيى زكريا الانصاري الشافعي تيمده الله برحمته واعاد علينا وعلى المسلمين من بركته في الدنيا...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Müellif eserinin dibâcesinde,İbnü'l-Cezerî'nin Mukaddimesinden övgü ile söz ettikten sonra, bütün bu özelliklerine rağmen merâmının açıklanmaya ihtiyacı

¹⁷⁰ Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-zunûn*, t.y. b.y. C. II, s. 1135.

olduğunu,bundan dolayı da lafızlarını tahlil, maksadını açıklama, inceliklerini ortaya çıkarma ve kapalılıklarını açıklığa kavuşturma amacı ile bu eserini telif ettiğini belirtmiştir.

Eserin müstensihî ve istinsah tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

والحمد لله لها ختام ثم الصلوة بعد والسلام

3. شرح الجزري(Şerhu'l-Cezerî)

a. Eserin Müellifi:

Taşköprizâde-Ebü'l-Hayr İsamüddin Ahmed b. Mustafa b. Halil (968/1561) (901/1495)tarihinde Bursa'da dünyaya gelmiştir.Taşköprizâdeş-Şekâ'îku'n-Nu'mâniyye eseriyle meşhur olmuştur. Koca Mustafa Paşa, Sahn-ı Semân, Edirne Üç Şerefeli, Edirne Sultan Bayezid medreselerinde tedris eğitiminde bulunmuştur. Daha sonra Bursa kadılığına atanmıştır. Fıkıh, tefsir,kelam, mantık, ahlak, biyografi, ilimler tarihi, Arap dili ve edebiyatı gibi değişik ilim dallarında 30'a yakın eser kaleme almıştır. Yakalandığı bir hastalık sonucunda görme duyusunu kaybedenTaşköprizâde (968/1561)yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Cenaze namazı Fâtih Camii'nde kılınan Taşköprizâde Fatih'te bulunan Âşık Paşa Camii'nin hazîresinde defnedilmiştir.¹⁷¹

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	15
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	14.3	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:3
Ebadı	198*130,137*75 mm		Varak:44-125

¹⁷¹ Yusuf Şevki Yavuz, "Taşköprizâde Ahmed Efendi", DİA, C. XXXX, Ankara, s. 151-152.

c. Eserin Başı:

سبحان الله محمد منزال الكتاب بعد هو باعثار سلبو عيد هو وعده...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Risâlenin girişinde eserin, Cezerî'nin *el-Mukaddime*'sinin şerhi olduğu belirtilmiş, ancak müellifinden söz edilmemiştir. Mecmûanın zahriyyesinde ise Taşköprüzâde'ye ait olduğu kaydedilmiştir.

Eserin müstensihi ve istinsah tarihi de mevcut değildir. Kenarlarında yer yer tashih kayıtları bulunan risâlenin 48a, 65a, 63a ve 125b'de Hacı Selim Ağa'nın vakıf mührü bulunmaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

والحمد لله علينوالينوالصلوة علنبيهمحمدواله.

4. (Şerh-u Dürri'l-Yetim) شرح در اليتيم¹⁷²

a. Eserin Müellifi: Ahmed b. Rûmî b. Muhammed el-Akhisarî (ö. 1041/1631-32)¹⁷³

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	21
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	15	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı	197*140,145*73 mm		Varak:1b-31b

c. Eserin Başı:

الحمد لله على نواله والصلوة على نبيه واله وبعد فان اولى ما يتوسل به الى نيل الغفران...

¹⁷² Muhammed Safa Taha el-Mahmûdî ve Yusuf Avvâd Berdî ed-Düleyimî tahkik etmiş, Ürdün'de Ammar yayınevinden *'Şerhu Dürri 'l-Yetîm fî 't-Tecvîd'* adıyla yayımlamışlardır.

¹⁷³ Müellif hakkında bilgi yoktur.

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Müellif mukaddimede, İmam Birgivî'nin *ed-Dürrü'l-Yetîm* adlı eserinin tecvid müellifatı içindeki önemine vurgu yaptıktan sonra, kısalık ve vecîzliğinin problem olduğunu, bu problemi çözmeye yönelik olarak bu eserini telif ettiğini ifâde etmiştir. Risâle Birgivî'nin bu eserine yönelik bir şerh çalışmasıdır. Eserde;(meharic-ül huruf ve sıfatları, ihfa, idğam, iklab, med, ravm ve sekte) konularını işlemiştir.

Eserin müellifi zahriyyede “er-Rûmî” olarak belirtilmiştir. Müstensih ve istinsah tarihi verilmemiştir. Kenarlarında tashih ve talikat bulunmaktadır. Vr. 12a'da olduğu gibi kimi notların altında da imza olarak “li Muharririhî” kaydı, 14a ve 18a'da Hacı Selim Ağa'nın vakıf mührü, zahriyyede “yâ kebîkeç” yazısının yanında, vikâyede Hacı Kemal Ağa imzası yer almaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

اللهم ارزقنا العصمة عن الخطأ والخلل والتوفيق لما تحبه وترضاه من قول و عمل خصوصا في تلاوة كتابك الكريم ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم والحمد لله رب العالمين وصلى الله تعالى على رسولنا محمد واله وصحبه اجمعين.

5. شرح طيبة النشر في القراءة العشر.

a. Eserin Müellifi:

en-Nüveyrî-ebü'l-Kasım

Muhibbüddin

Muhammed

b.Muhammed¹⁷⁴(ö.857/1453)

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	27
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	16	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak:286
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	220*155,170*85 mm		Varak:

¹⁷⁴ Müellif hakkında bilgi yoktur.

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي شرح صدورنا لطيفة نشر كتابه وحفظنا بحرز امانيه عن الاوهام في مشكل خطابه...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Mukaddimede belirttiğine göre müellif 828 senesinde Mekke-i Mükerreme'de Muhammed b. Muhammed b. Muhammed İbnü'l-Cezerî ile karşılaşmış, ondan üç kitabı olan *en-Neşr*, *et-Takrîb* ve *et-Tayyibe* doğrultusunda bir miktar Kur'ân-ı Kerîm ve kırâat dersi almış, okuyamadığı bölümler için de İbnü'l-Cezerî kendisine icâzet vermiştir. Ardından Kudüs'e bir seyahatte bulunmuş, yolu üzerinde bulunan Gazze'ye uğramış, oradaki halkın Kur'ân-ı Kerîm kırâatı konusunda çok gayretli olduklarını görmüş, bir müddet orada kalmış, kendisinden İbnü'l-Cezerî'nin *Tayyibetü'n-Neşr* adlı eserine şerh yazmalarını istemişler, o da bu talebe icabet ederek bu eserini kaleme almıştır. Ferağ kaydında belirttiğine göre eserini 832 yılı Cümâdâlûlânın yarısında tamamlamıştır.

Tayyibe şerhleri arasında en çok tercih edilen Nüveyrî'nin telif ettiği bu şerhtir.

Eserin istinsah tarihi 1139, müstensihisi ise Muhammed b. Şeyh Osman el-Kumluvi'dir. (القوملوى).

Eserin muhtelif yerlerinde tashih ve talikat bulunmakta, zahriyye, ferağ kaydının yanında 64a, 152a ve 220a'da Hacı Selim Ağa'nın vakıf mührü bulunmaktadır.

Eser Mecdî Muhammed Sürûr Sa'd Bâ Sellûm tarafından Beyrut'ta 2003 yılında Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye'de basılmıştır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

Müellifin ferağ kaydı:

قال مصنفه محمد بن محمد بن محمد النويري فرغت من كتابته بتاريخ ربيع الاول سنة اثنين وثلاثين وثمانمائة وكان الفراغ...

Müstensihin ferağ kaydı:

تمت هذه النسخة الشريفة عن يد اضعف عباد الله واحوجهم محمد بن الشيخ عثمان القوملوى غفر الله له والواديه احسن

اليهما واليه ولجميع المؤمنين والمؤمنات في يوم الجمعة سابع عشر من شهر شوال المكرم سنة

6. كنز المعاني في شرح حرز الاماني (Kenzü'l-Meâni fi Şerh Hırzi'l-Emânî)

a. Eserin Müellifi:

İbrahim b. Ömer b. İbrahim b. Halil el-Ca'beri (ö.732/1332)

640/1242 Suriye'de Ca'ber kalesinde dünyaya gelen Ömer el-Ca'beri, dokuz yaşında hâfız olmuştur. Ed-Dânî'nin et-Teyisî'ini de ezberlemiştir. Kırâat-i Seb'ayı Ebü'l Hasan Ali b. Osman el-Vücûhî'den, aşereyi ise et-Tikrîti'den okumuştur. Kırâat ilminde el-Ezcîden icazet almış ve bu arada Nüzhetü'l-Berere fî Kırâ'âti'l-e'immeti'l-Aşere ile 'Ukûdü'l-Cümân fî Tecvidi'l-Kur'ân isimli eserleri telif ederek Bağdat âlimleri arasında yerini almıştır.

Hayatının son kırk yılını Beledü'l Halîl' de ders okutarak, eser telif ederek geçirmiş ve 732/1332 yılında Beledü'l Halîl'de vefat etmiştir.¹⁷⁵

El-Ca'berî 150 kadar eser telif etmiş ve en meşhurları, *Kenzü'l-Meâni fi Şerh-i Hırzi'l-Emâni*, *Mevidü'l-Kelâm*, , *Esmâü'r-Ruvât el-Mezkûrîn fî Ş-Şâtıbiyye*, *Hadikatü'z-Züher*, *Hulâsatü'l- Ebhâs*, *Nüzhetü'l-Berara* 'dır¹⁷⁶.

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	21
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	17	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak:195
Yazı Stili	Talik	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	255*195,180*110 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين الحمد لله مبدئ الامم ومنشئ الرمم الذي علم بالقلم علم الانسان ما لم يعلم...

¹⁷⁵ M. Kemal Atik, "Ca'berî", *DİA*, C. VI, Ankara 1992, s. 526-527.

¹⁷⁶ Kehhâle, *Mu'cemü'l-müellifin*, C.I, s.69; ez-Ziriklî, *el-A'lâm*, C.I, s.55; İbnü'l-Cezerî, *Gayetü'n-Nihâye*, C.I, s.21; İbn Hacer, *ed-Dürerü'l-Kamine fî Ayani'l-Mieti's-Samine*, Beyrut, Dârü'l-Cil, 1931, C.I, s.50.

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Eserin zahriyyesi, 25a, 69a, 97a, 98a, 120a, 141a ve 194b varaklarında Hacı Selim Ağa vakıf mührü bulunmaktadır. Eserin müstensihisi Mustafa el-Hıfzî el-Ednâ, istinsah tarihi de 1064'tür.

Eserin sonunda iki varaklık bir bölüm daha bulunmaktadır. 192a'da ferağ kayıtlarının düştüğü eserin bu son iki varakında “*el-Faslu's-Sâlis fi'l-Kelâm fi'l-Kâfiye*” başlığı ile bir eserin devamı mahiyetinde bir bölüm yer almaktadır.

Kenarlarında tâlik, tashih ve nüsha farklılığı kayıtları bulunduğu gibi muhtelif kaynaklardan da alıntılar bulunmaktadır. Bunlardan tespit edilebilenler şöyledir: el-Leâli'l-Ferîd, Sehâvî, Gûrânî, Yusuf Efendizâde, *Neşr-i Kebîr*, Ebû Şâme, Ali el-Kârî, Kâdî, li Muharrihi'l-Üstâd ve Buhârî. En çok alıntı yapılanlar ise Yusuf Efendizâde ile Gûrânî olmuştur.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وهذا اخر ما يسر لنا الله تعالى من الوصول في الكلام على الاصول فنسال الله الكريم رب العرش ان يوفقنا لاكمال الكلام على الفرش...

عن يد عبد الله الاعلى مصطفى الحفظي الادنى غفر الله له ولوالديه واحسن اليهما واليه. تحريرا في 24 رجب المرجب سنة

7. Kenzü'l-Meâni fi Şerh Hirzi'l-Emânî (Kenzü'l-Meâni fi Şerh Hirzi'l-Emânî)

a. Eserin Müellifi: ebû Muhammed İbrahim b. Ömer el-Ca'berî¹⁷⁷

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	21
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	18	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak:320
Yazı Stili	Talik	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	253*190,175*105 mm		Varak:

¹⁷⁷ Hacı Selim Ağa, nr. 17

c. Eserin Başı:

وفرغ من تصنيفه سيدنا وشيخنا الامام العالم العامل الزاهد البارع الفاضل الصدر الكامل برهان الملة والدين ابو اسحق ابراهيم بن عمر بن ابراهيم الجعبرى نزيل الخليل عليه السلام برد الله مضجعه ونور ضريحه في يوم الاثنين ثاني عشر شهر رمضان المبارك سنة تسع وتسعين وستمائة.

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Üç yüz yirmi (320) varak olan eserin telif tarihi 699, istinsah tarihi 1143, müstensihisi ise Halil b. Mustafa'dır. Zahriyye, 49b, 249b ve ferağ kaydı sonrası Hacı Selim Ağa vakıf mührü bulunmaktadır.¹⁷⁸

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تم الكتاب بعون الله الملك الوهاب والله اعلم بالصواب واليه المرجع والمآب على يد خليل بن مصطفى .. في يوم الاثنين سنة ثلث واربعين ومائة والف

8.¹⁷⁹ (Kenzü'l-Meânifi Şerh Hirzü'l-Emânî) كنز المعاني في شرح حرز الأمانى.

a. Eserin Müellifi: ebû Muhammed İbrahim b. Ömer el-Ca'beri.¹⁸⁰ (ö.732/1332)

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	19	Müstakil ise	Cilt:2
Dili	Arapça		Varak: 1-385
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	285*200,210*120 mm		Varak:

¹⁷⁸ Hacı Selim Ağa, nr.19

¹⁷⁹ Ahmed Yezîdî bu eseri tahkik etmiş ve 1998 tarihinde Fas'da neşretmiştir

¹⁸⁰ Hacı Selim Ağa, nr.17

c. Eserin Başı:

Birinci cilt:

بسم الله الرحمن الرحيم وصلى الله على سيدنا محمد واله وصحبه وسلم تسليما كثيرا رب يس يا كريم. الحمد لله مبدئ
الامم ومنشئ الرمم الذي علم بالقلم علم الانسان ما لم يعلم...

İkinci Cilt:

بسم الله الرحمن الرحيم والمستعان بالله الكريم باب فرش الحروف الفرش مصدر فرش...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Vikâyesinde 382 varaktan müteşekkil olduğu belirtilen eser, ikicilt halindedir. Eser eş-Şâtübî'nin yedi kıraat hakkında kaleme aldığı , *Hırzû'l-Emânî ve Vechü't-Tehânî* adlı manzûm eserin şerhidir. Eser 699 tarihinde Kudüs / Halil şehrinde kaleme alınmış, 10 Zilkâde 1018 tarihinde Mekke-i Mükerrreme'de, Hamid b. Muhammed b. Muhammed el-Hanefî tarafından istinsah edilmiştir.

Zahriyye, 15b, 40a, 69a, 100a, 129a, 152a, 169a, 197a, 238a, 277a, 291a, 313a, 332a, 375a, 384a'da Hacı Selim Ağa vakıf mührü vardır. Vikâye, 144a ve ferağ kaydı sonrası okunamayan üç adet mühür bulunmaktadır.

Vikâyede iki adet eserin kıymetini belirten kayıt düşülmüştür: Kıymeti 4800, kıymet 4500. Otacılar karyesinden Mustafa b. Muhammed ile İbrahim Hafız et-Temîmî'nin temellük kayıtları bulunmaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

Birinci Cilt:

هذا اخر ما يسر لنا الله تعالى من الوصول في الكلام على الاصول فنسأل الله الكريم رب العرش ان يوفقنا لاكمال
الكلام...

Bitiş İbaresı:

تم الجزء الاول من كتاب كنز المعاني في شرح حرز الاماني ووجه التهاني وصلى الله على سيدنا محمد واله وصحبه اجمعين.

İkinci Cilt:

Ferağ Kaydı:

وفرغ من تصنيفه الشيخ العالم برهان الملة والدين ابو اسحق ابراهيم بن عمر بن ابراهيم الجعبرى نزىل الخليل عليه السلام
برد الله مضجعه ونور ضريحه يوم الاثنين ثاني عشر شهر رمضان المبارك سنة تسع وتسعين وستمائة من الهجرة النبوية

İstinsah Kaydı ve Bitiş İbaresı:

وقد وفقنا الله الكريم فراغ تسويد هذا الشرح على يد الفقير حامد بن محمد بن محمد الحنفي ... سنة ثمانية عشر بعد الالف في مكة المشرفة تجاه الكعبة المعظمة نهار يوم السبت بين الصلوتين يوم الحادي عشر من ذي القعدة.

9. Keshfü'l-Meânîli Hırzî'l-Emânî (كشف المعاني لحرز الاماني)

a. Eserin Müellifi: el-Hılâtî-İzzeddin Yusuf b. Es'ad b. Ebû Bekir¹⁸¹

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	20	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak: 248
Yazı Stili	TalikNesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	180*135,132*93 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله ذي اللطاف الخفية والانعام الجليلة الذي جعلنا من المتقين ... اعلم ان الشيخ الشاطبي رح نظمت قصيدة حرز الاماني ووجه التهاني في القرات السبع نظما عديم المثل ...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Eserin muhtelif varaklarında olduğu gibi ferağ kaydında da “mukabele” gördüğü kaydedilmiştir. Kenarlarında talik ve tashih kayıtları bulunmaktadır. Zahriyye, 78a, 175a248b'de Hacı Selim Ağa vakıf mührü bulunmaktadır. 247b, 248b'de Ebû'l-Kâsım eş-Şâtıbî'nin biyografisi bulunmaktadır. 865 yılında Ezher Camii'nde istinsah edilen eserin müstensihi hakkında bilgi verilmemiştir.

e. Eserin Sonu

هذا اخر ما اوردنا من ايضاح المعاني لحرز الاماني والحمد لله على توفير نعمه حمدا يستعقب تواتر منحه وكرمه ...

¹⁸¹ Müellif hakkında bilgi yoktur.

Ferağ Kaydı

وكان الفراغ من تحرير هذا الكتاب يوم الجمعة المعظم قدره حادي عشر خلون من شهر ربيع الآخر سنة خمسة وستين
وتمنائة بجامع الازهر.

10. Şerhu Hırzi'l-Emânî ve Vechi't-Tehânî (شرح حرز الاماني ووجه التهاني)

a. Eserin Müellifi:

Ali bin Sultan el-Kârî(ö.1014/1605)

Herat'ta dünyaya geldi. Mekke'de Ali el-Müttakî el-Hindî, İbn Hacer el-Heysemî ve Allâme Kutbüddin el-Mekkî gibi âlimlerden ders alan el-Kârî, fıkıh ve hadis olmak üzere kırâat, tefsir, akâid, kelâm, tasavvuf, tarih, dil ve edebiyat alanlarında devrinin önde gelen âlimleri arasında yerini aldı. Kırâat ilmindeki vukufiyetinden dolayı el-Kârî veya Molla Ali el-Kârî olarak meşhur olmuştur. Birçok ilim dalında 180 e yakın eser telif eden el-Kârînin eserleri günümüze kadar ulaşmıştır.¹⁸² el-Kârî'nin Kırâatedâir en önemli eseri el-Minehu'l-Fikriyye bi-Şerhi'l-Mukaddimetü'l-Cezeriyye zikredilebilir.¹⁸³

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	27
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	21	Müstakil ise	Cilt: 1
Dili	Arapça		Varak: 463
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	215*165,155*90 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

الحمد لله النافع بالقران لاهل الايمان. الكثير البر والخير والاحسان ذي العلاء والكبرياء والبهاء... والبرهان

d. Eserin İçeriği/Metodu:

Dibâcede yazıldığına göre bu eser, eş-Şâtîbî'nin *Hırzi'l-Emânî ve Vechu't-Tehânî* adlı eserine şerh olarak yazılmıştır. Müellif dibâcede Kur'ân-ı Kerîm'in

¹⁸² Halil İbrahim Kutlay, El-İmâm 'Ali el-Kârî ve eseruhu fî 'ilmi'l-Hadis, Beyrut, 1408/1987

¹⁸³ Ahmet Özel, "Ali el-Kârî", *DİA*, C. II, Ankara 1989, s. 403-405.

fazîletleri ve kırâat ilmi hakkında bilgiler aktardıktan sonra İmam eş-Şâtıbî ve *Kasîde-i Şâtıbiyye*'nin öneminden bahsetmiştir.

Kasîdenin herkes tarafından rağbet gördüğünü söylemiştir. Kurtubînin rivâyetine göre müellif yani eş-Şâtıbî, bu kasîdeyi yazdıktan sonra Kabe etrafında binlerce kez tavaf edip, bu kasîdeyi okuyan ve ezberleyenler için dua etmiştir. Yine Kurtubî'nin rivâyetine göre, kasîdeyi yazdıktan sonra Hz. Peygamberi rüyasında görmüş kendisine kasîdeyi takdim etmiş, Hz. Peygamber de kabul buyurmuş, kasîdenin mübarek olduğunu ve her kim ezberlerse cennete gireceğini söylemiştir. Daha sonra müellif kasîdenin şerhine ilk beyitle (بَدَأْتُ بِبِسْمِ اللَّهِ أَوْ لَا تَبَارَكَ رَحْمَانًا رَحِيمًا وَمَوَئِلًا) başlamıştır.

Eserin 5a, 16b, 18 ve 34b varaklarda mukabele gördüğünü ifade eden بلغ kaydını bulunmaktadır. Yer yer sayfa kenarlarında tashih yazıları mevcuttur. Zahriyye, 107a, 185a, 245a, 282a, 367a ve 463b'de Hacı Selim Ağa'nın vakıf mührü kaydı bulunmaktadır.

Sayfa 21a'da kırâat imamları ve râviler hakkında şematik bir tablo çizilmiştir. 51a, 69 ve diğer birçok sayfada nasih tarafından açıklama mahiyetinde matlab yazıları bulunmaktadır. Sayfa 185a, 282a, 387a ve son sayfada Hacı Selim Ağa kütüphanesinin temellük kaydı bulunmaktadır. Kenarlarında tashih kayıtları yer alan eserin müstensih ve istinsah tarihi bulunmamaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

Ferağ kaydı müellif tarafından eserin 463a sayfasında yazılmış, telif tarihi ise belirtilmemiştir. Ayrıca rivâyet zinciri ve imam eş-Şâtıbî hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Eser şu cümlelerle bitmiştir:

وسنده مذكور في كتابة التيسير منتهيا الى البشير النذير صلى الله عليه وسلم وعلى اله واصحابه اتباعه احبابه وعن الائمة

المجتهدين في انواع علوم الدين وعلى اخوانه من النبيين وسلام على المرسلين، والحمد لله رب العالمين.

11. كنز المعاني في شرح حرز الأمانى. (Kenzü'l-Meânî Şerhi Hırzî'l-Emânî)

a. Eserin Müellifi: el-Ca'beriEbû İshak Burhaneddin İbrahim b. Ömer b. İbrahim¹⁸⁴

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	29
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	52	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak: 220
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	268*177,197*130 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

الحمد لله مبدئ المم ومنشئ الرمم الذي علم بالقلم علم الانسان ما لم يعلم تنزه عن الاضداد والانداد فالق الاصباح
وخالق الاشباح...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Eser eş-Şâtıbî'nin kırâate dâir yazdığı meşhur (*Hırzî'l Meâni ve Vechu't-Tehânî*) adlı manzumesine şerh olarak kaleme alınmıştır. Eser aslen iki cilt halindedir fakat bu eserde sadece birinci cilt yer almaktadır. Müellif eserin mukaddimesinde yedi kırâat imamları ve rivâyetlerinden bahsetmiştir. Şerhi, 23 bab şeklinde kaleme almıştır. Babı (istiaze,besmele, sûreti ümmül Kur'ân), vs. konular devam etmektedir.

Eserin istinsah tarihi bulunmamaktadır. Eserin sayfa kenarlarında yer yer tashih kayıtları bulunmakta, eserin bazı varakları yıpranmış ve yazıları zayi olmuştur. Eserin nüshaları Hacı Selim Âğa koleksiyonunda 17,18,19, numarada, Kemankeş'te ise, 42 demirbaş numaralarda yer almaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

نزيل الخليل عليه السلام رحمه الله تعالى رحمة واسعة وغفر له ولوالديه ولكاتبه ولناظر فيه ولجميع المسلمين وصلى الله على
سيدنا محمد واله وصحبه اجمعين امين.

¹⁸⁴ Hacı Selim Ağa, nr. 17

12. شرح قصيدة الشاطبية حرز الاماني كنز المعاني.(Şerh-u Kasîdeti'ş Şâtıbiyye Hırzi'l-Emânî)

(Kenzu'l-Me'ânî)

a. Eserin Müellifi:

el-Ca'beri ebû İshak Burhaneddin İbrahim b. Ömer b. İbrahim(ö...)¹⁸⁵

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	23
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	42	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak: 271
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	274*185,191*156 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

الحمد لله مبدئ الأمم ومنشئ الرمم الذي علم بالقلم علم الانسان ما لم يعلم...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Eser İmam eş-Şâtıbî'nin *Hırzi'l-Emânî* adlı eserinin bir şerhidir. Daha geniş bilgi için. Bkz. Hüdâî, 41.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

الذين قال لهم. الا يجعل لهم. من فضله هو خيرا. يؤمن لرسول. زحج عن. الغرور. لتبلون. والنهار. لايات. عذاب النار.
رينا مع الابرارينا. لا اضيع عمل.

¹⁸⁵ Hacı Selim Ağa, nr. 17

13. شرح قصيدة الشاطبية حرز الاماني إبراز المعاني. (Şerh-u Kasîdeti'ş-Şâtıbiyye Hırzi'l-Emânî)
(İbrâzu'l-Me'ânî)

a. Eserin Müellifi:

ebû Şâme ebû'l-Kâsım Şihâbüddîn Abdurrahman b. İsmail(665/1267)

(599/1203) yılında Şam'da doğdu. Kırâat, tefsir, hadis. Fıkıh, dil ve tarih gibi muhtelif alanlardayaklaşık 50 eseri bulunan ebû Şâme (665/1267) tarihinde hakkın rahmetine kavuşmuştur.¹⁸⁶

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	21
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	41	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak:271
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	266*178,194*129 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي اسبغ علينا نعمه وافاض لدينا سننه وانزل علينا كتابه الذي فصلت اياته...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Eser İmam eş-Şâtıbî'nin yedi kırâate dâir kaleme aldığı meşhur *Hırzi'l-Emânî* adlı kasîdesinin bir şerhidir. Müellif mukaddimede kırâat âlimiEbû'l-Hasan es-Sehâvî'den bahsetmiş, eş-Şâtıbî'nin bu kasîdesini ilk tanıtan ve şerh eden es-Sehâvî olduğunu ifade etmiştir. Bu şerhin adını da “*İbrâzu'l-Me'ânî fi Şerhi Hırzi'l-Emânî*” koyduğunu belirtmiştir.

Müellif dibacede kasîdeyi es-Sehâvî'ye okuduğunu, o da İmâm eş-Şâtıbî'ye birkaç defa okuduğunu ve onayladığını yazmıştır.

Eserin vikâyesinde şârihin ismi, eserin adı (*İbrâzu'l-Me'ânî*) ve Muhammed b. Fadlillah b. Mahmud adli kişi tarafından vakfedildiğine dâir kayıt bulunmaktadır. 271

¹⁸⁶ Tayyar Altıkulaç, "Ebû Şâme el-Makdisî", *DİA*, Ankara, 1994, C. X, s. 233-235.

varaktan oluşan eserin sonunda istinsah kaydı vardır, müstensihinin ismi Nasr b. Ma‘add el-Hisnî, istinsah tarihi 888 olarak kaydedilmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تحرر كتابته في شهر... سنة ثمانية وثمانين وثمانمائة على يد العبد الضعيف الحاج نصر الدين بن محمد الحصري
غفر الله تعالى لهم ولمن ترحم عليهم ولجميع المسلمين والحمد لله رب العالمين.

14. الوسيلة إلى كشف العقيلة (el-Vesîle İlâ Keşfi'l-Akîle)

a. Eserin Müellifi:

es-Sehâvî-Ebü'l-Hasan Alemüddin Ali b. Muhammed el-Makkari
(ö.643/1245)

Mısır'n Garbiye bölgesinde 558/1163 tarihinde doğmuştur. Kur'ân ilimleri alanında *el-Vesîle ilâ Keşfi'l-Akîle*, *Fethu'l-Vasîd fi Şerhi'l-Kasîd ve Cemâlû'l-Kurrâ ve Kemâlû'l-İkrâ* isimli eserler vermiştir. Ve eş-Şâtıbî'den Kırâat ilmini tahsil eden es-Sehâvî, ebû Şâme el-Makdisî' ye kırâat okutmuştur. Es-Sehâvî 643/1245 tarihinde Türbetü's-Sâlihiyye'deki evinde vefat etmiştir.¹⁸⁷

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	15
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	22	Müstakil ise	Cilt: 1
Dili	Arapça		Varak: 136
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	205*145,137*77 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

بسم الله الرحمن الرحيم اللهم زدنا ارشادا وهداية تتم بالخير. الحمد لله الذي بدأ المنن واعادها واسبغ النعم وافادها واله
النفوس غيها ورشادها ومد الاحسان وعلم بالقلم الانسان ومنحه اليد واللسان وصلى الله على سيدنا محمد النبي الرسول
العربي المصطفى الآمي ...

¹⁸⁷ Tayyar Altıkulaç, "Sehâvî, Alemüddin", *DİA*, C. XXXVI, Ankara, 2009 s. 311-313.

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Bu eser manzum *er-Raiyyenin* şerhidir. Eserin dibâcesinde, Hz. Peygamberin قبيد بلعلم hadisini delil göstererek yazmanın önemine vurgu yapmıştır. Müellif dibâcenin akabindeki sayfalarda yine yazının öneminden bahsederek Arap yazı tarihinden de bilgiler paylaşmıştır. Varak 5'te *Hice el Mesa* hakkında birçok eser yazıldığından bahsetmiş ve eserler arasındaki en muteber eserler biriside Ebû Amr el-Mukanniğin kaleme aldığı eser olduğunu zikretmiştir. Bu eserin müellifinin şeyhi olan Ebûl- Kâsım bu esere nazîm şeklinde bir muhtasar yazmış ve eserin adını da Akîletü-l Etrabil Kasâid fi Esnel Makasid koymuştur. Bu tanıtımını yaptığımız eser ise bu kasîdenin şerhidir.

20a, 46a 65a, 83a gibi birçok sayfada temellük kaydı bulunmaktadır. Sayfa kenarlarında tashih kayıtları mevcuttur. Sayfa 135a da matlab kaydı vardır. Kitabın son bölümünde Muhammed b. Mustafa tarafından 1026 da istinsah edildiğine dâir kayıt mevcuttur.

Müellif eserde kasîdenin şerhini sayfa 114 de bitirdikten sonra Kur'ân-ı Kerîm heykelini (resmini) bablara ayırarak zikretmiştir. Sayfa 116a ve b' de (bab-ı resmu-l elifi ve vaven bahsi), sayfa 119da (bab-ı hazfî ihdal lameyn resmi konusu), sayfa 120 de ise (en la ve in ma resmi konusu), sayfa 121 de ise (babı em men kelimesinin resmi konusu) vs. gibi konular işlenmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تم الكتاب بعون الله تعالى وتوفيقه على يد الفقير مصطفى بن محمد رزقه الله تعالى شفاعته نبيه احمد عليه الصلوة من الملك

الاحد الصمد في ربيع الاول سنة

15. إيضاح الرموز ومفتاح الكنوز. (İdahu'r-Rumûz ve Miftahu'l-Kunûz)

a. Eserin Müellifi: el-Kabakıbi-Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed b. Halil¹⁸⁸

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	21
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	24.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle: 2
Ebadı	200*153,145*110 mm		Varak:49- 202

c. Eserin Başı:

بسم الله الرحمن الرحيم رب يسر وتم الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى اما بعد فاني لما رايت كتابي
المسمى بمجمع السرور

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Bu eser müellifin daha önce telif ettiği *Mecmeus-Sürur ve Madleiş-Şumûsi vel Bûdur* adlı eserine şerh olarak müellif tarafından kaleme alınmıştır. Eserde ondört kırâat imamlarının mezheplerinden bahsetmiştir. Kırâatı aşere olan on kırâati ibnû'l-Cezerînin *Takribün Neşr* adlı eserinden istifade ederek kaleme almıştır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

ولمن نظر فيه و امن على الدعاء لمؤلفه ولكاتبه شكرته المسعى والمسلمين وصلى الله على سيدنا محمد النبي الامي وعلى
اله وصحبه وسلم عدد ما ذكره الذاكرون وغفل عن ذكره الغافلون آمين.

¹⁸⁸ Hacı Selim Ağa, nr. 24.1

16.التقريب مختصر النشر.(et-Takrîb/Muhtasaru'n-Neşr)

a. Eserin Müellifi:İbnü'l-Cezerî-Ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed¹⁸⁹

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	15
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	26.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle: 2
Ebadı	200*140,125*bb mm		Varak:7-101

c. Eserin başı:

قال الفقير الى رحمة ربه محمد بن محمد بن محمد بن الجزري عفى الله عنهم ولطف به الحمد لله التقريب والتيسر واشهد اني لا اله الا الله وحده لا شريك له...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Müellifin mukaddimede belirttiğine göre önce yazmış olduğu “en-Neşr fi'l-Kirâati-l Aşr” adlı eserin muhtasarı olarak bu eseri kaleme almıştır. Bu eserin te’lif sebebini dibacede müellif şu şekilde açıklamaktadır.

Yazmış olduğum “en-Neşr fi'l-Kirâati-l Aşr” adlı eserimin çok beğenildiği ve talebeler tarafından rağbet görüldüğünü ne var ki bazı zorlukları olduğu için benden onu şerh etmem ve kolaylaştırmam istendi, ben de bunun üzerine bu şerhi kaleme aldım.

Müellif esere (باب الاستعاذة), (باب اسماء أئمة القراءة العشرة وروايتهم وطريقهم) babıyla başlamış, (باب الادغام الصغير), (باب السكت قبل الهمز وغيره), (باب المد والقصر), (باب ادغام الكبير), (باب البسمة)

konulara ayırarak bablar şeklinde şerh etmiştir.

Eserde sayfa kenarlarında yer yer hâşiyeler mevcuttur. Sayfa 57a da vakıf mührü bulunmaktadır. Eserde ayrıca Kur’ân-ı Kerim’de ki Ferşü’l Huruf kelimelerini ele almıştır. Eserin sonunda ferağ kaydı mevcut ancak telif tarihi bulunmamaktadır.

e. Ferağ Kaydı:

¹⁸⁹ Hacı Selim Ağa, nr. 27

وهذا آخر ما تسهل اختصاره من كتاب نشر القراءات العشر...

Bitiş İbares:

تم الكتاب بعون الله الملك الوهاب والحمد لله على الاتمام وعلى رسوله الصلاة والسلام.

17. (et-Takrîb, Muhtasar'n-Neşr fî Kırâati'l-Aşr) التقريب مختصر النشر في قراءة العشر.

a. Eserin Müellifi: İbnü'l-Cezerî-ebü'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed¹⁹⁰

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Nurbanu Sultan	Cilt Türü	
Demirbaş No	18	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak:111
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	278*180,200*35 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

قال شيخنا العلامة زبدة المتقدمين وعمدة التأخرين فريد دهره ووحيد عصره مولانا شمس الملة والدين اسبغ الله تعالى ظلاله الى يوم الدين...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Eser meşhur kırâatâlimi Muhammed b. İbnü'l-Cezerî'nin yazmış olduğu “*en-Neşr fî l-Kırâati'l-Aşr*” adlı eserin muhtasarıdır. Eserin zahriyyesinde Ali b. Emrullah b. Muhammed adlı kişinin temellük kaydı vardır. Eserin vikâyesinde kitabın yazarı İbnü'l-Cezerî'ye okunduğuna dâir kayıt bulunmaktadır ayrıca varak 100a'da بلغ kaydı bulunmaktadır.

Hacı Selim Ağa koleksiyonunda 26,2 nolu demirbaş numarasıyla bir nüshası bulunmaktadır.

Eserin sayfa kenarlarında yer yer yer tashih kaydı vardır, varak 3b'de sayfa kenarlarında kırâat kaynak eserlerin isimleri zikredilmiştir. Varak 28b'de kırâat ile ilgili

¹⁹⁰ Hacı Selim Ağa, nr. 27

değişik meselelere yer verilmiştir. Eserin sonunda varak 111a'da Müstensihin ismi Ali b. Musa b. Muhammed eş-Şahr (?) olarak kaydedilmiştir, istinsah tarihi ise 827'dir. Eserden sonra tecvid ile ilgili iki varaklık kısa bir risâle yer almaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وهذا اخر ما تسهل اختصاره من كتاب نشر القرات العشر جعله الله خالصاً لوجهه الكريم ونفع.

18. المقدمة في شرح المحكمة (ed-Dekâiku'l-Muhkeme fi Şerhi'l-Mukaddime)

a. Eserin Müellifi: el-Ensarî ebû Yahya Zekeriya bin Muhammed¹⁹¹

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	15
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	31.3	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Arâbi Nesih	Mecmuada ise	Risâle: 3
Ebadı	205*155,147*110 mm		Varak 47-69

c. Eserin Başı:

قال شيخ الاسلام والمسلمين زين الملة والدين ابو يحيى زكريا الانصاري الشافعي تغمده الله برحمته محمد واله بسم الله...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

İbnü'l-Cezerî'nin mukaddimesine şerh olarak kaleme alınmış bir eserdir. Telif tarihi kaydedilmemiştir. Eserin hâşiyelerinde Hâlid b. Abdullah el-Ezherî tarafından başka bir şerh paralel olarak yazılmıştır. Bu hâşiye şerhinin istinsah kaydı eserin son sayfasında Mahmud b. Seyyid Eyûb tarafından 1098'de yazılmıştır.

e. Eserin Sonu /Ferağ Kaydı

وقد تقضى اي انتهى نظمي لهذه المقدمة وهي صفى القارئ القرآن مقدمة اي تحفة وهدية والحمد لله لها ختام ثم الصلاة بعد والسلام...تم الشرح بحمد الله وعونه وحسن توفيقه...

¹⁹¹ Hacı Selim Ağa, nr. 14.2

19. شرح مقدمة الجزري. (Şerh-u Mukaddimeti'l-Cezerî)

a. Eserin Müellifi: Zekerîyya es-Sofi¹⁹²

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	19
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	14	Müstakil ise	Cilt: 1
Dili	Arapça		Varak: 61
Yazı Stili	Talik	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	212*131,150*68 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

سبحان الله وبحمده منزل الكتاب على عبده وباعث الرسل بوحيه ووعدده وناصر دين الاسلام في بدنه وعوده...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Eserin vikâyesinde müellifin ismi ve Abdulkadir Emir Havâce Kemânkeş el-Üsküdârî tarafından Valide-i Atik Camiine vakfedildiğine dâir bir yazı vardır. Eser İbnü'l-Cezerî'nin mukaddimesinin şerhidir. 11a, 20a, 30a sayfalarda vakıf mührü bulunmaktadır, sayfa kenarlarında yer yer tashih kayıtları vardır.

Müellif mukaddimenin şerhine başlamadan önce Kur'ân ilimleri, kırâat ve tecvidin faziletlerinden bahsetmiştir. Kırâat ve tecvid alanında önemli bir kaynak sayılan İbnü'l-Cezerî'nin mukaddimesi, ilim erbabı ve öğrenciler tarafından rağbet gördüğünü kaydetmiş, İbnü'l-Cezerî'nin oğlu tarafından da bu mukaddimeye bir şerh yazıldığını ancak daha açıklayıcı ve daha özet bir şerhe ihtiyaç duyulduğunu ve bunun üzerine bu şerhi kaleme aldığını ifade etmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

Eserin sonunda müellif tarafından ferağ kaydı bulunmaktadır. Telif tarihi ise 998'dir.

¹⁹² Müellif hakkında bilgi yoktur..

Bitiş İbaresı:

تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب سنة في شهر محرم الحرام في يوم جهارشبهه الواسط حرره الفقير الحاج مصطفى ابن الحاج عثمان في مدينة صوفيه عفى عنهما الملك المنان.

20. (ed-Dekâiku'l-Muhkeme fi Şerhi'l-Mukaddime) الدقائق المحكمة في شرح المقدمة.

a. Eserin Müellifi: el-Ensârî-ebû Yahya Zekerîyya b. Muhammed¹⁹³

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	14
Bölümü	Kemankuş	Cilt Türü	
Demirbaş No	516.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:2
Ebadı	208*143,162*73 mm		Varak:41-71

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي افتح بالحمد كتابه فاجزل لمن جوده وعمل به ثوابه وصلى الله على سيدنا محمد الامين...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Eser İbnü'l-Cezerî mukaddimesinin bir şerhidir, eserin hâşiyelerinde yer yer tashih kaydı vardır. Ayrıca müstensih tarafından matlab kayıtları düşülmüştür. Eserin sonunda Sefer b. Muhammed adlı müstensihi tarafından istinsah edildiğine dâir kayıt mevcuttur. İstinsah tarihi ise 1005 olarak yazılmıştır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

قال الشارح رحمه ونفع به كان الفراغ من تأليفه في سابع عشر شوال تم.

¹⁹³ Bkz. Hacı Selim Ağa, nr. 14.2.

21. شرح الشاطبي بالفارسية. (eş-Şâtıbî'nin Farsça Şerhi)

a. Eserin Müellifi:¹⁹⁴

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	bbst
Bölümü	Kemankeş	Cilt Türü	
Demirbaş No	15-1 M	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Farsça		Varak:
Yazı Stili	Nesih-Talik	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı	212*145,135*95 mm		Varak:1-156

c. Eserin Başı:

قال الشيخ الامام الحافظ المقرئ ابو القسم ابن فيره بن خلف بن احمد الرعيني الشاطبي...بدأت بسم الله..

اغاز كردم بكلمه بسم الله در من جمع الاول نقيض الآخر بزركوار خدای بزرك ...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Eserin vikâyesinde Farsça şiir fevâid vardır, Abdulkadir Emir Havâce'nin Üsküdar Valide-i Atik Camii'ne kitabı vakfettiğine dâir şiirli ibare yer almaktadır. Eserde eş-Şâtıbî'nin manzum metni ve beyitler arasında Farsça şerhi yer almaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

آخر القصد المباركة والله واحد احد صمد صل على محمد سيدنا محمد اجمعين

22. شرح قصيدة الشاطبية المسمى بإبراز المعاني من حرز الأمانى. (Şerh-u Kasîdeti Şâtıbiyye el-

Müsemma bi İbrazi'l-Meâni min Hırzi'l-Emânî)

a. Eserin Müellifi:

ebû Şameel-Makdisî ebü'l-Kasım Şihabüddin Abdurrahman b. İsmail.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Müellif hakkında bilgi yoktur.

¹⁹⁵ Hüdâi Efendi koleksiyonu, nr. 41

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	15
Bölümü	Nurbanu Sultan	Cilt Türü	
Demirbaş No	19	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak: 312
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	250*185,210*145 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي اسبغ علينا نعمه وافاض لدينا منته وانزل الينا كتابه الذي فصل اياته فاحكمه... وجعلنا من حملته وخدام شرعه...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Eser İmam Şâtibinin meşhur *Hırzi'lEmânî* adlı manzum eserin şerhidir. İmam Şâtibinin bahsi geçen eseri farklı müellifler tarafından Kenzü'l Meâni, Takribül Meâni, Ferâidu'l-Meâni gibi birçok şerhler yazılmıştır. Ebû Şamme tarafından yazılan bu şerhte manzum beyitleri (yedi kırâat imamı, Kur'ân tilavetinin faziletleri, istiaze, besmele, idgam) gibi konuları bablar şeklinde kaleme almıştır.

Eserin vikâyesinde kitabın adı, müellifin ismi ve farklı zamanlarda farklı kişilere ait altıadet temellükkaydı bulunmaktadır. Aynı sayfada muhtemelen müstensih tarafından yazılan bu şerhe dâir on beyitlik manzum bir yazı yer almaktadır.

Eserin kenarlarında yer yer madlab ve tashih kayıtları vardır. Eserin sonunda müstensihnin adı Me'mun b. Muhammed b. Me mun el-İcii Baalbeki, istinsah tarihi ise 693 olarak kaydedilmiştir. Eserinden nihayetinde varak 313a'da Sultan Murathan tarafından merhume validesi hayrına Üsküdar Medresesi'ne ve Üsküdar Dârulhadisi'ne, insanların faydalanması için, beldeden dışarıya çıkarılmamak kaydıyla vakfedilmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

فلهذا اصابتهم نفحاتها وبركاتها رضي الله عنهم اجمعين والصلاة والسلام على سيد المرسلين وعلى اله وصحبه والتابعين
صلاة دائمة الى يوم الدين والحمد لله رب العالمين.

23. شرح قصيدة الشاطبية المسمى بسراج القارئ. (Şerh-u Kasîdeti Şâtıbiyye el-Müsemma bi Siracü'l-Kâri)

a. Eserin Müellifi: İbnü'l-Kasîh-ebü'l-Beka Ali b. Osman b. Muhammed¹⁹⁶

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	21
Bölümü	Nurbanu Sultan	Cilt Türü	
Demirbaş No	19-M	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak: 158
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	270*180,205*137 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

قال مولفه الشيخ الامام علي ابن عثمان ابن محمد ابن ... القاصح رحمه الله الحمد لله الذي علم القرآن وزين الانسان ...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Eser bir önceki eser gibi İmam Şâtubinin *Hırzi'l-Emânî* adlı kitabının bir şerhidir. Müellifi İbnü'l-Kasîh ebü'l-Beka tarafından kaleme alınmıştır. Müellif bu şerhte es-Sehâvînin şerhini esas almış ve ondan sonra Kâsımî, Ca'berî ve diğer şârihlerden istifade ederek muhtasar bir şerh telif etmiştir. Müellif kitabın başında çok detaylı konulara girmediğini ve bahsi geçen şerhlerde yer almayan bazı faydalı bilgiler verdiğini ifade etmiştir. Sayfa kenarlarında tashih kayıtları mevcuttur.

Eserin sonunda istinsah kaydı bulunmaktadır. Adını belirtmeyen müstensih istinsah tarihini 890 olarak kaydetmiştir.

Eserin son sayfasında yer alan bilgiye göre; bir önceki eserde olduğu gibi Sultan Murathan tarafından Üsküdar Medresesi Dârul Hadisi'ne vakfedilmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

هذا اخر اخر الكتاب والله الموفق للصواب وحسبنا الله ونعم الوكيل..

¹⁹⁶ Hacı Selim Ağa, nr. 8

24. كتاب البشارة من كتاب الإشارة (Kitabü'l-Bişera min Kitabi'l-İşera)

a. Eserin Müellifi:

el-Irakî Abdülhamid doğumu veya ölümüyle alakalı bir bilgi bulunmamaktadır. Fakat hicri 420'de yaşadığına dâir bilgiler mevcuttur.¹⁹⁷

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	13
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	48	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak: 161+3
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	202*114,132*59 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

الحمد لله على سابغ افضاله والصلاة على رسوله محمد واله اما بعد فان شيخى رحمة الله عليه لما اختصر...

d. Eserin İçeriği /Metodu:

Eser kırâatâlimi ebû Nasır el-Irakî'nin telif ettiği el-İşare adlı kitabınadâir kaleme alınmıştır. Eser kırâat imamlarının isimlerini zikretmekle başlamış. Sonra onların râvileri ve tariklerinden bahsetmiş. İleriki bölümlerde Kur'ân-ı Kerîmdeki bütün sûrelerin sırasıyla kırâat vücûhatlarını beyan etmiştir.

Eserin vikâyesinde Mahmud bin Fazlullah tarafından vakfedildiğine dâir yazı bulunmaktadır. Eser açık bir yazıyla, başlıkları kırmızı mürekkeple kaleme alınmıştır. Sayfa kenarlarında bolca hâşiyeler, tashih kayıtları ve açıklamalar yer almaktadır. Kitabın yapraklarının birçok yerini güve yemiştir. Eserin sonunda Muhammed b. Mahmud Seyf Semerkandi tarafından istinsah kaydı yer almaktadır. İstinsah tarihi 703'dir. Eserin sonunda 3 varaklık Farsça kırâate dâir bir risâle mevcuttur.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

تم البشارة في علم القرآن... في سلخ شهر شعبان سنة ثلاث وسبعمئة.

¹⁹⁷ Kehhâle, *Mu'cemu'l-Müellifin*, C. V, s. 505.

B. HAŞİYE ESERLER

1. حل المشكلات الشاطبية والتيسير (Hallü'l-Müşkilât eş-Şâtıbiyye't-Teysîr)

a. Eserin Müellifi: Yusuf Efendizâde-Ebû Muhammed Abdullah b. Muhammed¹⁹⁸

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	21
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	4.2	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:2
Ebadı	215*150,170*85 mm		Varak:87-93

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي خلق الانسان علمه البيان وجعله انس لتلاوة القرآن ورفع لوحدانتيه مالا يحصر من العلامات
ونصب على وجود وجوده وكمال ذاته ما لا يحصى من الآيات والصلاة والسلام...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Mukaddimede verilen bilgiye göre bu eser de Yusuf Efendizâde, Abdullah b. Muhammed tarafından telif edilmiştir. Dönemin Şeyhü'lislâm'ı Muallim-i Sultânî Feyzullah Efendi'nin işaretleri ile telif edilen eser, İbnü'l-Cezerî'nin eş-Şâtıbiyyesi ile ed-Dânî'nin et-Teysîr'ine yönelik bir hâşiyedir.

Eserin müstensih ve istihsah tarihi hakkında bilgi verilmemiştir. Yazı karakteri bu eserinde yine bir önceki eserin müstensihisi olan kişi tarafından istinsah edildiğini göstermektedir. Yer yer tashih kayıtları bulunmaktadır.

Müellif eserin mukaddimesinde eş-Şâtıbiyye ve et-Teysîr'i, İbnü'l-Cezerî'ye kadar giden bir icazet silsilesine bağlı olarak hocasından okuduğunu ifade etmiştir.

¹⁹⁸ Bkz. Hacı Selim Ağa, nr. 5.5.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

يسلكون مسلك الرخصة والعزيمة اولى من الرخصة لا سيما اذا شاعت في بلدة كما في بلدتنا القسطنطينية حيث
عن الفات والبليّة والله الهادي الى سبيل الرشاد واليه مرجع والمعاد

2. (Bedâiyu'l-Burhân alâ Umdeti'l-İrfân fî Vasfî Hurûfî'l-Kur'ân)

a. Eserin Müellifi:

el-İzmîrî-Mustafa b. Abdurrahman b. Muhammed (ö.1154/1741) Hayatı hakkında pek fazla bilgiye rastlanmamakla beraber İzmir'e bağlı Menemen'de doğduğu tahmin edilmektedir. Rivâyete göre el-İzmîrî(1154/1741) Mısır'da vefat etmiştir.¹⁹⁹

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	25
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	5.1	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:1
Ebadı	230*150,160*85 mm		Varak:1-252

c. Eserin Başı:

الحمد لله الذي شرفنا بتلاوة كتابه الحكيم وأهلنا لفهم الوجوه والمعاني وخطابه القديس ووفقنا به لسلوك المنهج القويم
والصراط المستقيم، ذلك فضل الله...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Dibâcede yer alan bilgiye göre eser müellifi Mustafa b. Abdurrahman b. Muhammed el-İzmîrî'dir. Müellif eserini mukaddimede şöyle tanıtmaktadır: "Daha evvel 'Umdetü'l-İrfân fî Vücûhi'l-Kur'ân' adlı eserimi telif etmiştim. Eserin çok veciz bir dille yazılmış olması sebebiyle kimi arkadaşlarım benden bu ve bunun dışındaki konuları da içeren, bol örnekli, kolay bir dille bir eser yazmamı istediler. Bu yeni eserin bir diğer özelliği, Şeyh Ali el-Mansûrî ve Üstad Reîsü'l-Kurrâ Yusuf Efendizâde

¹⁹⁹ AltıkulaçTayyar, "İzmîrî, Mustafa", DİA, Ankara, 2001, C. XXIII, s. 530.

Abdullah b. Muhammed b. Yusuf'un Tayyibe tariki üzerine telif etmiş oldukları risâlelerdeki hatalarına da dikkat çekmekti”.

Eserin istinsah tarihi 5 Safer 1157 h. müstensihi de el-Hac Mustafa b. Hüseyin'dir.

Eserin kenarlarında iki ayrı kalem ile tashih kayıtları bulunmaktadır. Zahriyyesinde Hacı Selim Ağa vakıf mührü bulunmakta, ayrıca “Ferhatü'l-Fuâd” başlığı ile Sultan Mahmud zamanında, Rumeli Kazaskeri Muhammed Pîrîzâde tarafından yazıldığı ifade edilen bir takriz bulunmaktadır.

Ancak başlığın dışında bir metne rastlanmamıştır. Bir önceki varakta Hıfzı Muhammed Emînüddin el-ÂkîfYorgânîzâde'nin temellük kaydı ile muhtelif ilaç terkipleri yer almaktadır.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

افضل المخلوقين محمد عليه الصلاة والسلام واله واصحابه الكرام في اليم الخامس من شهر صفر الخير لسنة 1157 سبع وخمسين ومائة ومالف من هجرة من له السعادة والشرف.

3. فهرس أسامي الكتب القراءة.(Fihrist-i Esami'l-Kütübi'l Kırâat)

a. Eserin Müellifi:²⁰⁰

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	36
Bölümü	Hacı Selim Ağa	Cilt Türü	
Demirbaş No	5.4	Müstakil ise	Cilt:
Dili	Arapça		Varak:
Yazı Stili	Nesih	Mecmuada ise	Risâle:4
Ebadı	230*150,160*85 mm		Varak:341b-360b

²⁰⁰ Müellif hakkında bilgi yoktur.

c. Eserin Başı:

كتاب التيسير للامام الحافظ الكبير ابو عمرو عثمان بن سعيد بن عثمان بن سعيد الداني وتوفي منتصف شوال سنة اربع واربعين واربع مائة . بدانية في الاندلس رحمه الله.

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Mukaddimede verilen bilgiye göre bu eser de Yusuf Efendizâde, Abdullah b. Muhammed tarafından telif edilmiştir. Dönemin Şeyhülslâmı Muallim-i Sultânî Feyzullah Efendi'nin işaretleri ile telif edilen eser, eş-Şatıbnin Şâtıbiyye'si ile et-Dânî'nin et-Teysîr'ine yönelik bir hâşiyedir.

Arapça, nesih yazı, 25 satır ve 10 varak (360a-370b) olan eserin müstensih ve istinsah tarihi belirtilmemiştir.

340b-341b'de kırâat, tecvid, nasih-mensuh, vakıf-ibtidâ vb. konularla ilgili eser listesi verilmiştir ki toplamı 54 adettir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

الشيخ ابو الكرم المبارك بن الحسن الشهرزوري مصنف المصباح في العشرة نحو خمسة مائة طريق ابن مهران الشيخ ابو بكر احمد بن الحسين مهران مصنف الغاية رحمه الله تعالى الجمعين جعيري

C. DİĞER ESERLER

1. تهذيب الترتيب (Tehzibü't-Tertîb)

a. Eserin Müellifi: Mustafa b. Süleyman b. Veli²⁰¹

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	15
Bölümü	Hüdâî Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	47	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak: 243
Yazı Stili	Talik ,	Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı	147*103,112*73 mm		Varak:

c. Eserin Başı:

الحمد لله لمن جعل شجرة التوحيد منورة بقراءة القرآن وجعلها ثمرة ببركة طاعة الفرقان والصلاة على سيدنا محمد شمس افلاك العلم والدين...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Bu eser Kur'ân ayetlerinin bir fihristidir. Müellif deeserini dibâcede şöyle tarif ediyor. “inciler gibi yayılmış sözlerin ve kelimelerin çoğusu, kimseninaklına bile gelmemiş, son derece ilgi çekici ve güzel telif edilmiş, duyulmamış bir eser”dir.

Okuyucunun eserdeki bilgilere ulaşabilmesi için başından sonuna kadar farklı sıralamalara ve bölümlere göre tasnif edilmiştir. Eserdeki bütün kelimeler alfabetik sıralama ile düzenlenmiştir.

Eserde çokça matlab kayıtları mevcuttur.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

يهلكون انفسهم شع يهيمون. تمت الكتاب بعون الله الملك.

²⁰¹ Müellif hakkında bilgi yoktur.

2. آداب قراءات القرآن (Adâbu Kırâati'l-Kur'ân)

a. Eserin Müellifi:

Ömer Ziyâüddin(ö.1920)

1850 yılında Kafkasya'da doğmuştur. İlk eğitimini babasından alan Ömer Ziyaüddin hadis, fıkıh ve kırâat ilimlerini tahsil etmiştir.*et-Teshîlâtü'l-Atire fî Kırâati'l-Aşere ve Âdâbü Kırâati'l-Kur'ângibi* kırâate dâir önemli eserleri bulunan Ömer Ziyaüddin 1920 yılında vefat ederek Süleymaniye haziresine defnedilmiştir.²⁰²

b. Eserin Fiziki Özellikleri:

Kütüphanesi	Hacı Selim Ağa	Satır Sayısı	
Bölümü	Hüdâi Efendi	Cilt Türü	
Demirbaş No	46	Müstakil ise	Cilt:1
Dili	Arapça		Varak:31s.
Yazı Stili		Mecmuada ise	Risâle:
Ebadı			Varak:

c. Eserin Başı:

امام نووي رحمه الله تعالى حضرتلری تبيان في آداب حملة القرآن نام کتابنده بیورمشدر که قرآن عظیم الشان تعظیم و غایت حرمت و رعایت ایدملک لازمدر...

d. Eserin İçeriği / Metodu:

Eser İmam Nevevî'nin *Tıbyan-u fî Âdâb-ı Hameleti'l-Kur'ân* kitabından istifade ederek, Ömer Ziyaüddin tarafından 1326 tarihinde telif edilmiştir. Risâlenin zahriyyesinde Muhammed Recep tarafından vakfedildiğine dâir ibare mevcuttur. Risâlenin dibacesinde; (Kur'ân-ı Kerîme hürmet, yıpranmışKur'ânların ne yapılacağı, Kur'ân-ı Kerîmi nasıl bir eda ile okunacağı, ne kadar zamanda hatim yapılması gerektiği ve hatim sonrası yapılması güzel olan davranışlar) dan bahsetmiştir.

Daha sonra Kur'ânı Kerîm'de tahvili eda tahzini sada ile okunması icap eden âyetleri sûresûre ele almıştır. Hitabullahile hitabu'l ibad ve hitabu'l enbiya ile hitabu'l ümmet arasında âdabça fark olmalı demiştir.

²⁰² Yusuf Ziya Binatlı, "Dağıstânî, Ömer Ziyâeddin", *DİA*, Ankara, 1993, C. VIII, s. 406-407.

Risâlenin 17. varağında ise; hangi meclislerde hangi âyetlerin okunması daha uygun olacağı ve kârînin edâ esnasında takınacağı tavırlardan bahsetmiştir.

e. Eserin Sonu / Ferağ Kaydı:

وعن كثير في كل يوم وليلة ختمة ومنهم من ختم في ركعة واحدة كعثمان رضي الله عنه.

SONUÇ

Çalışmamızın konusunu oluşturan Kırâat ve Tecvidilmi, Kur'ân-ı Kerîm'in metninin korunması açısından vazgeçilmez bir bilim dalıdır. Rasulullah (sav)'in sahabeye, sahabesinde kendisinden sonraki nesillere öğrettiği kırâatilmî, diğer bilim dalları gibi zamanla gelişmiş, fem-i muhsin ile başlayan ve devam eden süreç, eser telifleri ile de gelişmesini sürdürmüştür.

Osmanlı'da Dâru'l-Kurrâlar ile müesseseseleşen kırâat ilmi, Mısır ve İstanbul tariki şeklinde iki sistem haline gelmiş, her iki sistem hakkında birçok eser telif edilmiştir. Bu eserlerin büyük bir bölümünün yazma eserler halinde bulunup henüz gün yüzüne çıkmadığıda bir gerçektir. Bu çalışmada yazma eserler açısından önemli bir yere sahip olan Üsküdar Hacı Selim Ağa Kütüphanesi'ni ele alarak burada bulunan Kırâat ve Tecvid ilmine dâir eserleri tanıtmaya, böylece kütüphanelerin raflarında unutulmaya yüz tutmuş eserleri bir yüksek lisans tezi çerçevesinde ilim dünyasına sunmaya çalıştık.

Toplam 2887 yazma eser bulunan Hacı Selim Ağa kütüphanesinde 38 kırâat ve 48 tecvid metni, 29 şerh ve hâşiye olmak üzere toplam 118 esere rastlanmıştır. Çoğunluğu Arapça olan eserler arasında Türkçe ve Farsça eserlere de mevcuttur.

Yazma eserlerin temel problemlerinden olan müellif, telif tarihi, müstensih ve istinsah tarihi problemi bu eserlerde de görülmüştür. Mukaddime, vikâye, zahriyye ya da ferağ kayıtlarında bu hususlarda bilgi verilen eserlerin yanında herhangi bir bilgiye rastlanmayan eserler de bulunmaktadır. Bu eserler üzerinde daha detaylı çalışmaların yapılmasını gerektirmektedir.

Yüksek lisans tezi çerçevesinde kısa tanıtımlarla ele alınan eserlerin daha detaylı incelemelere tâbi tutulması, kırâat ve tecvid ilminin tarihi açısından ayrı bir öneme sahiptir. Günümüzde bile tartışması devam eden kimi tecvid ve kırâat konuları hakkında Osmanlı kırâat ve tecvidâlimlerinin ne tür değerlendirmelerde bulunduğu Osmanlı ilim geleneğinin tanınması ve bilinmesi açısından ayrı bir öneme sahiptir.

Genel karakteri gelenek olan Osmanlı kültürü, kırâat ve tecvid ilminde de bu gelenekçi duruşunu sürdürmüş müdür, yoksa kendince bir gelenek oluşturmuş mudur sorusu, bu tür nitelikli çalışmalar ile ancak cevaplandırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Abdullah, Osmanlı Kırâat Âlimleri, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2016.
- Ali Osman Yüksel, İbn Cezerî ve Tayyibetü'n-Neşr, 2. bs., İFAV, İstanbul 2012.
- Altıkulaç, Tayyar, "Ebû Şâme El-Makdisî", DİA, C. X, Ankara 1994.
- _____, "İbnü'l-Cezerî", DİA, C. XX, İstanbul 1999.
- _____, "İzmîrî, Mustafa", DİA, C. XXIII, Ankara 2001.
- _____, "Mekkî B. Ebû Tâlib", DİA, C. XXVIII, Ankara 2003.
- Atik, M. Kemal, "Ca'berî", DİA, C. VI, Ankara 1992.
- Atraş, Mahmud Ahmed Said, Târîhu'l-Kırâat ve'l-Kurrâ ve Cühûdühüm fi'l-Kırâe ve't-Te'lîfi fi'l-Kırâati ve Ülûmihâ Münzü'l-Ahdi'n-Nebevî Hatte'l-Yevm, İskenderiye, Dâru'l-İman, 2008.
- Ayaz, Kadir, "Zâhid el-Kevserî'nin İcâzetnâmesinde Yer Alan İsnadların Osmanlı Anadolu'sundaki Tarihçesi", Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, XL, 2015.
- Bağdâdî, İsmail b. Muhammed, Hediyyetü'l-Ârifin, Dâr-u İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut, t.y.
- Binatlı, Yusuf Ziya, "Dağistânî, Ömer Ziyâeddin", DİA, C. VIII Ankara 1993.
- Birişik, Abdülhamit, Kırâat İlmi ve Tarihi, Emin Yayınları, Bursa, 2004.
- Çelebi, Katip, Keşfü'z-Zünûn an Esâmi'l-Kütüb ve'l-Fünûn, C. II, t.y. b.y.,
- Çetin, Abdurrahman, "Şâtıbî, Kâsım B. Firruh", DİA, C. XXXVIII, İstanbul 2010.
- _____, "Dâni", DİA, C. VIII, İstanbul 1993.
- Çollak, Fatih, "eş-Şâtıbiyye" DİA, C. XXXVIII, Ankara 2010.
- Dimyâtî, Ahmed b. Muhammed Abdulgani, İthâfû Fûdalâi'l-Beşer fi'l-Kırâati'l-Erbeate Aşere, Matbaa-ı Amire, İstanbul 1865.
- Ebû Bekir Ahmed, Şerhu Tayyibeti'n-Neşr fi'l-Kırâ'ati'l-Aşr(nşr. Ali Muhammed ed-Dabbâ, Kahire 1950, nşr. Enes Mihre, Beyrut 1418/1997.
- Ebü'l-Fazl Cemâlû'd-Dîn Muhammed b. Mükerrrem İbn Manzûr, Lisânü'l-Arab, Dâru'l-Meârif, Kahire, t.y.
- Ebû Gays Muhammed Hayrüddîn b. Mahmûd b. Muhammed b. Alî b. Fâris ez-Ziriklî ed-Dimaşkî, el-A'lâm, C. VIII, b.y., t.y.,
- Ebü'l-Hüseyn Ahmed b. Fâris, Mu'cem Mekâyîsü'l-Lüğa, Thk. Abdüsselam Muhammed Harun, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1979.
- Ebü'l-Kâsım Hüseyin b. Muhammed b. Mufaddal Râğib el-İsfehânî, Mufredâtu Elfâzi'l-Kur'ân, thk. Safvân Adnân Dâvûd, 4. bs., Dimaşk, Dâru'l-Kalem, ed-Dâru'Şâmiyye, Beyrut 2009.

- Efendi, Şeyhî Mehmed, Vekâyiü'l-Fudalâ, Haz. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989.
- el-Ednevî, Ahmed b. Muhammed, Tabakatu'l-Mufessirîn, Mektebetu'l-Ulûm ve'l-Hikem, Medine 1997.
- Eroğlu, Muhammed, "İbnü'l-Kabâkîbî", DİA, C. XXI, İstanbul 2000.
- es-Sehâvî, Muhammed b. Abdirrahmân, ed-Davudu'l-Lâmî', Dâr-u Mektebeti'l-Hayâh, Beyrut, t.y.
- ez-Ziriklî ed-Dımaşkî, Ebû Gays Muhammed Hayrüddîn b. Mahmûd b. Muhammed b. Alî b. Fâris, el-A'lâm, b.y., t.y.
- Gökdemir, Ahmet, Ali b. Süleyman el-Mansûrî, Ravza Yayınları, İstanbul 2018.
- Hilmi, Hocaşâde Ahmed, Ravzatü'l-Kurrâ ve Tarih-i Kur'ân-ı Kerîm, Türk Neşriyat Yurdu, İstanbul 1959.
- İbn Manzûr, Ebû'l-Fazl Cemâlû'd-Dîn Muhammed b. Mükerrrem, Lisânü'l-Arab, Dâru'l-Meârif, Kahire, t.y.
- İbnü'l-Cezerî, Ebû'l-Hayr Şemsuddîn Muhammed b. Muhammed, Müncidü'l-Mukriîn ve Mürşidü't-Talibîn, Beyrut 1980.
- _____, Ğâyetü'n-Nihâye fî Tabakâtî'l-Kurrâ, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 1402/1982.
- İslambulî, Mustafa b. Hasen, Mürşidü't-Talebe ilâ Marifeti Turukî't-Tayyibe, Süleymaniye Ktp., Hacı Selim Ağa Blm., nr. 29, vr. 66b, 69b.
- İsmail b. Muhammed Bağdâdî, Hediyyetü'l-Ârifin, Dâr-u İhyâi't-Turâsi'l-Arabi, C. I. Beyrut, t.y.,
- Kehhâle, Ömer Rızâ, Mu'cemu'l-Müellifin, Mektebetu'l-Musennâ, Beyrut, t.y.
- Temel, Nihat, Kur'ân ve Tefsir Araştırmaları C.IV, Ensar Yayınları, İstanbul 2002.
- Mağribî, Haşim b. Muhammed, el-Bereretü'l-Hayriyye fî Vucûhi Kırâati'l-Eimmeti'l-Aşere, (yazma), Süleymaniye ktb., Erzincan blm., nr. 72, vr. 46.
- Mehmet Ünal, Kur'ân'ın Anlaşılmasında Kırâat Farklılıklarının Rölü.
- Muhammed b. İshak İbnü'n-Nedîm, Kitâbü'l-Fihrist, Haz. Eymen Fuad Seyyid, Müessesetü'l-Furkân, Londra 2009.
- Muhammed Emin Efendi, Umdetü'l-Hallân fî İdâhi Zübdetü'l-İrfân, Hanifiyye Kitabevi, İstanbul 1287.
- Mustafa b. Hasen İslambulî, Mürşidü't-Talebe ilâ Marifeti Turukî't-Tayyibe, Süleymaniye Ktp., Hacı Selim Ağa, Blm., nr. 29, vr. 66b, 69b.
- Özel, Ahmet, "Ali El-Kârî", DİA, C. II, İstanbul, 1989.
- Sarı, Mehmet Ali, "İbnü'l-Kâsîh", DİA, C. XXI, İstanbul 2000.
- Şeyhî Mehmet Efendi, Vekâyiü'l-Fudalâ, Haz. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989.

- Tahir Efendi, Bursalı Mehmed, Osmanlı Müellifleri, (Haz. A. Fikri Yavuz, İsmail Özen), Meral Yayınevi, C. I, İstanbul t.y.
- Taşköprizâde, İsmâeddin Ahmed Efendi, Miftâhü's-Sa'âde ve Misbâhü's-Siyâde fi Mevzûâtı'l-Ulûm, (nşr. Abdü'l-Vehhâb Ebû'n-Nûr-Kâmil Bekrî) Kahire 1968.
- Türker, Ömer, "Neşşâr, Sirâceddin", DİA, C. XXXIII, İstanbul, 2007.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, Büyük Osmanlı Tarihi, 7. Baskı, y.y., Türk Tarih Kurumu Yayınları, t.y.
- Veledü Ebbâh, Muhammed Muhtar, Târîhu'l-Kırâat fi'l-Meşriki ve'l-Mağrib, Mağrib, ISESKO, 2001.
- Yaşaroğlu, M. Kâmil, "Molla Gürânî", DİA, C. XXX, İstanbul 2005.
- Yavuz, Yusuf Şevki, "Taşköprizâde Ahmed Efendi", DİA, C. XXXX İstanbul 2011.
- Yılmazer, Ziya, "Esad Efendi, Sahaflar Şeyhizâde", DİA, C. XI, İstanbul 1995.
- Yüksek, Muhammed İsa, İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Arapça ve Osmanlıca Kırâat Yazmaları, (Yüksek Lisans, 2009) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, Ali Osman, "Meşhur Kırâat Âlimi: İbnü'l-Cezerî", Hz. Nuh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu, İstanbul, 1999.
- Yüksel, Emrullah, "Birgivi", DİA, C. VI, İstanbul 1992.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Mustafa EROL
Doğum Yeri ve Yılı : Tortum -1974
Medeni Hali : Evli

Eğitim Bilgileri

Lisans öğrenimi : İlahiyat (İLİTAM)
Yüksek Lisans Öğrenimi : SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri
Kur'ân-ı Kerim Okuma ve Kırâat Anabilim Dalı

Yabancı Dil

İş Deneyimi

1. Diyanet İşleri Başkanlığı (1997/2019) Uzm. İmam Hatip
2. Hâfız